

ОБОЛОРБУТ СУРУЙАЛААР

Айарга
ХОЛОНОЛОР

"Оболорбут суруйаллар". Итинник аатгаах рубриканын оскуола үөрэнээччилэрин сурукта "Хангалас" хаһыакка бэчээтгэнэр. Оболор бирдинлээн да, бөлөбүнэн да сурукта тилигин быспакка бэчээткэ тахса турара бинигини үөрдэр.

Покровской куорат 1-кы №-дээх орто оскуолатыттан "Ылым" уонна "Чуораанчык" дээр кэрэспэндэһинэр постарыттан, "Дөппөн кэнчээрлэрэ" куулука дьарыккалар оболор элбэхтэ суруйаллар. "Чуораанчык" чуолаан Юля Третьякова, Ваня Солдатов-Барылан бэйэлэрэ туһунан суоллаах-истээх, санааларын кумааһынан тиздэргэ холонууларга сайдан эрэр оболор буолаллар. Ол курдук, оҕо айан суруйар кэмин аастылар да диэххэ сөп. Юля Третьякова 2016 сыл сабаһанытыгар "Юность Севера", "Кэскил" хаһыаттар айар куюнурустарыгар кытыбыттарын сырааппыта. Оттон Ваня Солдатов Монголияттан, Исламидияттан ылаабыттар кэлбиттэрин, эдийинин туһунан суруйуулар тахсыбытара. Итинэн киип бэйэтин санаатын ааһааччыга тиздэргэ холоноро, суруйдаһын аайы санаатын сааһылаан тиздэргэ тулсан иһэр. Холобур, сайын Уулаах Аанга "Синтай-шоу" ытыккылытын кэспэппитин киип ааһан кэрэхсипэр.

Манна дабаган этэххэ 1-кы оскуолаттан элбэх оҕо хаһыакка суруйар. "Ылым" постан Вика Ефимованы, Маша Константинованы бэлэтиэххэ сөп. Суруйууларын өбүгэлэрин үгэһин сайыннарарга аныылар. Хомус, олонхо, саха алпаабытын айыт С.А.Новгородова туһунан суруйан бэчээткэ таһаардылар. Кинилэр өссө элбэхтэ суруйан, этэргэ дылы "Өөрүөлэрин сытылаан" тахсан иһиэхтэрэ диэн эрэнэбит.

Быйыл физико-математическай кылаас арылыыта 50 сылын бэлэтиир тэрээһин чэрчитинэн ХИФУ учууламалар кэлэн ылаабыттарынан сыраагылар Алена Николаева профессор Прокхоров Иван Афанасьевич кытта кэспэппитин суруйбута орду кэрэхсэбиллээх.

"Дөппөн кэнчээрлэрэ" төрөөбүт түөлбэлэрин - Дөппөн айылбатын, туалыыр эйгэни таптымыларын, "Басты урууһууһу" бырайыакка кытыбыттарын, сынылааннарын хайдах ааһаараларын хоһуйан суруйуттар. "Ииникигэ хардыы" научнай-практической конференция кэлэн кытыбыттарын, Алампада анаммыт кинээһини сырааппыттар. Манна оболору суруйар үйүөр иитээччилэр Софья Ивановна Прокопьева, бастаан сайлан илпигит Айысхаана сыраларын уурбуттара көстөр. Ол курдук, төрөөбүт дойдубарын туһунан суруйарыгар 6 кылаас үөрэнээччигэ Надя Слепцова ытыккэр сирдэри: Булуус, Күрүлүүр, Туруук хайа, Кыһы Сыр баарынан кизн тутталларын уонна ону харыстыахтаахтарын суруйар. Ити оҕо бэйэтин санаатын дьонго тиздэргэ үөрдөнэр.

Оҕо араастаан суруйар. Сорох оҕо суруйуута кылаас буолар, ол гынан баран ис хоһоонугар санаатын барытын тиздэр. Оттон мин санаабар обол элбэхтэ суруйууну ааһыан наада. Суруйар буолабына оҕо санаатын тылынан дабаһы кийиэхэ тийэр гына этиэн сөп диэн санабын. Онон ииникитин өссө да суруйа турбут, кыһыккытын дьон ыгырабын.

Мария КОНСТАНТИНОВА.

ӨКТОМНОР ЭРЭЛЛЭЭХТЭР

2016 сыл түмүктэниэ. Өктом бу сыл туох бэлиэ түгэниэри хаалларда?

Олорор сирдэри тупсарыы, Киннэ сылаарыгар

Чэбдигирдиги сылыгар нэһилиэккэ күүстээх үлэ бараа, суолбут-ииспит биллэ тупсан, такси сырыыта элбээтэ, уулуссалар бары кэриэтэ уопттан түүнү Өктоммүт санааарда. Сайынны уу ситимэ Ярославскай, Петрова, Дружба уонна Алаас учаастагар (П.Алексеева) уулуссаарыгар кириэн дьоммут-сэргэбит үөрүүтэ улахан. Автобус тохтуур сирдэригэр тупсабай тохтобулар онгоһулунулар. 2016 сыл биір үөрүүлээх түгэниэн икки санга оҕо ылааһаакка эбии тулуунна, уруккулар ерөмүөннэннэр. Депутаттар Кардашевскай А.Н., Иванов П.С., Иванов Е.Н., Андреева А.С. дьону-сэргэни көбүлээһиннэринэн, оболорбут сыныннар сирдэрэ дэнэйдэ. Ону сэргэ Свято-Троицкай таһара дьэтиин, М.Е. Николаев төрөөбүт дьэтиин чөлүгэр түһэригэ элбэх үлэ ыгылаһына.

Дэриэбинэни ырааһырааһыга, эргэ хостонору, ууга барыт дьэтиир оннуларын ырааһырааһыга болбонто уурулуна. Ырааһырааһы үлэтигэр нэһилиэк дьон - сэргэ, олохтоох депутаттар, чуолаан ДГТХ филиалын үлэтигэр, устудьуоннара, Өктом орто оскуолатын, техникумун лицей оболоро төһүү күүс буолулар.

Киннэ сыла биллэрмидиһитинэн нэһилиэкпитигэр киннэ нэһилиэккэ ытыккыт элбэх киннэ дуоһуа көрдүбүт. Саха бастакы илэтиит киннэ режиссерын, СӨ искусствотын үтүөлээх дьэтиин, Арассыыйа бочуоттаах кинематографин Александр Семенович Романовтын уонна талааннаах режиссер идэлээх, "Бастын дебют" анал бирис хаһааһына, "Каштановый дом" бэстибээл Арсений уонна Андрей Тарковскай ааттарынан норуоттар икки ардыларынааһы биримийэ хаһааһынын Михаил Лукачевскайдыын көрсүһүн, иһирэхтик кэспэппит бу сыл эмиэ умчулуубат түгээн.

Үөрэх - билии төрдө

Өктоммүт биір саамай таһаарылаах эйгэтинэн үөрэхтээһин хайысхата буолар. Орто оскуолабыт агро-хайысхалаах. Оболор обуруот аһынан дьарыктаналарын таһынан, мөүтээх ыгырыа иитэллэр. Хас биридигэ кылаас дьобус биисинэс-бырайыктаах. 2016 с. Өктоммөбү научнай-үөрэһири киннэ тэрмилэн үлэтин сабаалаа. Киннэ иһинэн үөрэх технологияларын сайыннарыыга институт, лицей-дээби технопарк үлэтир.

Үлэ-хамнас үөһүгэр

Өктомнөр 754 ынах, 1400-чэ сылыгы сүөһүнү иитэллэр. Быйыл ардахтаах сыл буолан опсоһун үлэтигэр элбэх күчүмэһэйдэри көрүстүбүт. Ол да буолар бары хаһааһысты-балар кыстык отторун булуунан, кыстыкка киридилэр. Тыа хаһааһыстыбатын департамена 2,5 тонна туус биэрэн оппунун ардахтан өрөһүйдүбүт. Кини үөрэрэ, кэлинги 4-5 сылаа хорообор мустаах кыраалаан эбиллэр.

Уопсастыба турунан

Нэһилиэккэ уопсастыбаннай хамсааһын кэлинги сыла биллэ күүһүрдэ. Бэтирээһинэр сэбиэттэрэ (Сысоева Р.П.), аҕалар (Захаров Р.Е.), эбээлэр (Жиркова Е.П.), дээр ылаалар түмсүүлэрэ (Ксенофонтова С.Д.), "Күбэйэ" вокальнай ансамбыл таһаарылаахтык үлэтиилэр. "Өктем" общественнай түмсүү салааһааччыта Анисимова А.М. олохтоох нэһилиэк музейин салайан үлэтиир, түмэл нэһилиэк историктын үөрэтиигэ, дээр ычаты патриотическай иитиигэ элбэх үлэни ытыра биһирэнэр.

Саҥа дьыла иһиннэ

Саҥа баһылыктыт сылы түмүктүүр Саҥа дьылааһы баала үрдүк таһымнаахтык ааста. Манна нэһилиэк кизн туттар Далбар хотуна, ытыккытаһаах Анна Семеновна Данилова, "Сэтэ" тутар фирма салааһааччыта Андрей Джурович Данилов, ырыа-тойук кэлиннээх Кылаык Куо, Мария Захарова, "Өрөгөй" эр дьон ансамбыла ылааһытаан, нэһилиэктерин дьонун эбэрдэлээн, үөрүүлэрин үлэтигэр дьоро тэрээһиннэрин эбии кизгэтиилэр.

Бу күн олохтоох дьылаа баһылыга А.Н. Болмашкова Өктоммөбү "Барыраһы" КК-гэр Анна Семеновна Данилова аата интэриимитин туһунан симбиотическы үөрүүлээх быһыыга-майгыга туттарда, "Бары түмсэн нэһилиэкпит сайдарыгар үлэтиэххэиин-хамсыаххайын" дьон ыгырдэ уонна сыла түмүгүнэн нэһилиэк оболор, көхтөөхтүк кытыбыт биір дойдулаахтарыгар анал ааттары, махтал суруктары туттарда.

Анал ааттар

"Сыла бастын ситиһинтэ" анал аат туттарылына И.Е. Дормидонтова, Иннокентий Егорович Өктоммөбү лицей эбии үөрэхтээһин педагогынан ситиһилээхтик үлэтир. Кини үөрэтэр оболоро Москва, Нальчик, Кабардино-Балкария куораттарга ытыккыты ракетамоделизм, авиомоделизм, судомоделизм кураһтаригэр ситиһилээхтик кытталар.

"Сыла бастын салааһааччыта" анал аатынан Өктем лицейин дириэктэрэ Ю.И.Семенов бэлиэтэнэ. Юрий Иванович лицей материалнай-техникескэй базатын бөбүргөтүү, коллектив биір сылаа түмүү, оболор үөрэххэ тардыһылары күүһүрдүү курдук улахан тэрээһинни кыайа-оҕо тутта.

"Сыла бастын артыыһа" анал ааты В.П. Попова ыла. Вера Петровна Өктоммөбү народнай театрга 2002 сылан, арылыаһыттан кыттан көрөөччү биһирэбилин ыла.

"Сыла бастын ааһааччыта" анал аат тыл, педагогическай үлэ бэтирээһингэр, РСФСР үөрэтииритин туһунугар Г.В.Давыдова туттарылына. Гаврил Алексеевич саха литературатын диригник үөрэппит, кизн билилээх, нэһилиэк библиотекатын кырааһаас ааһааччыта.

Мотрена ПАВЛОВА, библиэтнэкэр.

Холбоһуктарга

"Эрчимнээх эбээлэр" элбээн истиннэр

Саҥа дьыла иһиннэ Покровскайга "Эрчимнээх эбээлэр" түмсүүлэрэ тэриллибитэ 10 сылын бэлэтиэттибит.

Олус үчүгэй, кэлбит эрэ барыта астынар, иһинитин истиг ырааһыныык буола. Эбээлэр ким да туора турбакка көхтөөхтүк тэриммиттэрэ өтө көстөр. Хас да сыла эрчимлиит дьарыктарын иһиннээх иһигэстик, сатабылаахтык туттан-хаптан онгоһуллар. Ол курдук мээһэлээх үгүкү, уобуручунан санныгэс биллэ эргити, сорох эбээлэр гимнастика нүөмэрдэрин көрдөрбүттэрэ көрөөччүлэргэ дьол кустуга буолан көһүннэ. Сөүтөх Александр Михайлович Алексеева, 75 сааһын чуолара бу кэлбит, элбэх оҕо эбээтэ, хос эбээтэ, нэһаага түгүн көрдөрбүтэ даһын кийини сөһүрүтэ. Өссө биір мүнүүтэ устата ыскааһаалаах 100-н тахсата оиор-тэбэр "кыргыттар" аһааһы сурутар.

Быйырын саас бу дьон саастарынан арахан 110 нүсүлүгүн улаханник ыарыһаппакка толорбуттара. Адам саастаахтар ортолоругар ытылар сүөһүгүн партаккадыгар Покровскай куорат хаһааһыгар сүрүн күүс буолаллар. Элбэхтик иһигэ элбэхтэр, мээһэлэ кэтин үөрэллэр-көтөмөр. Холбоһукта, ону мин 2014 сылаахха күннээн-

күөнэхтээн туран сэттэ кыһыл көмүс, икки үрүк көмүс, түөрт боруоска мээһэлэринэн наһараадаламмытым да туоһулуур. Ол сыла дьүөгэлэрим үксүлэрэ миһигитэн хаалсыбатах буолуохтаахтар. Ааспыт сыла Покровскай куорат хамаанда оройуонга хас да сыла иһин биэрбэтэх нөмүгүлэри кыайан бастакы мээһтэ буола. Улахан ситиһи.

2016 сыла 6-7 буолан дьарыктаммыт буолаһытынан, 2007 сылан Ефимов Петр Дмитриевич биһиэхэ тириэнэр быһыытынан сыһарылан күн бүгүмүгэр диэри тахсылаахтык онус сыла үлэти сылаар. Саха сиригэр кини курдук эбээлэр түмсүүлэрин иһинигэр ылан эрчийэр, үөрэтэр-такайар анал үөрэхтээх тириэнэр суох да буолуохтаах, сырааһа үлэти сынааһаахтаах. Петр Дмитриевич тус бэйэтэ кене майгылаах, кыһаҥааһа үлэти буолан эбээлэр куттарын түптүт умчулаларынан буолар. Хангалас улууһа адам саастаах эбээлэр үлэтигэр уһатарга үлэни ытылаһа холобур эрэр буолар.

Кырдык даһаны, хамсананы-иһсини, физкультура эккэр-синигэр эрчим эбэр. Күн ахсын эрчим-

лэр дьарык онгоһуннаххына, били, "организм третирует" диэбиккэ дылы дьарыктаннааххын эрэ баһараһын, хас саастааххын умнан да кэбиһэбин. Дьэбэ ас астаһына, иһит сууһуута эрчимли буолбатах. Хамсананы сааһырыт кийиэхэ хааһы-сийиини (скандинавскай хааһы, спортивнай хааһы, онно эбии нэдиэлэбэ хас да күн физкультуранан дьарыктары), ити барыта сис тоноһоһун иһилэннэтэр, очоһуна ис уорганнарыт, иһинг, атаһын үлэти тупсар. Түмүгэр, доруобуйан көнөр суолу туттар.

Скандинавскай хааһы сураба да суох эрдэбин эрдэ туран ырааһа дылы хааһылар буолара. Билигин бу хааһыларынан дьарыктаннаахха аһаана элбээтэ. Дьон доруобуйаһа туһалааһын эт бэйэлэринэн биллэр. "Эрчимнээх эбээлэртэн" физкультуранан дьарыктанан доруобуйаһаарын көнөрбүт аһыаһа сурутар. Холобура, Протодаконова М.С., Васильева З.Д., Борисова А.З., Старостина А.А., Николаева В.Г., о.д.а. Холобура, Васильева З.Д. мангай кэлэбүгүнэ сүрүһүн ылааһа дьон кыайан сүүрбэт этэ. Кини билигин футбол оонньууттар быйыл атах, бастын сүүрээччи.

Бары эрчимлэр буоламмыт ким да сүрүһүн дьон туттан турбат. Сааһырыт дьон сиринэн үлэтир сүрэхтээхпит. Онон сүүрүүлээх-көтүүлээх

футбол оонньуута билигини үөрдэр-көтүтэр, эрчим эбэр.

"Эрчимнээх эбээлэр" уран тарбахтаахтар, сатыыларын барытын түмэн быһастакалаарга кытталлар. Үксүлэрэ Ф.В.Аммосова салаһар "Дьулуур" вокал ырыаһытара, биллэр-көстөр ансамбыллар кэжкэлэригэр сыдылаллар.

Мин 10 сыла устата "Эрчимнээх эбээлэргэ" ыстаарыстанан үлэлээн баран бэтиэбин икки-үс төгүл куоратар, общественнай үлэни сөбүлүүр Иванов Зоя Николаевна мээһилээн анаппыттан бу бырааһыныыкка сыдаһан олус астынмын уонна үөрдүм. Тэрээһиннээхтэрин, түмсүүлээхтэрин гардыбыт миннигэс астаах остуоллара да туоһулуур. Зоя Николаевна дьону бэйэтин тула түмэ тардар дьобурадаһын көрдөрдө.

Билиги, "Эрчимнээх эбээлэр", 10 сыла устата Спорт дьыраһыгар кенүл босхо сыдаһан дьарыктаммыттыгар дириэктэринэн ситиһилээхтик үлэтир Олег Иннокентьевич Ивановка сүдү улахан махтал. Үчүмүт Кыһыл Бөтүүк сылаагар өссө өрөһөн-чөрөһөн биэрим! Урун-аһаа, "Эрчимнээх эбээлэргэ"!

Вера НИКОЛАЕВА. Покровскай.

төрүүтгээх артыгистар олохторун, яйар үлэлэрин кердөрөр экспозиция-быыстапка тэрилиннэ.

Дорожное хозяйство (дорожная фонд)	04	09	99 0 00 00000	000	453,00000
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	04	09	99 5 00 00008	200	453,00000
Другие вопросы в области национальной экономики	04	12	99 0 00 00000	000	701,75363
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	04	12	99 1 00 22001	100	502,05363
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	04	12	99 1 00 22001	200	187,00000
Иные бюджетные ассигнования	04	12	99 5 00 00008	300	100,00000
Жилищно-коммунальное хозяйство	05	00	00 0 00 00000	000	970,42900
Благоустройство	05	03	99 0 00 00000	000	970,42900
Софинансирование расходов бюджета по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (на счет средств ГИ)	05	03	99 5 00 00210	200	113,63200
Софинансирование расходов бюджета по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (на счет средств МБ)	05	03	99 5 00 00210	300	50,00000
Софинансирование расходов бюджета по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (на счет средств МБ)	05	03	99 5 00 00210	400	25,00000
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	05	03	99 5 00 00211	200	330,00000
Образование	07	00	00 0 00 00000	000	170,85000
Молодежная политика и оздоровление детей	07	07	99 0 00 00000	000	170,85000
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	07	07	99 0 00 00000	000	170,85000
Культура	08	00	00 0 00 00000	000	130,54290
Расходы в области культурно-досуговой деятельности	08	07	99 0 00 00000	000	130,54290
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	08	07	99 1 00 22001	100	130,54290
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	08	07	99 1 00 22001	200	0,00000
Софинансирование расходов бюджета по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (на счет средств ГИ)	08	07	99 5 00 00210	200	0,00000
Иные бюджетные ассигнования	08	07	99 5 00 00210	300	0,00000
Библиотеки	08	08	99 0 00 00000	000	300,00000
Межбюджетные трансферты	08	09	99 5 00 00000	000	0,00000
Социальная политика	10	00	00 0 00 00000	000	899,29764
Пенсионное обеспечение	10	01	99 0 00 00000	000	299,29764
Социальное обеспечение и иные выплаты населению	10	04	99 0 00 00000	000	0,00000
Социальное обеспечение и иные выплаты населению	10	05	99 0 00 00000	000	0,00000
Физическая культура и спорт	11	00	00 0 00 00000	000	150,00000
Физическая культура	11	01	99 0 00 00000	000	150,00000
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд					

СЕССИЯ № 10 наследного Совета депутатов МО "Жемконский II-й наслег"
РЕШЕНИЕ № 10-1 от 29 декабря 2016 года

Об утверждении бюджета муниципального образования "Жемконский II-й наслег" на 2017 год

Рассмотрев представленный проект местного бюджета на 2017 год с приложенными к нему документами, и руководствуясь Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) "О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)", Уставом муниципального образования "Жемконский II-й наслег" Хангаласского улуса Республики Саха (Якутия), Положением о бюджетном процессе в МО "Жемконский II-й наслег", прогнозом социально-экономического развития МО "Жемконский II-й наслег" наследный Совет депутатов муниципального образования "Жемконский II-й наслег"

РЕШИЛ:

Статья 1. Основные характеристики бюджета МО "Жемконский II-й наслег".

1. Утвердить основные характеристики местного бюджета на 2017 год:

- 1) прогнозируемый общий объем доходов местного бюджета в сумме 24976,28300 тыс. рублей, из них налоговые и неналоговые доходы в сумме 20792,21300 тыс. рублей, безвозмездные поступления в сумме 22904,07000 тыс. рублей, из них межбюджетные трансферты из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в сумме 22904,07000 тыс. рублей;
- 2) общий объем расходов местного бюджета в сумме 25963,03203 тыс. рублей;
- 3) дефицит местного бюджета в сумме 286,74903 тыс. рублей;
- 4) объем резервного фонда в сумме 40,00000 тыс. рублей.

Статья 2. Доходы бюджета МО "Жемконский II-й наслег"

1. Утвердить в местном бюджете МО "Жемконский II-й наслег" прогнозируемый объем поступления доходов по основным источникам на 2017 год в объеме согласно приложению 1 к настоящему решению.

2. Установить, что доходы местного бюджета, поступающие в 2017 году, формируются за счет федеральных, региональных налогов, сборов и неналоговых доходов в соответствии с нормативами, установленными Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) "О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)", Законом Республики Саха (Якутия) "О государственном бюджете Республики Саха (Якутия) на 2017 год и на плановый период 2018 и 2019 годов", а также нормативами отчислений согласно приложению 2 к настоящему решению.

3. Утвердить перечень главных администраторов доходов местного бюджета, закрепляемые за ним виды (подвиды) доходов бюджета согласно приложению 3 к настоящему решению.

4. Утвердить перечень главных администраторов источников финансирования дефицита местного бюджета, закрепляемые за ними источники финансирования дефицита местного бюджета согласно приложению 4 к настоящему решению.

5. Определить Управление финансов администрации МР "Хангаласский улус" уполномоченным органом МО "Жемконский II-й наслег" по осуществлению электронного документооборота и получения выписки из лицевых счетов администраторов поступлений доходов местного бюджета МО "Жемконский II-й наслег".

Статья 3. Бюджетные ассигнования бюджета МО "Жемконский II-й наслег"

1. Утвердить распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и группам видов расходов на 2017 год согласно приложению 5 к настоящему решению.

2. Утвердить ведомственную структуру расходов местного бюджета на 2017 год согласно приложению 6 к настоящему решению.

3. Утвердить общий объем бюджетных ассигнований на исполнение публичных нормативных обязательств на 2017 год согласно приложению 7 к настоящему решению.

4. Утвердить объем муниципального дорожного фонда на 2017 год в сумме 453,00000 тыс. рублей.

Статья 4. Субсидии юридическим лицам (за исключением субсидий муниципальным учреждениям), индивидуальным предпринимателям, физическим лицам.

1. Установить, что субсидии юридическим лицам (за исключением субсидий муниципальным учреждениям), индивидуальным предпринимателям, а также физическим лицам - производителям товаров, работ,

услуг, предусмотренные настоящим решением, предоставляются в целях возмещения затрат или недополученных доходов в связи с производством (реализацией) товаров, выполнением работ, оказанием услуг, а также возмещения нормативных затрат на оказание в соответствии с муниципальными заданиями муниципальных услуг в следующих случаях:

1) реализации мероприятий, направленных на поддержку предпринимательства в рамках муниципальной программы "Развитие предпринимательства МО "Жемконский II-й наслег" на 2016-2018 годы".

2) Субсидии предоставляются из местного бюджета в соответствии с нормативными правовыми актами Администрации МО "Жемконский II-й наслег", которые устанавливают цели, условия и порядок предоставления субсидий, определяют категории и (или) критерии отбора юридических лиц (за исключением муниципальных учреждений), индивидуальных предпринимателей, физических лиц - производителей товаров, работ, услуг, имеющих право на получение субсидий, а также порядок возврата субсидий.

3. При предоставлении субсидий, указанных в части 1 настоящей статьи, обязательным условием их предоставления, включаемым в договоры (соглашения) о предоставлении субсидий, является согласие их получателей (за исключением муниципальных учреждений, предприятий, хозяйственных товариществ и обществ с участием публично-правовых образований в их уставных (складочных) капиталах, а также коммерческих организаций с участием таких товариществ и обществ в их уставных (складочных) капиталах) на осуществление главным распорядителем (распорядителем) бюджетных средств, предоставившим субсидии, и органами муниципального финансового контроля проверок соблюдения получателем субсидий условий, целей и порядка их предоставления.

Статья 5. Бюджетные инвестиции.

1. Утвердить объемы бюджетных ассигнований местного бюджета МО "Жемконский II-й наслег" на осуществление бюджетных инвестиций в объекты капитального строительства на 2017 год согласно приложению 8 к настоящему решению.

Статья 6. Особенности использования бюджетных ассигнований на обеспечение деятельности органов местного самоуправления МО "Жемконский II-й наслег" и муниципальными казенными учреждениями

1. Заключение и оплата органами местного самоуправления МО "Жемконский II-й наслег" и муниципальными казенными учреждениями муниципальных контрактов, иных договоров, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета, производятся в пределах доведенных им лимитов бюджетных обязательств в соответствии с ведомственной, функциональной структурами расходов бюджета, и с учетом принятых и исполненных обязательств.

2. Учет обязательств, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета органами местного самоуправления МО "Жемконский II-й наслег" и муниципальными казенными учреждениями, обеспечивается в порядке, установленном Администрацией МО "Жемконский II-й наслег". При нарушении установленного порядка учета обязательств санкционирование оплаты денежных обязательств данного учреждения приостанавливается в соответствии с порядком, установленным Администрацией МО "Жемконский II-й наслег".

3. Нарушение требований настоящей статьи при заключении указанных в части 1 настоящей статьи контрактов (договоров) является основанием для признания их судом недействительными по иску главного распорядителя (распорядителя) средств местного бюджета МО "Жемконский II-й наслег".

4. Средства поступающие во временное распоряжение органов местного самоуправления МО "Жемконский II-й наслег" и муниципальных казенных учреждений в соответствии с законодательством и иными нормативными правовыми актами, учитываются на лицевых счетах, открытых им в Управлении финансов администрации МР "Хангаласский улус".

Статья 7. Особенности исполнения бюджета МО "Жемконский II-й наслег" в 2017 году

1. Органы местного самоуправления МО "Жемконский II-й наслег" не вправе принимать решения, приводящие к увеличению в 2017 году численности муниципальных служащих и работников муниципальных

учреждений бюджетной сферы.

2. В ходе исполнения местного бюджета в 2017 году МО "Жемконский II-й наслег" вправе вносить изменения в бюджетную роспись без внесения изменений в настоящее решение по основаниям, установленным статьей 217 Бюджетного кодекса Российской Федерации, а также по следующим основаниям:

1) в случае образования в ходе исполнения местного бюджета экономии по отдельным разделам, подразделам, целевым статьям, видам расходов и по кодам операций сектора государственного управления классификации расходов бюджетов Российской Федерации;

2) для финансового обеспечения непредвиденных расходов, связанных с ликвидацией последствий стихийных бедствий и других чрезвычайных ситуаций, в соответствии с решениями Главы Республики Саха (Якутия), Правительства Республики Саха (Якутия) и Главы МР "Хангаласский улус";

3) на суммы бесспорного взыскания либо сокращения в результате контрольных мероприятий, по итогам которых установлены бюджетные нарушения.

3. Бюджетные ассигнования Дорожного фонда, не использованные в текущем финансовом году, направляются на увеличение бюджетных ассигнований Дорожного фонда в очередной финансовый год.

4. Установить, что неиспользованные по состоянию на 1 января 2017 года остатки межбюджетных трансфертов, предоставленных из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в форме субвенций, субсидий, иных межбюджетных трансфертов, имеющих целевое назначение, подлежат возврату в доход государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в течение первых 15 рабочих дней 2017 года, за исключением средств субсидий на реализацию работ предусмотренных трехлетними планами благоустройства территорий населенных пунктов.

Статья 8. Межбюджетные трансферты местного бюджета.

1. Утвердить распределение иных межбюджетных трансфертов согласно заключенным соглашениям между МР "Хангаласский улус" и МО "Жемконский II-й наслег" о передаче осуществления части своих полномочий по решению вопросов местного значения на 2017 год согласно приложению 9 к настоящему решению.

Статья 9. Муниципальные внутренние заимствования.

1. Установить, что муниципальные внутренние заимствования МО "Жемконский II-й наслег" в 2017 году не планируются.

2. Установить предельный объем расходов на обслуживание муниципального долга в 2017 году в сумме 0,00000 тыс. рублей.

Статья 10. Муниципальный внутренний долг, предоставление муниципальных гарантий.

1. Установить верхний предел муниципального внутреннего долга МО "Жемконский II-й наслег" на 1 января 2018 года в сумме 0,00000 тыс. рублей, в том числе верхний предел обязательств по муниципальным гарантиям МО "Жемконский II-й наслег" на 1 января 2018 года в сумме 0,00000 тыс. рублей.

2. Установить, что предоставление муниципальных гарантий МО "Жемконский II-й наслег" в 2017 году не планируется.

Статья 11. Источники внутреннего финансирования дефицита бюджета.

1. Утвердить источники внутреннего финансирования дефицита бюджета МО "Жемконский II-й наслег" в 2017 год согласно приложению 10 к настоящему решению.

Статья 12. Завершение текущего финансового года.

1. Бюджетные ассигнования, лимиты бюджетных обязательств и предельные объемы финансирования текущего финансового года прекращают свое действие 31 декабря.

Статья 13. Вступление в силу настоящего решения.

1. Настоящее решение вступает в силу с 1 января 2017 года.

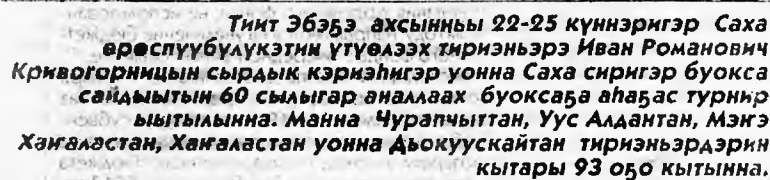
**Председатель Наследного Совета МО "Жемконский II-й наслег",
Глава муниципального образования "Жемконский II-й наслег"
А.А. ВАРЛАМОВ.**

ПРИЛОЖЕНИЕ 1

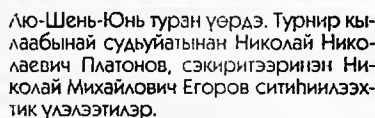
к Решению наследного Совета депутатов МО "Жемконский II-й наслег" Об утверждении бюджета МО "Жемконский II-й наслег" на 2017 год от "29" декабря 2016 года № 10-1
Прогнозируемый объем поступления доходов в бюджет
муниципального образования "Жемконский II-й наслег" на 2017 год. (тыс. рублей)

Код бюджетной классификации	Наименование доходов	Сумма
НАЛОГОВЫЕ И НЕНАЛОГОВЫЕ ДОХОДЫ		
000 1 01 00000 00 000 000	Налоговые	2 072,21300
000 1 01 00000 00 000 000	НАЛОГ НА ПРИРЫМЬ, ДОХОДЫ	1 942,21300
000 1 01 00000 00 000 000	Налог на прибыль физических лиц с доходов, источником которых является налоговый агент, за исключением доходов, в отношении которых льгитирован налогоплательщик	1 331,00000
000 1 01 00000 00 000 000	Налог на доход от физических лиц с доходов, полученных от осуществления деятельности физическими лицами, зарегистрированными в Едином государственном реестре индивидуальных предпринимателей, индивидуальных предпринимателей, адвокатов, учреждений адвокатских кабинетов и других лиц, занимающихся частной практикой в соответствии со статьей 227 Налогового кодекса Российской Федерации	1 331,00000
000 1 01 00000 00 000 000	Налог на доход от физических лиц с доходов, полученных физическими лицами в соответствии со статьей 228 Налогового кодекса Российской Федерации	1 331,00000
000 1 01 00000 00 000 000	Налог на доход от физических лиц с доходов, полученных физическими лицами в соответствии со статьей 229 Налогового кодекса Российской Федерации	1 331,00000
000 1 01 00000 00 000 000	НАЛОГ НА ТОВАРЫ (РАБОТЫ, УСЛУГИ, РЕЗУЛЬТАТЫ МАТЕРИОГИ	452,21300
000 1 01 00000 00 000 000	РОССТРИКОВ ФЕДЕРАЦИИ	154,42700
000 1 01 00000 00 000 000	Доходы от уплаты акцизов на подакцизные товары, зачисляемые в консолидированные бюджеты субъектов Российской Федерации	1,53000
000 1 01 00000 00 000 000	Доходы от уплаты акцизов на подакцизные товары, зачисляемые в консолидированные бюджеты субъектов Российской Федерации	327,13000
000 1 01 00000 00 000 000	Доходы от уплаты акцизов на подакцизные товары, зачисляемые в консолидированные бюджеты субъектов Российской Федерации	30,88800
000 1 01 00000 00 000 000	НАЛОГ НА С ОВ ОЗНАЧЕНИИ ДОХОД	30,00000
000 1 01 00000 00 000 000	Налог на имущество физических лиц	129,00000
000 1 01 00000 00 000 000	Налог на имущество физических лиц, в том числе по ставкам, применяемым к объектам недвижимого имущества, расположенным в границах сельских поселений	26,00000
000 1 01 00000 00 000 000	Земельный налог с физических лиц, обладающих земельным участком, расположенным в границах сельских поселений	105,99900
000 1 01 00000 00 000 000	Земельный налог с физических лиц, обладающих земельным участком, расположенным в границах сельских поселений	130,00000
000 1 01 00000 00 000 000	НЕНАЛОГОВЫЕ	0,00000
000 1 01 00000 00 000 000	ДОХОДЫ ОТ ИСП ОЛЬЗОВАНИЯ ИМУЩЕСТВА, НАХОДЯЩЕГОСЯ В ГОСУДАРСТВЕННОЙ И МУНИЦИПАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ	0,00000
000 1 01 00000 00 000 000	Доходы от продажи имущества, находящегося в государственной или муниципальной собственности	0,00000

335 1 11 05025 10 0000 120	Доходы, получаемые в виде арендной платы, а также средства от продажи права на заключение договоров аренды за земельными участками, находящимися в собственности, в том числе в виде процентов от кадастровой стоимости земельных участков муниципальных бюджетных и автономных учреждений	
335 1 11 05035 10 0000 120	Доходы от сдачи в аренду имущества, находящегося в оперативном управлении органов управления сельских поселений и социальных учреждений, за исключением имущества муниципальных бюджетных и автономных учреждений	
000 1 13 00000 00 000 000	ДОХОДЫ ОТ ОКАЗАНИЯ ПЛАТНЫХ УСЛУГ (РАБОТ) И КОМПЕНСАЦИИ ЗАТРАТ ГОСУДАРСТВА	130,00000
335 1 13 01995 10 0000 130	Прочие доходы от оказания платных услуг (работ) получателями средств бюджетов сельских поселений	130,00000
000 1 14 00000 00 000 000	ДОХОДЫ ОТ ПРОДАЖИ МАТЕРИАЛЬНЫХ И НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ	0,00000
335 1 14 02053 10 0000 410	Доходы от реализации иного имущества, находящегося в собственности, в том числе в виде процентов от кадастровой стоимости земельных участков муниципальных бюджетных и автономных учреждений, а также в виде процентов от кадастровой стоимости земельных участков муниципальных бюджетных и автономных учреждений, в том числе в виде процентов от кадастровой стоимости земельных участков муниципальных бюджетных и автономных учреждений	
335 1 14 06013 10 0000 430	Доходы от продажи земельных участков, государственная собственность на которые не разграничена и которые расположены в границах сельских поселений	
335 1 14 06023 10 0000 430	Доходы от продажи земельных участков, находящихся в собственности сельских поселений и не разграниченных земельных участков муниципальных бюджетных и автономных учреждений	
БЕЗВОЗМЕЗДНЫЕ ПОСТУПЛЕНИЯ		
000 2 02 00000 00 000 000	Безвозмездные поступления от других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации	22 904,07000
000 2 02 01000 00 000 151	ДОТАЦИИ БЮДЖЕТАМ СУБЪЕКТОВ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И МУНИЦИПАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАНИЙ	21 751,77000
335 2 02 15001 10 0000 151	Дотации бюджетам сельских поселений на выравнивание бюджетной обеспеченности	21 751,77000
335 2 02 15002 10 0000 151	Дотации бюджетам сельских поселений на поддержку мер по обеспечению сбалансированности бюджетов	
000 2 02 03000 00 000 151	СУБСИДИИ БЮДЖЕТАМ БЮДЖЕТНОЙ СИСТЕМЫ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ	1 000,00000
335 2 02 29999 10 0210 151	Субсидирование расходов на осуществление мероприятий по развитию муниципальных образований на 2013-2018 годы	1 000,00000
000 2 02 03000 00 000 151	СУБВЕНЦИИ БЮДЖЕТАМ СУБЪЕКТОВ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ И МУНИЦИПАЛЬНЫХ ОБРАЗОВАНИЙ	152,30000
335 2 02 35000 10 0000 151	Субвенции бюджетам сельских поселений на осуществление мероприятий по развитию сельских поселений	152,30000
335 2 02 35115 10 0000 151	Субсидии бюджетам сельских поселений на осуществление мероприятий по развитию сельских поселений	152,30000
335 2 02 36024 10 0330 151	Субсидии на осуществление государственных мероприятий по развитию сельских поселений	28,00000
000 2 02 04000 00 000 151	ИНЫЕ МЕЖБЮДЖЕТНЫЕ ТРАНСФЕРТЫ	0,00000
335 2 02 04004 10 0000 151	Межбюджетные трансферты, предоставляемые бюджетам сельских поселений на осуществление мероприятий по развитию сельских поселений	0,00000
ИТОГО ДОХОДОВ		
		24 976,28300

Оболорго бириистэри Иван Романович дьыэ күргэнэ, кини иитэн таһаарбыт спортсменнара, I Дьөлпөн дыһаһатата, "Егорос Н.Н."ИП, "Победа" М/Т, олохтоох санаторнай уонна орто оскуолаар, Дьөлпөн тахистара, ону сэрэ: Мушников Г.И., Арламов Э.М., "Самсо-

Бу турнир элбэх кэскилээх спортсмен үүнэн тахсан эрэрин өссө төгүл бигэргэтэ.

Николaй ЕГОРОВ.

Үөрэнээччилэр ортолоругар 2016 сыл бастын спортсменнара

6. **ИВАНОВ Данила (көңүл тустуу)** - Владивосток к.

Тириэньэр-преподаватель **Шагдар Гансүх** иитиллээччитэ.

МИХАЙЛОВ Герасим Ильич
тохсуннуу 5 күнүгэр соһумардык күн сириттэн барбыты-
бары аймахтарбыгыгар, билэр дьонулар, табаларыстары-
лыбыггорулар дирингник куругууан туран иһитиннэрэбит.
Билэр төлөөбүттээс.

"Тирэх" ансаамбыл чиглээнээр.

blm.

Тэрийэр хамынһыйа

**Ийэбит, эбээбит Анна Дмитриевна Борисова
сырдык кэрэһингэр**

Кинигэр эйлик күүстэр:
Кыайыны ажалсыбыттара,
Үгө-саяс тухары эл и, эдэр
Махтана саныы сыйдыыхтара.

Л.Д.АММОСОВА.

Хайрмат нүгмэзгэр дьүһуурунай - Л. АММОСОВА.

Н. Барановский:
"Власть дьууруга
тирэнэ сайдыахпыт" **2**

Комментарий
2016 сыл бэлиэ
ситиһинилэрэ **3**

"Хотойго"-бастыһынары
чинэстэтилэр **4**

Хаһыакка сүрүтүү
ый ахсын ытылаар

Биһиги индекспит
54895

E-mail:
gax_han@mail.ru

Хаһыат 1940 сыл сэттинин 7 күнүттэн тахсар.
Атымыа көмүдэ сыаналанар

6+

2017 сыл тохсунньу 17 күнэ, оптуорунньук

ХАНТАЛАС

Информационнай-аналитическай хаһыат

Сонуннар

Сэмэн Барашков туһунан

Меценат, Хаһыакта баайа Сэмэн Барашков туһунан саҕа тахсыбыт кинигэни билиһиннэриин субуотаҕа улуустаабы бибилиотизка дьиэтигэр бэрт тэрээһиннээхтик буолан ааста. Элбэх киһи санаатын үлэлэһинэ, кинигэни сэр-гээтэ (Ситиһии - кэлэр нүөмэргэ)

Элгэстэй хоһоонугар - Дьокуускай өрөгөй ырыата

Дьокуускай куорат тус-па өрөгөй ырыаланна. Поэт Христофор Горохов тыллаларыгар Алексей Калинин-ский-Лунха мелодия айда. Нууччалык тизкиһин Владимир Жирков суруйда.

Куорат депутаттарын мун-һаба өрөгөй ырыаны Саҕа ды-лы көрсө биһиргэттэ. Эбэрдэли-бит!

ҕаһы киллэри - былаан быһыытынан

Улуус нэһилиэнньэлээх пууннарын газтааһын салбаны. "Сахатранснеф-тегаз" тэрилтэ ЭГУ-СП са-лайааччыта В.С.Крупенков иһитиннэрбитинэн, үлэ бы-лаан быһыытынан барар.

Ол курдук, Уулаах Аанҕа Төхтүргэ, Нөмүгүгэ, Чапалас сэлэ-эннэстэтигэр, Покровскайга үлэ сал-баныр АБЗ олохтоохторо газ-таннахтара докумуоннары үөр-түлүө сүлдьүлэри. Итиннэ сэр-гэ газ ситимигэр, ГРП-ларга быс-тах өрөмүөн үлэти тэриллээ. Уул-мүт сылга тэриһтэ саҕа баа-та. Дьы-лэ урукку сиргитэр туруллубу.

Миниистир уруок ытар

Покровскай икки оскуо-лаларын үөрэнээччилэрэ субуотаҕа куорат дьаһал-татыгар гражданствен-ность уруогар сырыттылар.

Куорат дьаһалтатыгар, оскуо-лаларыгар, дьаһалтаны дьаһал-татыгар миниистир Александр Владимиров сырытта.

Уоттан сэрэниң!

Уун өрөбүллэр кэмнэ-ригэр олох-дьаһабы, оло-ро дьэни хааччылар тэ-рилтэлэр этэннэ үлэлэ-тилэр. Ол эрэри Чапаласка Саҕа дылы көрсө биһир дьы-лэ уокка быһдыанна. Мохсобооллооххо гаражка, Чкаловка кэтэх баанньыкка уот тура сырытта.

Тамыа күнүгэ иһитэр та-һыаһы туһунан уоттан сэр-гэтэ буолар иһитиннэр-дэр сырыттылар.

БИҢИГИ КОРР.

Олох тупсарын туһугар

Улуус дьаһалтатын салааларынан ааспыт сылга ытылаахпыт үлэ-хамнас туһунан баһылык отчуота нэһиликтэринэн икки бөлөххүнэн тэриһтэ. 2016 сылга бары хайысканы барытын хабаан кизит өрүттээх үлэ дьон-сэргэ олохтоох тупсарын туһугар барбыта. Итиннэ сэргэ, улууспутугар Тыгын сылын ытыгы чэрчитинэн, кэпкэ тэрээһиннэр кохтоотук ытылаахпыттара. Дьон-сэргэ улуус дьаһалтатын ытар үлэтин икки кулууптарга, спортсалааларга муһуннулар. Улуус баһылыгы бастаабыт салбарааччыта Федор Антонович Ногоскини салабар бөлөхө чэлпизэр күн Тойон Арыы, Булгунньахтар, Улахан Аан сэлээннэлэрин олохтоохторугар сийлини отчуоттаата.

- Бу иннинээҕи күнүгэ согуруу сытар нэһиликтэргэ сырыттыбыт, баһылык отчуотун онордубут. Итин-нэ дьон-сэргэ сүрүн ытыгытыгарынан, ыарыыны көрдөрүүнү, өгөнү онордуу, эминэн-томунан хааччы-лыыны, тыа хаһаайыстыбатын салаа-тыгар, үөрэх эйгэтигэр үлэһир дьон үгүстүк тус үлэлэринэн туруорса-лар. Ханна да тийдэрбит, Олох-дьаһах хомуулааһына хаһаайыстыба-тыгар хочолунайдары туууга, ити-тэр ситимгэ холбонуга ытыгыт үгүс. Бүгүн Тойон Арыыга эмиз бу ытыгыт-тары туруордулар. Ааспыт сыл өрөспүүбүлүккэ Нэһилиэнньэлээх пууннары тупсары сыла этэ, онон ити Сыл чэрчитинэн бу хайыскага үлэни салгы ытыахпыт Нэһилиэн-ньэ уонна мистээтигэр олохтоох дьаһалта сабылаабыт үлэлэрин өйүүбүт. 2017 сыл Россияда тула-һы-ыр эйгэни, айылҕаны харыстыыр сыл, онтон Сахабыт сиригэр ылчат сылы-нан биллэримэн турар уонна улуус-путугар 2017-2019 сылар Үлэ сыл-ларынан биллэримэн улуус дьаһал-тата үбүн-аһын бүддьүөтүн тыһары-гар бу хайыскалары ураты чорботон бырагырааммаларыт (дьон үлэлээх буолуута, урбаан эйгэтэ, тыа хаһаайыстыбата) үбүлээһиннэрин то-лору хаалардыбыт. Бу сыларга ба-рыта уон мөлүйүүннээх үп көрүлүүбүт. Онтон тыа хаһаайыс-тыбатын туһунан этэр буолаха, аас-пыт сыл улуус бүддьүөтүтэн 9,5 мөл солк үп көрүлүүбүт буолабына, бу 2017 сылга үбүлээһини улаатын-нан 13 мөл. таһаардыбыт, - диэтэ.

Дьон-сэргэ хас көрсүһүү, отчуот ааһы санааларын хото этинэлэр, ту-руорсалар.Тойон Арыы олохтоох-торо сөбүгэр кыамаалаах хочолу-най туттаран, итигэр ситимгэ холбо-нуу, уокка оттор мас аҕаларытын, суотабай сибээс туһунан, онтон да элбэх кыһалҕаларын быһаартарарга туруорустулар. Тойон Арыы олох-тооҕо Вера Семеновна Варфоломе-ева отчуот кэнниттэн санаатын ман-нык үлэлэһинэ:

- Сыл аайы ытыгылар отчуокка, улууспутугар туох-хамнык үлэлэр барытарын истэр үчүгэй. Хан-нык баҕарар нэһилик баһылыгыттан сабылаан, улуус, өрөспүүбүлүкэ таһымыгар тийэ анаммыт, биллэри-

либит сыларынан үлэ элбэхтик ба-рар. Манна хэллэһит сыларга тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар сүөһү төбөтүн ахсаана эбиллэр, биллэ-рин 20 ынах төрөөтө, онтон икки ынах игирэ кыһаһыттар төрөтөн үт-ас дэлэ-эин эрэр. Биһиги дойдубутун "Дальне-восточнай гектарга" киллэрбэтэри-гэр баҕарабыт. Тойон Арыы олох-тоохторо дойдубутун олус тапты-быт, - диэн ити соннуур "босхо гек-тарга" олохтоох киһи быһыытынан сэрэнэрин биллэрдэ.

Улууска, төһө да сылан сыл үбүлээһин боппуруоһа уустугун иһин, тыа хаһаайыстыбатын салаа-тыгар үбүлээһин эбиллибит. Мун-һааха муһубут дьон кыһалҕатын быһаа-рарга утары атах тэпсэн олохон сүбэлэһи чэрчитинэн дьаһалабы-дык бардылар.

Уйбаан УЙГУУРАП,
аалтар хаартыскага түһэриитэ.

Өктөмнө

Улуус баһылын отчуота "Бар-бары" кулутура кинигэр саала то-лору кинилээх буолла. Манна от-чуоту баһылык Г.Ю. Алексеев онордо.

Сыл түмүгүнэн үлэни билиһин-нэ-ри кэнниттэн олохтоохтор кыһал-баларын быһаарсан үгүс боппуруоһу биһирдир, сонун этимэри киллэ-диэр. Депутат Е.М.Иванов оскуола, оҕо саадын тутуута хаһан сабыла-нарын ыйытта. Константинов Н.П. Уру-т Баска бурдугу ыйыны, урукку сыл-ларга онорумбут баһыналары то-лору туһаныны туруоруста. А.М. Ли-ханов дьаһалта үлэһитэригэр улуус-путугар бэйэ онорон таһаарар бо-родууксуйата төһөтүн уонна бэйэни саһааһыныга туох үлэ барарын, улуус бюджетэ тыһылыммыта хонтуруола-нар дуо диэн, Манчаары оонньула-рыгар бэлэмнэни о.д.а. ыйытта. З.В.Лиханова сайын оттообут оторо ууга барыт дьонго туох көмө онорумбутун чопчуласта. Кыһал-ҕалаахтарга соларка, туус бэри-ли-битин эһин иһитиннэрдиэр.

Өктөмнөрү саҕа микро оро-һуһунга уот, гаас кириитэ, Төхтүргэ барар суол оноруута долгута-ра эти-линнэ. Суол асфальтаныгыгар бы-

райыак оноруулан докумуон тендэр-гэ барбытын, үүмүт сылга Юбилей-най уулуссага гаас кириитэһэрин, сыл аайы былаан быһыытынан ман-нык үлэ барыахтааһын үөрэ иһитилэр. Үгүс боппуруостарга дьаһалта баһылыга, эппиэттээх үлэһиттэрэ төһө кыамааларын толору хоруйдаа-тылар. Түмүгэр үлэ үчүгэинэн сыана-ланна.

Уулаах Аанҕа

Манна отчуоту истэн баран олохтоохтор хас даһаны тыын боп-пуруостарын биһирдир. Ол курдук кинилэри саҕа микро-оройуонга гаас, уот кириитэ, оскуола, кулууп дьыһэлэрин тутуута долгута-рын, ин-тернет бытаана этилиннэ.

"Куудук" кооператив хотонун уонна тыа хаһаайыстыбатын боро-дууксуйатын атылыгыр павильону ту-туу улуус уонна олохтоох дьаһалта баһылыктара үөрэтэн баран туһаан-наах тэриһтэлэри кытары сүбэлэһи кэнниттэн быһааран олоххо киллэ-ригэ ыйынылар. Баһылык отчуота үчүгэинэн сыаналанна. Олохтоохтор улуус салааааччыларыгар үлэлэригэр ситиһилэри уонна нэһиликтэри кы-тары ыкса сибээстээхтик үлэһиргэ баҕа санааларын этилэр.

(Нэһиликтэргэ общественнай корреспондентарыт матырыйаалларын).

Тиит Арыыга

Улуус баһылыгы отчуотугар элбэх киһи кэлэ. Баһылык солб. Ф.А.Ноговицын даһылаатын истэн баран эппиэттээх үлэһиттэргэ үгүс боппуруос кириэ.

Дьон кыһынары-сайыннары айан суола тутуулан сырыы чэлчээ-битин этэн турар, аны атын кыһал-балары быһаарары этилэр. Ол кур-дук, ордук отук маһынан хааччыы-уустугуран киин хочолунайтан ити-тигэ холбонугу баҕарамлар. Урук-ку оҕо саадын арбобитынан туту-мубут дьыһтэ эргэрэн олохтоохтор саҕа тутууну эрэйлэр. Аны бензи-нинэн хааччыыны кыһалбата түргэн-ник быһаарыллыан наада диэти-лэр.Ону сэргэ ыччаты үлэһэн хаа-чыыыга, соһовай сибээс тупсарыгар санааларын этилэр.

Дьаһалта сылаабы үлэтин тиит-арыылар ортонон сыаналаатылар.

Людмила АММОСОВА,
үлэ бэтэрээнэ.

Нөмүгүгэ

Нөмүгү нэһиликтэргэ ытыгылыт отчуотка олохтоохтортон уончаны кыһаһыт ыйыты. Эти кириэ.

Дьон-сэргэ, ханна да буоларын курдук, Улук Илинги гектар туһунан сокуон хаамытыын, төһө сайаалка улууска түспүтүн интэриһиргиилэр. Сотору, олунньу 1 күнүттэн, сокуон олоххо кириитин үһүс этааба сабыланы: өрөс-пүүбүлүкэ тас өтүгэр олохтор дьонгон сайаалкалар кириитэрэ. "Дирекция единого за-казчика" МКТ салааааччыта Василий Борисов быһаарбытынан, ахсынны ыйга өрөспүүбүлүккэ 9,5 тыһыын-чаттан тахса сайаалка кирибит, биһиги улууспут лидердэр ахсааннарыгар сылаар. Олохтоох нэһилиэнньэттэн сайаалкалар бааллар, ол эрэри үк-сэ Дьокуускай куорат олохтоохторуттан кириэр. Онон, бэйэбит дьоммун дьаһана охсуохтарын наада эбит.

Нэһилик общественнига Надеж-да Татаринова, бэйэтин актыбысты-тын дьаһалта наһараадагыгар түһэ-ритэ квота боппүтүнэн сибээстэн наһараадаламакка хаалбытарын бэйэһээтэ уонна инниктин үлэһи сылаар дьон кэмигэр бочуоттала-ларын, үлэлэрэ-хамнастара сыанала-ныан наадаһын ыйда. Маны таһынан киһи нэһиликкэ Оҕо искусствотын оскуола тутуула уолдаһа диэн санаатын эттэ. Тутуу боппуруоһун сабыан нэһилик баһылыга Максим Васильев МФЦ дьыһтин тутуутун ту-руорсар.

Нөмүгүлэр Тииттээх, Бэлэнтэй күөлэр уулары олохторун сибээс-тэн ууну куттары сыланан диэн бабаларын этилэр. Николай Тимо-феев, оскуола үлэһитэ, 2013 сылаах-ха тыа сиригэр олохтор, үлэһир ис-писэлиһтэри дьыһэн хааччыыны бырагырааммаҕа кыттан сайаалка биһирбит күн бүгүгэ диэри тоҕо быһаарыллыбатын ыйытта. Онуоха Тыа хаһаайыстыбатын департаме-ны салааааччытын солб. Вячеслав Влади-миров быһаарбытынан, улуус үрдүнэн уочарат уһун, бырагыраам-ма ирдэбилиһэн бастаһынан тыа хаһаайыстыбатын эйгэтигэр үлэһир ыалларга дьыһ тутуулар, ол кэннэ атын уочараттаахтарга. Быйыл бу бырагы-раамманан Нөмүгүтэн 4 эдэр ыал (үһэ Агрофирма үлэһиттэрэ) дьыһ-лэни.

Үт туттары боппуруоһугар "Ханталас-Ас" ТХПК салааааччыта Сергей Латышев сийлиһи хоруйу биһир, муһаахсийар, ыйытылаах дьон үлэ кэмигэр кэлэн билсин диэн ыйыра.

Отчуоту истибит, кэпсэтигэ кыт-тыспыт Нөмүгү олохтоохторо улуус дьаһалтата үлэһирин, бары хайыс-кага үтө хамсааһын баарын бэлиэ-

тэтиилэр уонна үлэни ортонон сыана-лаатылар.

Ольга ГЕРМОГЕНОВА,
аалтар хаартыскага түһэриитэ.

Кылгастык

Баһылыкпыт
баалыгар

Бастакы Дьоппон олохтоох дьаһалтата сылы түмүктээн баал тэрийдэ. Манна түөлбэлэр салайааччыларыгар барыларыгар үчүгэй үлэлэринин араас аңла номинациялары туттардылар.

Ол курдук, "Бастың олбуор" анал аат Протодияконов Илья Ивановичка, "Бастың тирэгэн" - Скрыбин Алексей Петровичка, "Нарыйа" иистэннээһинэр түмсүүлэригэр баһылык атын симэбин сирдэрэйдээн тикпиттерин иһин туттарылыннылар. Хоточчутан Татьяна, Илья Яндеевтар бу киһиэ "Сыл бастың мала" дьолун ааты ыллылар. "Сыл бастың тирэгэн" "Самарга" тыа хаһаайыстыбатын бородууксуйатын онгоруон таһаарар тирэгэ буолла. "Тыл баайа" сонун ааты педагогическай үлэ бэтэрээнэ Алексей Петрович Третьяков тутта. "Үтүө сүрэх" номинация Хоточчуттан тэрээһиннэрбитигэр өрүү көмөлөһөн спонсордырын иһин Эдуард Варламовка бэрилиннэ.

Баал буолан баран хайаан да ырылаах-тойуктаах, үгүкүүлээх. Санаторий оҥуола (директор Д.К.Сакердонов) үгүкүүлүгүтэрэ бу сырыыга үөрэ-көтө бастаатылар. Элбэх киһи кыттан баалбыт киһи астынар гына ааста. Сылбыт түмүгэ табыста, сага сылга үктэннинбит.

Анастасия МОРДОВСКАЯ,
Тиит Эбэ сэл.

Билгэ Хаан ыйыгар
аналлаах оһуокай
киһиэ

Сага дьыл иннинэ Арчы Дьэтигэр өйү үксэтэр, билигэ көбүлүүр Билгэ Хаан ыйыгар анааллаах тэрээһиннэри ыыттыбыт.

Ол курдук, 14 саастарын туолбут оҥолорго төбү киллэрэр туом ыытылына. Бу туом үлэтин эрэр оҥолорбутун куһаҕаны-үчүгэин араарарга, өстүспэт буоларга үөрэтэр алгыс буолар. Сырдык санаага угуйар туомга көхтөөх кыттыыны ыллылар Покровскай куорат I №-дээх оҥуолатын 7 кылааһын үөрэнээччилэрэ (сал. Федорова Т.Г.). Хас биридир оҥо тоум оҥолуунна уонна кэс тыллаах өйлөбүннүк туттарылына. Бу тэрээһингэ барыта 30 оҥо кытына, онон оҥолор алгыс ылан, сүргэлэрэ көтөүллэн бардылар.

Онтон улахан дьонго Билгэ Хаан ыйыгар анааллаах тэрээһинмит, Аан Дьааһын сылын түмүктээн, ис турукпутун бөбөгүтөргө тоум оҥолуунна.

Аны кэлэр сылга Улуу Суорун сылыгар үктэннинбит. Баһылыкпыт Алексеев Г.Ю. үс сыллаах Үлэ сылларын биллэрдэ. Бу уураах үһүстэн этитилибит курдук буолан табыста. Того дьитэххэ, кэлэр сылбыт саха этэбинин суолтатынан буолар - идэни ингэри. Улууспут дьонугар-сэргэтигэр кэлэр сылга этэнигэ идэлээх буолун, дьобургут арылыннын дьон алгысын ааһым. Бу күн кыттыыны ыллылар биір дойдутаахпыт, Олоҥхобут ыйааһын Гран-при хаһаайына, Дархан оһуокайдыт, 14 оҥо амаарах аҕата, элбэх сир, хос сир эйбэс эһээтэ, тыыл, үлэ бэтэрээнэ Евстафий Петрович Аркадьев уонна "Саргы түһүлгэтин" фотоклорго салаатын испэсэлиһэ, эдэр кэскиллээх оһуокайдыт Маргарита Старостина. Билинбитин хаһатан, билиги ыгырыбытын ылынан, күндү ылдыт буолан ылдыттаатылар билиргы руна суругу чинчийээччи Федоров Кузьма Апполонович "Саха итэҕэлэ өбүгэбит аан дойдуну анаарар дириг билиитэ" дьон сэргэх кэпсээнин сырдатта уонна Кривошапкин Андрей Иванович-Айыга, суруйааччы, рунолог, руна суруктары быһааран кэпсээтэ. Бу итэриэһинэй тэрээһингэ, төһө да биллэрин барбытын үрдүнэн, аҕыйах киһи ылдыттыттан санаабыт түстэ. Дьон-дьонинэн, билиги өбүгэлэрбит бу ыйы олус суолталыыллар этэ. Ыгырылаах дьоммут кэпсээнин иһиттэххэ, кириэс сахалартан кэлбит билиэ буолара арылхайдык быһаарыллар. Туох баар православнай таһаар билиэлэрэ сахалыы ааҕыллаллар эбит.

Бу тэрээһин кэнниттэн билиги билиргы өбүгэлэрбит очуос таастарга суруйан хаһаларбыт урууна суруктарын, уруһуйдарын олох атын харахпытынан көрдүбүт. Саха омок билиргыттан суруктаах-бичиктээх, мындыр да толкуйдаах норуот эһинит дьон өссө төгүл итэҕэйдит.

Лидия ХАРИТОНОВА.

Сага дьыл иннинэ билиги биір дойдутаахпыт, улууспут дьаһалтатын баһылыгынан үлэли сылдьыбыт, бу иннинэ сэттэ сыл Японияга Саха сирин бэрэстэбинэтистэтин салайан кэлбит, кэлин "Алмазэргизбаанна" үлээбэит Николай Андреевич Барамыгын көрсөн хаһыат нөһүө Хангалас сайдыытыгар санаатын үлээстэригэр, туғунан дьарыктанарын билиһиннэрэригэр көрдөстүбүт. Онуоха сургуһунан ыытта. Билиг.

Бу XXI-с үйэ кэлбитэ номнуо 16 сылааста. Аан дойдута 4-с промышленной революция баран иһэр, бу иннинээһи производство, сбыт, логистика, эргээн - барыта уларыаары турар. Итинник уларыыы кэмигэр санаабыр билиги, Саха сирин олохтоохторо, үс сүрүн күүстээх өрүттээхпит - ити бизнескэ дьулуур, Интернет баһылааһын уонна омок дойдутарын кытта сыһыаннары олохтоһун буолаар.

малар туһунан хаартыскааах, ардыгар видеолаах ыстатыйалары дьонникпэр таһаарбын.

Уонна Ютуб дьон Интернетин видео көрөр ситимгэ 200 тахса видео таһаардым. Япония, Кытай, Саха сирэ, саха эстрада уо.д.а. темаларга кылгас видеолары таһаартыбын. Ол видеолары 30-ча тыһыынча киһи көрдө.

Социальной сеттергэ мин "Инстаграм-

Николай БАРАМЫГИН:

Билигэ, дьулуурга тирэнэн
сайдыахпыт

Бизнес

Саха сиригэр нэһилиэннээ элбии турарыгар, эдэр ыччат үүнэн иһэригэр уонна Саха сирин дьон үөрэххэ дьулуурдарыгар тирэнэн билиги сайдар кыахтаахпыт.

Итиннэ улахан корпорацияларга үлэҥи кирири, онно сөптөөх идэлэри баһылааһын уонна бизнескэ, эргээнгэ дьулуур наада. Былыр сахалары атыһыт баһытынан аатырдаллар, Барашков курдук меценаттар үүнэн испиттэрэ. Онон сага көлүөнэ хорсундук-хоодуоттук бизнес сага көрүүнэригэр тирэнэн иһэн наада.

Мин икки сыллаабыта "Алмазэргизбаанна" анынан тэриэтэ тэрийэммин "бизнескэ" барбытым. Билигин дьобус тэриэтэ салайааччыта буолан дьэ туһутунан уонна баһылааһын дьарыктана сылдьабын. Бэйэм дьиннээхтик бизнеси ылсан баран "бизнескэ" баар доһотторбун өссө күүскэ ыттыктаатым. Онтон бу хоодуот, хорсун санаааах дьон үлэ миэстэтин таһааран, сага суомары арыан, үлэһиттерин доһоттууларын иһин махтаныаха уонна өйүөххэ наада!

Интернет. Блог. Ютуб

Билигин Интернет үйэтэ кэлэ. Саха сирэ тобус уонус сылартан сибээскэ болҕомто уурбут буолан сага кэми кытта син барсан иһэр. Саха сирэ ватсап таһаараччы ахсаанынан Россияга тарбахха батанар буолбута ону туһулуур.

Уонна бу бэйэм курдук орто саастаах дьонго олохтон хаалбат буолар дьон олох ирдэбилэ буола. Ол иһин мин "Якт.ру" компания дьонниктарыгар бэйэм блогпун арыан (dnevnik.ykt.ru/NikBara) былыргыны-аныгыны суруйан таһаарар буолум. Баатабай атыгар сир сиринэн 200 миэтэрэ диригнээх анхай үөскээбитин биір доһорум хаартыскаа туһунан ылпытын ол дьонникпэр таһаарбыппын уонна Япония посол алыһынна Саха сиригэр кэлэн Табага олохтоохторо муус алаара сылдьааларын көрбүтүн туһунан таһаартаабыппын 15,5-ыты тыһыынча киһи көрдө.

Дойдун Хангалас туһунан син элбэхтэ таһаардым. 2001 сыллаах хаалааны ахтым, Покровскайга физмат-кылаас 50 сыллаах үбүлүөй, Төхтүр оҥуолатын, Өлүөнэ очуостарыгар бастаан кыһыннары сылдьыи, Орто Дойду ыйахтарын уо.д.а. те-

на, "В контакте", "Одноклассники", "Фейсбук", "Лайн" уонна "Ви-чат" дьоннэргэ баарбын.

Онон билиги бары бастаан Интернет баһылаах тустаахпыт, онтон Интернет туһаа таһааран, доһот киллэринэр ньыма онгостохтаахпыт.

Тас омурдарыын
сибээс. Япония

Дьылбам буолбут Японияны кытта сибээспин быспакка үлэли сылдьабын. "Россия - Япония" уопастыба Саха сиринээһи салаатын тэрийиэхпиттэн ыла бэрэссэдэйтлэ буолабын. Онон күн бүгүтүгэ дьылы Японияны кытта буолар тэрээһиннэргэ көмөлөһө сатыбын.

Былыргы 2016 сылга буолан ааспыт "Азия оҥолоро" аан дойдутаагы спортивнай күрэххэ аан бастаан Япония хамаандата официалнайдык кытына, ити түгэнтэ быһаарыллыабыттан ыла кыттыспытым. Япониятан Саппоро куорат футбол кулуубун эдэр ыччат хамаандата кэлэн, оонньуларга кыттан кыайан барда.

Япониятан таһаарыстарым кэллэхтэринэ көрсө-көмөлөһө сатыбын. 2015 сылтан бэттэх мин ыгырыбынан Япония оборона министрэ буола сылдьыбыт Юма Фумио сэнсэй Саха сиригэр үстэ кэлэн барда. Бастаан кэлэн баран Саха сирэ Собируунгу Азиятаагы Лаос, Камбоджа курдук дойдутардаабыр быдан сайдылаах эбит, Дьоккуускай куорат бэрээдэгэ олус үчүгэй эбит дьон сөбөн-махтайан барбыта.

Быйыл күһүн иккитэ кэлэн барда. Россия уонна Япония икки ардыгар сыһыан тупсаары гына дьон биригэ үлэлэргэ сөптөөх бырайыактары билсипэ сырытта. Делегацияны Хангалас улуугар таһааран Нөмүгү үрдүгэр баар бурдук ыйар баһыналары көрдөрөн баран улуус дьаһалтатыгар Хангалас улуунун тыатын хаһаайыстыбатын туһунан видеоролигы көрдөрбүттү.

Ахсынньыга Россия президентэ В.В.Путин Японияга барарыгар Россия делегациятын составыгар Саха сирин Ил Дархана Борисов Е.А. кирибитинэн сибээстээн минин японец таһаарыстарым ыгыра сырыттылар. 1991 сылтан ыла М.Е.Николаев сурдабынан Японияны кытта биригэ үлэлир

Санаа ситимэ

киһи буоларым быһытынан, ити сыһыан тупсуута урукку сибээскэй былаас сабана сааламмыт Японияны кытта бырайыактарыт сага тыын, сага сүүрэн ылаахтара дьон эрэннэрэр.

Хангалас кэскилэ

Биридэ Николай Семенович Рафаилов этэн турардаах: "Хангалас сиригэр сиртэн хостонор баай-дуол көстүбэтэ дьол. Сирбит барыта Адаан курдук айбарданыа этэ, онон билиги, хангаластар, дьомлоох дьоммут", - дьон.

Ити биір өтүнэн олох сөптөөх ийи, иккис өтүнэн, бюджет толорулуутун таһаарыа, эмэ да ыраахан суол. Ол гынан баран, мин санаабыр, Хангалас дьон сир баайыгар найылаабакка билиги географическай баһылааһыны туһунан, производство өтүн ылсан өйү-санааны түмэн сайдыахтаахпыт.

Дьоккуускай куоракка билигин 350 тыһыынча киһи олоор, куоратпыт өссө да сайдар кэскиллээх, онон ити куорат аһа-үөлэ, этэ-үттэ саас-күһүн хаайтарыыта суох Хангалас улуунун тыа хаһаайыстыбатын рынога буолуохтаах.

Билигин Дьоккуускайга сир сыаната аһара үрдээн производство куорат таһыгар көһөргө күһэллэхтээх. Итинник баһылааһыны туһунан Хангалас сиригэр уотугар производство сайдарыгар улуус салаата хамнаах тустаах.

Уонна эбитин ыраас айылбалаах, бэр-тээхэй дьонноох, куораттан олох учугас нэһиликтэригэр куораттан сэнэ дьону ыгыран, сир биэрэн, дьэ тутунан, нолуок хомуйарга толкуйданыахпыт наада.

Инники былааннар

Билигин мин судаарыстыбаннай сулууспатан уонна тэриэттэн тэин бэйэм бизнестэнэ сылдьарбыттан хайдах сага күүс ылыммыт курдукпун. Интернет баһылы сатыбын, эдэр ыччаттан хамнаах дьарыктанарым. Омок таһаарыстарбын, Япония, Кытай, Германия, Америка курдук дойдутарга олоор доһотторбун кытта атыһабын.

Хангаласка хас да бырайыагы көрө-билсэ сылдьабын, улуус салаатын кыта ыкса сибээс баар.

Онон инники былаан элбэх!

Бэчээт күнүгэр

Тохсунньу 13-гэр, Бэчээт күнүгэр, улуус дьаһалтатын мэтириэттээх саалаатыгар таһааннаах суруналыыс, тылаасчыт, өр сыл устата "Лена маяктара" оройун хаһыатыгар эрдээктэрдээбит Михаил Дьячковскай уонна бу хаһыакка эпизиттир сэкрэтээринэн үлээбэит суруналыыс, публицист Афанасий Яковлев ааттарынан бириэмийэлэри бастың суруналыыска, общественной уонна эдэр кэрэспэдьиннэргэ туттарыы үөрүүлээх тэрээһинэ ыытылына.

Мань таһынан, бу күн биллэр суруналыыстарбыт дьэ кэргэттэрэ олохтообут бириэмийэлэрэ туттарылыннылар. Ол курдук, М.Д. Дьячковскай дьэ кэргэнин аатыттан дьүөгэлэрэ,

рэспэньдэиннэр постарыгар дьэ кэргэн бириэмийэлэрин туттарда.

Тыа хаһаайыстыбатын, тыа олобун сырдаатыга үлэлээр суруналыыска 2010 сылтан су-

Бириэмийэлэри туттардылар

Мустубут суруналыыстары, общественной кэрэспэдьиннэри, эдэр кэрэспэдьиннэр постарыгар дьарыктанар оҥолору, киһилэр салайааччыларын улуус баһылыгын I солб. Федор Ноговицын идэлээх быраһынынныктарынан эбэрээлээт уонна ааспыт сыл устата хаһыаптыт баһааларыгар улуус общественной-политическай олобун сырдатар суруналыыстартан бастыңнарыгар туттарылар М.Д. Дьячковскай

аатынан бириэмийэни билиги биір идэлээхпитигэр Мария Константиновскай туттарда. Общественнай кэрэспэдьиннэртэн педагогическай үлэ уонна спорт бэтэрээнэ, Покровскай куорат олохтооҥо, Феликс Лебедев наһараадалаан. Оттон А.М. Яковлев аатынан эдэр кэрэспэдьиннэргэ туттарылар бириэмийэни Покровскай-дээһи 1-кы № орто оҥуола VI кылааһын үөрэнээччитэ Вана Солдатов ыла.

пенсионнай сулууспа бэтэрээнэ Клавдия Большакова нууча тыһынан тахсар хаһыаптыт эпизиттир сэкрэтээрэгэр Валентина Хайридиновага бириэмийэ туттарда. А.М. Яковлев оҥолорун ааттарытан Неля Яковлева аатын туһунан ахтан аһара уонна бастың үлэлэрдээх Ой орто оҥуолатын "Эрика" (сал. Сакердонова Л.М.) уонна I Дьөлпөн орто оҥуолатын "Дьөлпөн кэнчээрлэрэ" (сал. Прокопьева С.И.) эдэр кэ-

руналыыс Тимофей Тимофеев оҥолоро аҕаларын кэриэһигэр "Истоки" дьон дьэ кэргэн бириэмийэтин олохтообуттара. Быйыл бу бириэмийэ хаһаайына "Саха" НККК Хангаластаагы филиалын эрдээктэрэ Уйбаан Уйгууран буола.

Ольга ГЕРМОГЕНОВА,
Степан САВВИН
хаартыскаа туһунан.

Кэнники кэмнэ оморор сирин үөрэтигэ болжомто уурулан хамсааһын тахсыбытыгар Михаил Спиридонович Иванов - Багдарыын Сүлбэ үлэлэрэ тирэх буоллулар. Заморщиков Ньургун эбэлээх эһитигэр кыра эрдэбиттэн иитилибит буолан, кинилэр кэпсээннэринэн өбүгэлэрэ оморбут сирдэрин-уоттарын көрүүн багаран, 1997 сыллаахха Багдарыын Сүлбэ үлэлэригэр тирэбирэн, "III Маалтааны сирин ааттарын ырытыы" дьин үлэтэ биһиги оскуолабытыгар сир ааттарын үөрэтинин сабаалабыта. Ньургун III Маалтааны сирдэрин ааттарын суруйарыгар, ырытарыгар эһэтэ удьуор сыгыһыт, сорсуннаах булчут Родион Иванович Заморщиков төрөөбүт төрүт сирин сиилини билэрэ тирэх буолбут: "Маалтааны эргийэр кининин Бөгөл аатын Родион Иванович хойуутук томточчу үүммүт таахтары, кэбиһилээх оттору бөгөл-бөгөл дьин тылтан таһааран ааттаабыт".

Сир ааттарын үөрэтигэ

Дээр нэһилиэгин сирин ааттарын үөрэтинин 1997 сыл сайын тэриллибит көрдүүр-чинчийэр экспедиция салбаабыта, манна Владимир Адамов, Павел Афанасьев көхтөөхтүк кыттыбытара. Экспедиция "Уулаах Аан - Орто Сайылык - Булгуннаах - Үрүг Бас - Боручай - Арбаа Сайылык - Уулаах Аан" маршруттарынан ытыллыбытара. Нөнгүө сылыгар Владимир Адамов "Ой Бэс - Арбаа Сайылык - Үрүг Айба - Түөкэй быраана - Куудук" маршрутунан сэрин бэтэрээнэ Потап Николаевич Кузьмин сирдэбиттээх көрдүүр экспедицияга үлэлэһэн сир ааттарын испиһиктээбитэ, үһүээннэри суруйбута. Дээр нэһилиэгин сирин ааттарын үөрэти, бу хомуллубут матырыйаалларга олобуран хас да сылы быһа ытыллыбыта. Кэнники Владимир Адамов, Ольга Михайлова уонна Анна Петрова "Сир аатынан сирдэтэн" дьин балаача улахан үлэни суруйбуттара. Эдэр чинчийээччилэр сир ааттарын ырытан, үһүээннэри үөрэтэн Нөмүгү, Эргис уонна Дээр биир төрүттээхтэр дьин түмүк онор-

буттара.

2015 сыллаахтан сабалаан эдэр чинчийээччи Колесов Альберт "Дээр сирин ааттара Дыгыны кытта ситимнэрэ" дьин үлэтигэр, биһиги нэһилиэкпит сирдэрин ааттара Дыгыны кытта хайдах ситимнэринэн үөрэппитэ. Кини, урут суруллубут, чинчийиллибит матырыйаалларга тирэбирэн, санга чахчылары булла. Урукку ааттардар Дээр баай туһунан үһүээнни ханнык да суругунан биһиргэтинни булбатах буоллактарына, 2012 сыллаахха Гаврил Андросов "Дээр бичиктээх дьытэ" дьин "Саха сирэ" хаһыакка суруйбут ыстатыйатыгар былыргы рунаан Дээр дьин тыл баарын ыйбыта, Дээр туһунан үһүээн кырдык-таабын биһиргэтэр. Альберт бу үлэтигэр Дархан Өтөбө, Дархан Ходуһата дьин топонимнар Дыгыны эһэтэ Дойдууһа Дарханы кытта ситимнээхтэрин, Дээр ытык кырдыаһа Иван Яковлевич Ситников кэпсээбитин кыраайы үөрэтээччи Николай Егорович Соловьев суруйбутугар тирээннэ быһаарар. Альберт Колесов Үс Сэргэ дьин аат хайдах үөскээбитин, Исаков Егор Хри-

стофорович аҕа саастаах аймактарынан истибит кэпсээннэргэр тирэбирэн Дыгыны сизэнэ Маһары Баһыакап Москваттан кэлэн баран, Үс Сэргэ туруоран ыһыах ыспыт. Онтон ыла бу сирин Үс Сэргэ дьин ааттаабыттар дьин быһаарбыта итэҕэтиллээх. Биһиги нэһилиэкпитигэр сүппүт сир ааттарын тилиннэригэр үлэ ытыллан эрэр. 90-с сыллар ортолоругар Куба Унуоһун анараа өтүгэр оморор сир түөлбэтэ тэриллэригэр, ол сирин бастакы дьин тутубут киһи араспаанньатынан Доромуонапка дьин ааттыы сымдыбытара, биһигин онно Майдал дьин дьон оморор түөлбэтэ баар буолла.

Сүппүт, умнулубут сир ааттара сурукка киллэрилиннэр: Үрдүк Чахча, Арбай, Боотур быраана у.о.а. Дээр нэһилиэгин сирин ааттара Дархан Өтөбө, Дархан Ходуһата, Уһун, Боотур уонна Түөкэй (Истээх) бырааннара, Үс Сэргэ, Куудук Дыгыны кытта ситимнээхтэрэ быһаарылынна.

Сир ааттарыгар тирэбирэн, Мунһан, Маалтааны уонна Малдыагар Эркээни хочотугар оло-

рон, сирдэрин кэнэртээри тарбаһан, Маалтааны тыа өтүгэр сэтэ нэһилиэгэ, Малдыагар өрүс үөһэ баран биэс нэһилиэгэ төрүттээбиттэр уонна Мунһан уола Дыгыны үс улуу хочону: Ытык Эркээнини, Улуу Туймааданы уонна Кизэнт Эргис-лини баһылаан Тыгын Дархан ааты ылбыт дьин эдэр чинчийээччилэр биһиргэтэллэрэ оруннаах.

Билингни кэмнэ ыччат төрөөбүт, оморор сирин үөрэ-

тигэ сөргүтүлэн санга үрдүк таһымга тахсарыгар сир ааттарын үөрэтигэ төһүү буолар. Билиэн-көрүүн сабалаах оморор Багдарыын Сүлбэ үлэлэригэр тирэбирэн сир ааттарын үөрэтэр, чинчийэр үлэбэ көхтөөхтүк кытталар, онук оморорунан биһиги оскуолабытын бүтэрбит Заморщиков Ньургун, Адамов Владимир, Михайлова Ольга, Петрова Аннаны уонна билигин бу үлээн дьарыктанар 9-с кылаас үөрэнээччитин Альберт Колесов ааттыбын.

Мин санаабар, үөрэнээччи личность быһыытынан сайдан улаатарыгар биир улахан суолтаабынан кини төрөөбүт-төрүт сирин историятын, сирин ааттарын үөрэтигэ буолар. Чинчийэр үлээн дьарыктаммыт бу оморор бары үрдүк үөрэхтээх, араас идэлээх дьон буола улааттылар: Ньургун Заморщиков инженер, Владимир Адамов иктиолог, Ольга Михайлова, Анна Петрова учууталлар.

Вячеслав СПИРИДОНОВ,
учуутал.
Дээр нэһилиэгэ.

Саҥа кинигэ

"Үлэ - АБОЛ КЫНАТА"

Аһан эрэр
ДЫЛГА ИТИНИК
ааттаах кинигэни
ДҮӨГЭТЭ, коллега-
та А.И.Ефимова
көмөтүнэн оскуо-
ла иннинээҕи саас-
таах оморор тэ-
рилтээригэр үйэ
анарыттан ордук
Ханалас улуугар
үлэлээн кэлбит СӨ
үөрэтиринин бо-
чуоттаах бэтэрээ-

ҮЛЭ-АБОЛ
КЫНАТА

нэ, норуот үөрэхтээһинин туйгуна,
"Саха-Азия оморор" фонда стипен-
диата А.Г.Соловьева бэлэмнээн
бэчээттэтэн таһаарда. Кыра собус да
буоллар олус истинник суруллубут
айымныы.

Анастасия Гаврильевна оҕо, эдэр сааһын, үлэтин-хамнаһын, биһиргэ алтыспыт дьонун туһунан бэлитээһиннэрин, доһотторун ахтылары киһи аҕа туруох курдук.

Бу мин дьин кэргэммэр, биһиргэ үлэлээн кэлбит дьоммор, махтаһым бэлитэ буоллаҕа, бэйэни арбааһын курдук санаамаҥ. Киһи, үлэһит буола иитилибиппэр төһүү, тирэх буолбут дьонум үгүс, төрөппүттэрбиттэн сабалаан салаяаччыларбар тийиэ, - дири ааттар, үлээн дьоммолуу киһи.

Кинигэ Анастасия Соловьева төрөөбүт түөлбэтин, өбүгэлэргин дойдутун ахтар. Хайа Баһа дьин сиргэ Аҕа дойду Улуу сэринтэ түмүктэнэр 1945 сылыгар кулун тутар 4 күнүгэр күн сирин көрбүт, эбээтин Настаа аатын ылбыт. Саҥа киһи кэлбитигэр дьон олус дьин үөрбүттэр. Хомойуох иһин, эбээтэ Настаа түөрт ыйдааҕар эмискэ ыалдьан өлөн хаалбыт, онтон ыла эһээ Ньукууһа оҕото буолбут, ийэтэ өрүү колхоз үлэтигэр сырыттаҕа, оччотообу олох ирдэбилимэт. Анастасия Гаврильевна оҕо сааһын лоскуйдарын ахтан аһарын киһи долгуйбака аахпат. Холобур, Ньукууһа дьин таайдарын кыра кыыстар Боккуой өлөн хаалбытыгар дьон ытаһалларын, ас бөҕөтө тардыллан турарын аһаабаттарынан муодаргы көрбүтүн. Мэдэни ыалга дьукаах оморорун, үрүг ойуулаах ырыаахха оскуола аан бастаан кирибитин, Сталин өлбүтүгэр учуутал ытыгырын, кулуупка мустан бырастылаһыны түгүһүн истээри араадыһаларын холбуу сатаабытыгар үлэлээбэтэбин, ыалтан үүт таһан истэбинэ ыйданалаах кизһэбэ үйэ тэҥнэ хаамарын, сүүрдэбинэ сүүрэрин сөбөрүн, эдийинин кыл-кыһыл лаахтаах дьикти пеналын, үтөкэннээх учууталын Родион Алексеевич Христофоровы... Ыстапаан убайын кытары ыраах Саккырырга оморор, үөрэнэ барбыт кэмнэрин ахтар кытары умсугутуулаах. Аан бастаан аэропортка сыр сизэбитин, сирбитин, курат балыыһатыгар сыппыт буолан нууччалыы билэрин, тугу да аанна сатаабат кыысчааны саҥа Дус элбэххэ үөрэппитин, оһох отторун, чэй өрөрүн, өрүс орото собону ыраастыбын дьин иһин барытын ылан бырабан кэбиспитин, аан бастаан дьүкээбили көрөөт дойдутугар сэрин буолбут быһыта дьин санаарбаан ытаабытын, дойдутун, өрүһүн уутун ахтарын, Эдьигээннэ, Хаҥыааҕа үлэлээбит сылларын... Киһи сэрин ааҕар кинигэ.

Анастасия Гаврильевна биһиргэ алтыһан үлэлээбит сэбиэдиссэин Н.С.Васильевы, коллегаларын, Е.Г.Афанасьеваны, Т.С.Сатаеваны, В.Д.Гомбоеваны, А.Н.Полуэктованы, Е.В.Туласинованы, Г.А.Исакованы, о.д.а. истинник ахтар.

Кинигэ дьүөгэлэрин, аймактарын ахтылара Анастасия Гаврильевна туһунан бэрт кэрэтик кэпсиппэр. Анастасия Соловьева билиитэ-көрүүтэ кизэтин, дьонго сырдык санаалаарын, үгүстүк туристы сылдыбыттарын сөбө-махтаа этэллэр. Маны барытын араас хаартыска ситэрэр - оҕо сааһыттан сабалаан Москва, Кытайга, Вьетнамга, Израильга, Кипрга, Италияга, Камбоджага, Болгарияга, Египетке, Таиланга, Турцияга, Каракаво-Черкесияга сыбаайбаҕа, о.д.а. сылдыбыттарын. Киһи сөбүөх элбэх омок дойдутугар айан - туспа үгэс, кулуура, история...

Мин бу кэрэ киһини улууспут оскуола иннинээҕи саастаах оморорго тэрилтээр хаама сыдыар энциклопедиялара дьин этим, биэс уонча сыл үлэлээн кэллээ. Анастасия Гаврильевна кэлин сылларга Кыһыл Бастаах оҕо саадыгар өр үлэлээн кэлэ - манна сибэкки арааһын омордор "Брусничаны" ырай муннугар кубулутта. Бу туһунан бэркэ билэр буоламын элбэхтик хаһыакка да суруйан турабын. "Күн киһитэ" дьин этим, үлээн, тулаһыр дьонунан дьоммолуу Анастасия Гаврильевнаны. Этэҥнэ буол, таптыыр, ахтар туулун сиригэр тийэн, Өлүөнэ эбэкэн ыраас уутунан утаххын ханнара тур!

Людмила МОРДОВСКАЯ.

Покровскаядаагы колледжка

2016 сыл бэлиэ ситиһиилэрэ

Покровскаядаагы колледж устудьуоннара, преподавателлэрэ ааспыт 2016 сылы үөрэххэ-үлэбэ кэккэ ситиһиилээх түмүктээбит. Сыл устата улуус, өрөспүүбүлүкэ уонна дойду таһымнаах араас хайысхалаах күрэхтэргэ көхтөөхтүк кытынныбыт.

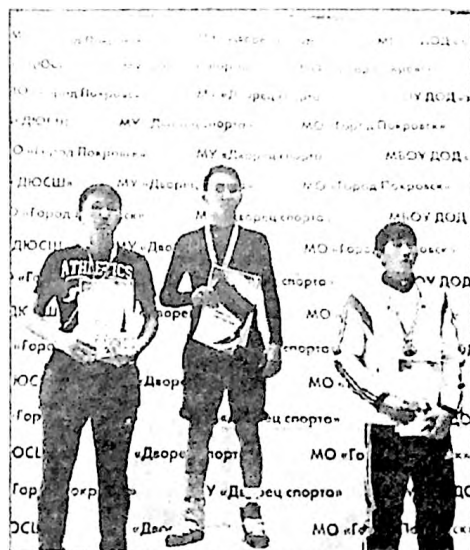
Ол курдук, "Информатика уонна ааҕар-суоттуур техника" исписээлинээх үөрэнэр IV куурус устудьуоннара Иван Петров уонна Леонид Анастатов Бүтүн Россиятаагы профессиональнай маастарыстыба олимпиадатын регионнаагы этабыгар кыттан иккис миэстэни ылбытара уонна "ПК өрөмүөнүгэр бастын" номинацияга кыайылаах ааттаммытара. Григорий Савин III өрөспүүбүлүкэтээҕи информационнай технологияларга инновационнай бырайыак күрэххэ "Компьютернай графика, анимация, мультимедиа, гипермедиа, виртуальная эйгэ" секцияга, Тамара Егорова "Интернет ситимин технологията" секцияга кыттаннар II истиэпэннээх дипломунан набаараадаламмытара. Биир сүрүн ситиһиибит Роза Ощепкова, II куурус устудьуона, Санкт-Петербургу куоракка ытыллыбыт Бүтүн Россиятаагы "Туризм уонна гостиница сервисэ" исписээлинээх үөрэнэр устудьуоннара иккис ардыларынаагы профессио-

нальнай маастарыстыба олимпиадатыгар кыттан II миэстэ ылбыта буолар.

Колледжпит устудьуоннара үөрэҕи таһынан общественной үлэбэ, кулуура, спорт оморор актыыбынайдык кытталар. Андрей Семенов, II куурус устудьуона, Ханалас улуугун хапсаҕайга чемпионатыгар 70 киһэ ыһааһынаахтарга иккис миэстэни ылан турар. Гаврил Дмитриев тустууга ССРС спордун маастара Виктор Михайлов 80 сааһыгар аһаммыт хапсаҕайга өрөспүүбүлүкэ турнирыгар кыттан 55 киһэ ыһааһынаахтарга эмиэ II миэстэ буолбута. Волейболга кыргыттар хамаандаһа орто уонна үрдүк профессиональнай үөрэхтээһин кыһаларын устудьуоннарын VIII Универсиадаларыгар кыттаннар II миэстэни ылары ситиспиттэрэ. Оттон сүүмэрдир хамаандабыт Горнай улуугар ытыллыбыт СахаАБОЛ өрөспүүбүлүкэтээҕи аһаҕас турнирга бастакы миэстэлээх.

Клавдия Иванова, колледж устудьуона,

рын сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ, өрөспүүбүлүкэтээҕи профессиональнай үөрэхтээһин кыһаларын иккис ардыларынаагы "Старт-2016" күрэххэ кыттан "Сыл бастыҥ лидерэ" ааттаммыта. Бастакы куурус устудьуона Афанасий Атласов "Ылаа-туой, Ханалас ыччата!" улуустаагы эстраднай

ырыа фестивалыгар, өрөспүүбүлүкэтээҕи патриотическай ырыа күрэххэ II истиэпэннээх лауреат буолбута. Устудьуоннарыт бу ситиһиилэригэр биллэн турар уһуулааччыларбыт, преподавателларбыт өҥөлөрө үгүс. Балаһан ыһыгар Саха Өрөспүүбүлүкэтин күнүн бэлиэтигэр тэрээһингэ Покровскаядаагы колледж директорын үөрэх уонна производственной үлэбэ уһуулааччыта Лариса Михайловна Золотарева ыччаты иитиигэ-үөрэтигэ өр сыллаах энкилэ суох үлэтэ сыаналанан "Гражданскай килбиэн" бэлиээн набаараадаламмыта.

Үүммүт сылга колледжпит устудьуоннара, үлэһиттэрэ кыһабытын ууран туран өссө үрдүк ситиһиилэниэхпит дьин биэ эрэллээхпит.

Виктория НИКОЛАЕВА.
Покровскаядаагы колледж
пресс-сулууспата.

**Редакция, бэчээркэ
омгон таларалчч,
телефон
яамарыстар:**
**678000,
Саха Республиката,
Покровский куорат,
Николаев уул. 4 №-нэ**

"Утум салбанар сайдар"

2

Телевидение программа

3

**Кэриэстэби
Дьонун-сэргэтин,
дойдугун туһугар**

4

**Хаһыакка сүрүтүү
ый ахсын ытылалар**

**Биһиги индексит
54895**

**E-mail:
gaz_hap@mail.ru**

**Хаһыат 1940 сыл сэттинньи 7 күнүттэн тахсар.
Атыыга көгүд сыаналанар**

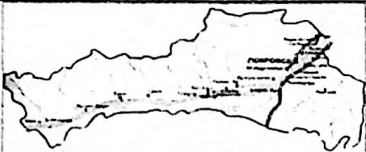
6+

**№ 3 (11 335)
2017 сыл тохсунньу 20 күнэ, бээтинсэ**

ХАНТАЛАС

Информационнай-аналитической хаһыат

Сонуннар

Сага дьыллаабы киэргэтиигэ

Сага дьыл бырааһын-
ныгын көрсө Покровской
куорат дьаһалтата сылын
айы тэлгэтин кизгэтии-
гэ куонкурус ытар үтүө
үгэстээх.

Быһылгы күрэххэ бириистээх
миэстэлэргэ "Эдем" эргизэн киинэ,
Покровской 1 №-дээх орто оскуо-
лата, интэринэти "ОДКХ" ГУТ
Хангаластаабы филиала тигисти-
лэр. Ону сэргэ бириистий бириис-
тэринэн бэлгитэннэр "Бруснич-
ка", "Сардаана" оҕо үһүсүһүнэ,
Покровскаядаабы гимназия, 2,3
№-дээх орто оскуолалар, "Спорт
дыбарыаһа" МТ "Хангаластаабы
базстрой" тэрилтэ, 37 №-дээх
баһаарынай чаас, Киин балыһа,
"Эргис" эргизэн киинэ. Бырааһын-
ныктаабы наставыһааһыны
дьонно-сэргэсэ бэлэктээбиттэр-
гэ куорат дьаһалтата махталын
биллэрсэ.

БИНИГИ КОРР.

Джиттээхтэр бэлэхтэрэ

**Дьокуускайга
"Прадо-95" дьан
батсап бөлөбө 154
кыттааччылаах.**

Эргэ сага дьылы көрсө джит-
тээхтэр кыттыһан 1 Дьептөн сага-
торнай оскуоланы ололоругар
улахан телевидение уонна араас
виу-дьюууу сайыннылар. Ону
сэргэ бириистий бириис-
тэринэн бэлгитэннэр "Бруснич-
ка", "Сардаана" оҕо үһүсүһүнэ,
Покровскаядаабы гимназия, 2,3
№-дээх орто оскуолалар, "Спорт
дыбарыаһа" МТ "Хангаластаабы
базстрой" тэрилтэ, 37 №-дээх
баһаарынай чаас, Киин балыһа,
"Эргис" эргизэн киинэ. Бырааһын-
ныктаабы наставыһааһыны
дьонно-сэргэсэ бэлэктээбиттэр-
гэ куорат дьаһалтата махталын
биллэрсэ.

Анастасия МОРДОВСКАЯ,
биһиги общ. корр.

Нолуогу хомуйуу

2016 сыл ахсынньы-
тохсунньу ыйдарга
Хангалас улуунугар консо-
лидированнай бюджеткэ
нолуоктарга уонна хо-
муурдартан 887536 тыһ.
солк., 24,3 бырыһыан уоп-
сай кээмэйтэн түмүлүннэ.

Аһыт сыл бу кэмингэ
тэһиэтиэх 1,4 бырыһыан өссө
12545 тыһ. солкуобайга аҕаар
наһаа. Федеральнай бюджеткэ
1,4 бырыһыан өссө 12545 тыһ.
солкуобайга аҕаар наһаа. ИДС
сүлгүгэр 27010 тыһ. солк. үлүс-
тэ 18 бырыһыан өссө 12545 тыһ.
солкуобайга аҕаар наһаа.

2016 сыл ахсынньы-тохсун-
ньу ыйдарга Хангалас улуунугар
нолуоктарга уонна хо-
муурдартан 887536 тыһ. солк.,
24,3 бырыһыан уоп. сай кээмэй-
тэн түмүлүннэ.

(Нолуок инспекциятын
матыйааһынан).

Илин Энэргэ

**Тохсунньу 12 күнүгэр Гаврил Алексеев Илин Энэргэ
нэһилиэктеригэр сыллаабы үлэ түмүгүн иһитиннэрдэ.
Нэһилиэнньэни кытта корсунууга улуус инфраструктуратын
сайдытын управлениетын начаалынньыга Туйара
Манакова, ДЭЗ салайааччыта Василий Борисов, социальной
харалта управлениетын начаалынньыга Наталья Борисова,
үөрэҕири управлениетын Надежда Васильева, тыа
хаһаайыстыбатын Департаментыттан Вячеслав Владимиров
кытыкнылар. Отчуоту ытарга үлэһиттэр бөлөх Тит Эбэзэ,
Хоточчуга, Күөрдэмгэ сырытта.**

Үөрэҕири систимэтигэр
эбии үөрэхтээһин сайдытыгар
тэриллит фонд үлэтин уонна
оҕолор олимпиадаларга, научно-
практической конференция кыт-
таларыгар Ис дьыала үлэһиттэрэ
арыалаан сылдьыһалларын
туһунан ыйытык кириэ. Итиннэ
улуус баһылыга Гаврил Алексеев
2016 сылга фонда 2 мөл. сол-
куобай үп кирибигэ кыаммат ыал-
лар талааннаах оҕолоро сайдалла-
рыгар аныаһа диэтэ. Оттон ик-
кис ыйытыкка полиция учаастагын

боломунунайа 8 оҕоттон элбэх
оҕо айанныыр буолабына арыал-
лаһын баар буолуохтаах, сайабы-
лыанныы эрдэ биэриэхтэрин
наадаһын эттэ.

Итини таһынан кыстык ыра-
ханнык аһан эрэрэ, от тиийбэт ту-
руктаабы, уулуссалары сырдатар
үлэ ыйытылаахтаабы, суотабай си-
бээс мөлөтүбө, сүөлү нитэр
дьонго көмө көрүлмэр таары-
лыннылар.

Ордук Тит Эбэзэ сберкаасса
үлэтэ олохтоохтору улаханник

Отчуоттар

долгута көһүннэ. Ол эбэтэр
каассага үлэһиттэр киһи 0,25 ыс-
тапкага сылдьар буолан нэдиэ-
лэбэ икки күн үлэһиттэр олохтоох-
торго олус кыра бириэмэ буолар.
Онон ити үлэбэ толору штаты
көрөллөрүн туруорустулар. Оттон
чааһынай дьыалээх дьону быйыл
ититэр ситимгэ холбохтара, Си-
нэбэ уонна Тит Эбэзэ кыбаарта-
лынай хочолунайдар тутулуохта-
ра. Итиннэ эбэн үтү туттарыга
төлөбүр, бири кэлим социальнай
бырайыас билиэтэ, социальнай
каарта туһунан кэпсэти табыста.

Өрүс уңуор олоһор үөрэ-
нээччилэр сүрүн кыһалбалара
муус туруор дьылы айанныыр кыах-
тара суоба оройуон иһинэн
ыйытылар тэрээһиннэргэ кыттал-
ларын атахтыра буолар. Онон
итинник тэрээһиннэри суол турбу-
тун кэннэ ыйталара буолар диэн
баба санааларын тэриилэр.

II Дьептөн орто оскуоланы
учууталара 2016 сыл күһүн кыра
хамнаһы ылбыттарын этилэр.
Онон бири үөрэнээччигэ нуор-
маба 40% үрдэтэр коэффициент
эбэри туруорустулар. Ити агро-
технологический хайыскалаах ос-
куолаба көрүлмүтүбэ төлөбүр
онугар 30% көрүлмүтүбэ этэл-
лэр. Үөрэҕири управлениетыттан
Надежда Петровна Васильева ос-
куоланы бүтэрээччилэр эбии
үөрэнэн квалификациялаах идэни
ылбаттар, онон оскуола агро-
технологический хайыскалаах оскуо-
ла буолбатах диэн быһаарда. Са-
гы Күөрдэм сэлэһиннэтин олох-
тоохтору уунан сырыы, земскэй
доктор уонна суһал көмө сага
массынаһын туһунан этии киллэр-
дилэр.

Василий МАРКОВ. Ааптар
хаартыскаба түһэриитэ.

проблемалар быһаарыллалларын,
аптекаба наадылар эмтэрэ суох
буоларын, почта сырыыта, суота-
бай сибээс мөлөтүбүн этилэр. От-
чуотка кэлбит дьаһалта, ОДКХ,
атын да тэриэлтэр үлэһиттэрэ
төһө кыалларынан толору эппиэт-
тэри биэрэ сатаатылар.

Ирина ГЕРАСИМОВА,
IV Малдыбар дьаһалтатын
баһылыгын солб.
(телефонунан).

Кылгастык

Тутуу салбаныа

**Хаарбах дьыалэртэн
дьону көһөрүү федеральной
бырагыраамматынан 2012
сылга дьэри эргэ
дьыалэртэн билинилибит
дьыалэргэ олоһор
905 киһи 2013-2017 сс.
көһөрүлүүхтээх этэ.**

Бу сылларга 11 элбэх кыбарты-
ралаах дьыа тутулуна. Покровскаяга,
Мохсобооллооххо 2014 с. алта элбэх
киһи олоһор дьыалэ, 2015 с. - 4 дьыа
үлэбэ кириэ. 2016 с. 2015 сыл-
лаабылартан 79 киһи 23 олоһор дьыа-
титтэн көһүөхтээбэ. 2015 сыллаахтан
тутуута сабалана 26 кыбартыралаах
дьыа Орджоникидзе уул. 80 нүөмэри-
гэр Сага дьыл иннинэ кириэ. 2016
сыллаах түһүмэххэ 13 дьыа олохтоох-
торо кириэлэр, ол иһигэр Покров-
скаяга - 11, биридии дьыа Мохообо-
лооххо уонна Хачыкаакка. Хачыкаакка
(ДРСУ-6 дьобус оро-йуонга) 12, По-
кровскаяга Орджоникидзе 80/1 - 24
кыбартыралаах уонна Заводской
уул. 21/1 - 40 кыбартыралаах дьыа-
лар кириэлэр.

2016 сылга өссө 4 муниципальнай
хандараах олоһор дьыа түһэрсилин-
нэ - 208758547,09 солкуобайга. Онон
тутуу салбанар. Бу туһунан нэдиэлэ-
тэһиэ улуус дьаһалтатын планеркаты-
гар инфраструктура сайдытыгар уп-
равление кылаабынай исписэлиһэ
В.А.Яковлев иһитиннэри оһордо.

Людмила АММОСОВА.

Кыаһыткэ сыһыны түһэрдэ

**Урбаанныт Сергей Греб-
нев салайар Мохообооллоох-
тообу килиэп собуотун боро-
дуускуйатын атытыгар "Эр-
гис" эргизэн киинэ сыанатын
түһэрдэ.**

Итини сэргэ киин салалтата
"Хангалас-Ас" ТХПК уонна Дьокуус-
кайдаабы көтөр фабрикатын боро-
дуускуйатын оҕо сыанатын эбимтэ
суох атытыгар быһаары ылына.
Бу барыта атылаһааччыларга күс-
көмө буолар сылтан оһорулуна.

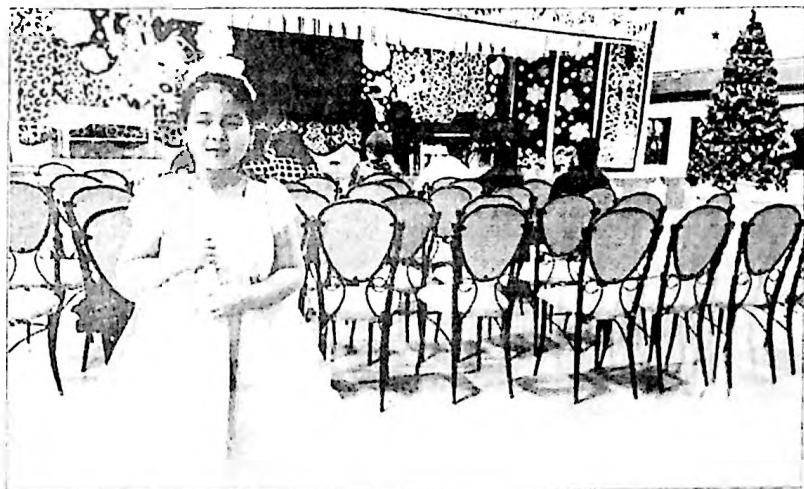
Кэрэ эйгэтигэр

Сага ааттар ааттаннылар

**"Сага сири сага ааттара" ("Новые имена Якутии") -
оҕолор айар дьобурдарын сайыннарар, маастарыстыбаларын
көрдөрөлөрүгэр тирэх буолар өрөспүүбүлүкэбитигэр
ыйытылар музыкальнай күрэхтэртэн саамай суолталаахтара.
Бырайыак ааптара профессор, РФ уонна СӨ искусствотын
үтүөлээх деятелэ Тамара Прокопьевна Софронова буолар.**

Быһылгы күрэххэ фортепиано,
струналаах, духовой, норуот инстру-
ментарна, академическай толоруу,
учуутал уонна үөрэнээччи, эдэр ком-
позитор, эдэр теоретик, хореогра-
фия, фольклор көрүгэр 14 улуустан,
7 куораттан 300 оҕо кытына. По-
кровскаядаабы Оҕо искусствотын
оскуолатыттан 5 саамай бастыг
үөрэнээччилэрбит - Виктория Ефи-
мова (хореография) преподаватель
Н.М. Кузьмина; Нарьяна Фелорова
(хорезой толоруу) преподаватель
Е.Э. Латышева; Данил Латышев (акаде-
мическай толоруу) преподаватель
Е.Э. Латышева; Милана Олесова
(струналаах) преподаватель Г.А. Рахимо-
ва; Александр Николаев (фоль-
клор) преподаватель Е.М. Барышев;
концертмейстердэр - Н.О. Яковлева,

Н.И. Трескина ситиһилээхтик кытын-
нылар. Ол курдук, күрэх түмүгүнэн
Данил Латышев, Милана Олесова III
истипэннээх лауреат, Александр
Николаев дипломант үрдүк аатын
ымылар.

Вероника АЛЕКСЕЕВА,
Покровскаядаабы Оҕо
искусствотын оскуолатын
дирижээрэ.

Кэпсиэхпин баҕарабын

БЭТЭРИНЭЭР
АҮӨӨГЭМКиһи барахсан олоҕо - этэнгэ олордоххо
түргэниик да элэнниир...

Үүмүт сыл тохсуньу 7 күнүгэр Любовь Спиридоновна Горохова 70 үбүлүйдээх сааһын томточчу туола.

Биир дойдулаабым совхозка бииргэ үлээбэит киһим 1968 с. Дьоккуускайаары тыа хаһаайыстыбатын техникумун ветеринарнай салаатын бүтэрэн, Усуяана оройуонун "Усуяана" совхозка үлэтин биографиятын саҕалыйар. Ыстаадаларга ветфельдшер саамай тутуах исписэлиис буолар. Люба хоту дойду амарах дьонун кытта түргэниик уопсай тылы булан, бу сылларга ветеринарнай профилактической үлэни кэмиптэн кэмигэр ыытан, хараамааһын курдук табаһыт сүрүн үлэтигэр сүрэхтэнэр, таба ахсаанын аабыы, инвентаризация, турбук ыарыылары туоратыы курдук үлэлэр уустуктарыт экинэн-хаанынан билэр.

Дойду кыһа дьэн ааттанан Люба Хаһааччыа табаһыт дьонугар сөбүлэтэн, үлэни өрө тутар. Эпипитинэстээх, улаҕун, холку майгылаах кыһы олохтоох Гороховтар табаһыт династияларын уоллара Спартак сөбүлээн эдэрдэр ыал буолаллар. Аҕалара Горохов Пантелеймон Васильевич уордьаннаах табаһыт үтүөтэ, арыы саһыл хааннаах дойду кыһа киһитин олус сөбүлүүр, киһи үтүө хаачыстыбаларын, улаҕун билэн, муударайдык сүбэ-ама буолар, алгыһын тиздэр. Люба чуумга да таах олорбот, этэрбэс, унтуу, атын даҕаны, түүлээх таһаһы тигини түргэниик ылынар, үөрэнэр.

Любабыт аҕата Кириков Спиридон олохтон туораан, Гороховтар ийэлэригэр Өлөөнөбө чугаһаан Орджоникидзевский оройуон Кыһыл Үрүэйтигэр көһөн кэлэллэр. Спартак армияттан кэлээт суолпар идэтин баһылаан массыына уруулугар олоорор, "Өктөөл 50 сыла" совхозка иккиэн үлэбэ оройдорунан түһэлэр. Утуу-субуу түөрт оҕону төрөтөн, ийэлэрин Өлөөнө көмөтүнэн II-с отделениега үлэтиллэр. Ол кэмнэргэ, 70-с сылларга, Кыһыл Үрүэй отделениегэр 1,5 тыһыынчаттан тахса сүөһү, 400 - 600 сыгы турара. Ветфельдшер биир күн өрөбүлэ суох, сайыннары-кыһыннары ферматтан, титииктэн арааһа эмтиир-томтуур, профилактической зооветеринарнай тэрээһиннэри, сэрэтэр үлэни былааннаахтык ыытар, бастакы нүөмэрдээх исписэлиис - Любовь Спиридоновна буолар. Үлэһиттэри кытта тыанан-арыынан, атынан, сатыы, сайын велосипедынан сыдыан 40-тан сыл үлээбэ кэлэ. Эппит тылыттан булгуруйбат, холку, намыны майгытынан, ону тэнгэ ирдэбилээх исписэлиһинэн биллэр, элбэх бочуотунай грамотанан, бириэмийэнэн бэлиттэнэр.

Түбүктээх үлэбэ да миккилиннэр, Любовь Спиридоновна уопастыбаннай үлэттэн туора турбат, күүһэ кыайарынан кытар. Хас да ыгырыыга олохтоох Сэбиэт депутатынан табылан быыбардааччыларын итэбэлэрин сүгэн, араас накаастарын толорор. 1977 с. оройуон Сэбиэтигэр депутатынан табылар. Киһи депутаттыгы сылларыгар Хачыкаакка барар муоста тутууга, АГИС-станциятын кимилэри о.д.а. үлэлэри ситиһэр, туруорсар. Ылыычча киһи кыайбат үлэтин, ыраах учаастакка Хааба, Куудыгыга, Тарытга атынан сыдыан, үлэтин сепкө аттаран ыытар. Дьэ хаһаайкатын быһытынан асчыт, ыраас тутуулаах, иистэннэн бэрдэ, оболорун онно үөрэтэр. Спартак Пантелеймоновичтын 43 сыл устата толору дьомлоох олохунан олорбуттара. Кэтэх хаһаайыстыбаны тутан ыал буолуохтарыттан сүөһүнү, сибиинньыны, куурусаны барытын тэҥинэн итэбэллэр. Любовь Спиридоновна баайбыт, тикпит таһаһа, быысыбайдабыт унтууларын биэллэрэ, тангаска түһэрбит дьэрэкээн оһуордара элбэх быыстапкаба кыттыбыта. Биһигин доробуйата да мөлөөтөр, сонуну-нуобаһы радиоттан, телевизортан, хаһыаттан билэ олоорун күн бараалаах. Олоххо актыыбынай көрүүлээх дьүөгэм, коллегам кытаат, өссө да үһүн кэмнэргэ оболорун, сизиннэриг сылаас сыһыаннарыгар биһэнэн олор диибин.

Уахан уол Пантелеймон Спартанович милиция, полиция кэктигэр эдэр эрдэбиттэн үлээбэ-эриллэч, биһигин ыстаастах пенсционер, участковой ыраахан үлэтин үлэлиир. Киһити, Анаабыр кыһа Софья, оҕо саадын итэзэччигэ. Оболоро номнуо хос сизн бэлэхтээн Любаны үөртүлэр. Пана ийэтин батан кимилээх да куолаһын соннолпот, холку майгылаах, онтуката элчэкигэ суох үлэтигэр көмө эрэ буолан эрдэбэ.

Кыра кыыс Мотя олохтоох уолга Кириллин Игорь Александровичка кэргэн тахсан, бэлээр түөрт оҕо ийэтэ, асчыт бэрдэ, хаһаайка мааныта. Уахан уоллара Алёша эмиз ыал буолла, иккис уол Стёпа Кириллин эбээтин курдук сырдык сөбүрээлээх, номон дүүһүннээх. Эргээн-экономической коллеһын II кууруһун устудьуона. Асчыт, кондитер идэтин баһылаан эрэр кизн туттар оҕобут. Республикаабы кондитердар куонкурустарыгар, онтон регионнаабы Хабаровский куоракка эмиз бастаан, онтон өссө үрдүк чыпчаалга Бүтүн Россиятаабы кондитердар күрэхтэригэр бастакы миэстэни ылан, дьонун үөрдүбүтэ. Салгыы Москвага IV Национальной чемпионатка кыайбыта. Ол сайын хомуурга Анапа куоракка, Сукно дьэн сиргэ куонкурус дипломана буолар. Ити кээнэ Кытайга Шанхайга "Worldskills-стандарт" күрэхтэр эмиз ааттаахтары кытта күөн көрсүүгэ кыттан Россия хамаандатыттан үпс буолбута. Быйыл күһүн Казань, Екатеринбург, Новосибирский куораттарга маастар - кылаастарга үөрэннэ. Ити кээнэ Испания Барселона куоракка биир нэдиэлэ стажировкага баран кэлэ.

Бу буолар уаһуор тардыыта дьэн. Любовь Спиридоновна торду элбэхтик астыра, кыргыттарын, оболорун онно сыһыарытын үтүөтэ дии саныыбын. Атынан сүөһү көрдөһө Куудыгыга баран нэдиэлээт суох эргилибэт этибит. Люба кыргытара маһаһыннга килиэпкэ тиксибэтэхтэринэ да, быыкайык сылаан алааһы онгонор, аҕаларын, убайдарын аһаталлара.

Любовь Спиридоновнабытыгар үбүлүйдээх күнгүнэн итин-истин эдэрээбитин тиздэбэит, оболорун, сизиннэриг, хос сизиниг үөрүүлэринэн, истин сыһыаннарыгар биһэнэн, өссө да үһүн кэмнэргэ дьомлоохтук олор дьэн алгыс тылбытын тиздэбэит. Эйигиниһин алтынан үлээбиппиттэн үөрэбэит, астынабыт.

Зинаида АЗАРОВА,
Кыһыл Үрүэй.

Бибиликтэкэбэ, "Иһирэх түмсүүгэ"

Манньык ааттаах киһигэ күн сириг көрөн
Хаҥалас улуһун киһинимит бибиликтэкэтигэр
дьонун айымньы сүрэхтэнигэ буола. Манна
үйэлэр, былаастар уларыылары саҕана
төрөөн-үөскээн олон ааспыт Барааскаптар
аймах туһунан ахтыылар, атыһыт, меценат,
сырдатааччы Семен Петрович Барашков туһунан
архыыптан көстүбүт докумуоннар кирибтэр.

Кинигэ аҕыс түһүмэхтэн турар, бэрт интэриһинэй докумуоннардаах, былыргы сэдэх хаартыскалардаах. Кинигэ тас ойуутугар Барааскаптар төрүттэрэ бизс киһи мессүөнэ баар. Манна баалар: Анна Петровна Барашкова-Ааныс, С.П.Барашков

дизммин Барааскаптар халыг аймах туһунан кинигэни суруйарга санааны 2000 сыл кэнниттэн ылыммытым. Ол иннинэ, араас информацияны, докумуоннары архыыпка үлээбэ хомууа сылдыбытым. Элбэх дьону кытта алтыспытым. XIX-XX үйэлэргэ олорбут

"Утум салҕанар, сайдар"

бииргэ төрөөбүт эдьийэй, Петр Семенович Барашков-Чохообул Уола, ыар дьыл-балаах, репрессияга түбэспит киһи. Семен Петрович Барашков - саамай ыар олобу көрсүбүт киһи, кэргэнэ Софья Николаевна, Соловецкай лаабырга суорума суоламыт. Таарыйа этэххэ, С.П.Барашков сырдык аатын тилиннэригэ үлээспит киһинэн улахан учуутал, кыраайы үөрэтээччи Г.М.Герасимов буолар. Гавриил Михайлович хас да кинигэни бэчээттээн таһаарыт, элбэхтик туруорсан Семен Петрович реабилитацияларын ситиспит сүдү үтүлээх киһиэхэ махтал тыллара элбэхтик этилиннилэр. Салгыы П.И.Барашкова аҕата Иван Васильевич Барашков - С.П.Барашковка итиһилибит, кулаак олуун быһытынан репрессияга түбэһэ сыдыбыт уонна бэһис киһи Кыһыл Үрүйүгэ олоорор Барашковтар эһэлэрэ Семен Степанович Барашков. Барааскаптар аймах гербэтин Полина Ивановна ийэтинэн убайа, худуоһунньук Егор Федорович Новиков онорбут. Гербэ: "Сырдык санаа, үөрэх, биһиги, үлэ-сайдыы суол" дьэн суруктаах, бу Барашковтар аймах дьэиһэрэ.

Бу үтүө тэрээһини дьүөгэ-тэ, педагогической үлэ бэтэ-рэнэ Надежда Егоровна Максимовна олус истинник-иһирэхтик киһи дуһаһын ортотунан сайа киһэр ғына көп-сээн-быһааран, салайан ыыт-та.

История кэрэһигэ буолар кинигэни тэрийэн, хомууан онорбут Полина Ивановна Барашкова үйэтин тухары 33 сыл итэзэччинэн үлээбэит. Өр сылларга итэһэттэн сыла-дыбыт баҕа санаатын аҕатын суругуттан ситтэрэн саҕалаа-быт.

Полина Ивановна Бараш-кова:

-Бу олоххо септөөх суолу буларга хас биридди киһиэхэ, төрдүнү-уһу биһи хайаан да наадалаах "Секрет силы поко-лений рода" дьэн ыстатыйаны булан ааһан бараммын, эдэр ыччаттарга бу наадалаах эбит

аймахтарбыт, Семен Петрович Барашков олохун туһунан олус биэлэһин баҕарар этим. Кинигэ суруйууга, бэчээттээн таһаарыыга олус ыарахан үлэ эбит. Манньык үлэбэ алтыспыт, кинигэ таһаарытбыт дьон өйдүөбэ, оттон мин биабэт буолан киһэрэн биэрбитим. Эппит тылбын толороммун бу үлэбин түмүктээтим, кинигэ күн сириг көрдө. Кинигэни таһаарыыга Надежда Михай-ловна Татаринова, историчес-кай наука доктора Наталья Владимировна Барашкова, Нина Семеновна Куприянова уонна мин сыраллаһан турэн үлээбипит.

Бу тэрээһингэ үгүс аймах дьону сэрэг, улууспут баһылыга Гавриил Юрьевич Алексеев, улуустаабы дьоккутаптар Сүбэлэрин бэрэссэдээтэл Б.П.Протодьяконов кытыннылар. санааларын үлэ-һинниэр. "Хачыкаат нэһи-лигин бэрэстэбиитэллээх уорганын дьоккутаага, тус үр-баанньыт Киприянов Степан Вячеславович, кинигэ бэчээт-тэнигин толору үбүлээн төлөбөн таһаарта. Онон, улуус дьаһалатын, улуус дьоккутаптарын мунһабын аатпа-рыттан улахан махталбытын биэлэрэбит", - дьэтэ баһылык Г.Ю.Алексеев уонна спонсор-скай улахан көмөтүн иһин С.П.Барашков аатынан III ист-ипэһиннээх бочуот бэлиэтин дохсун ытыс тыаһын ортоту-гар туттарда. Бу үтүө түгэнгэ, кинигэ ааттара П.И.Барашко-ва олус долгуһан, үөрэн туран

утары бэлэбин уонна уонна "Хачыкаакка С.П.Барашков курдук ырааһы көрөр, меце-нат киһи баарыттан олус үөрдүм", - дьэтэ.

Барашков Петр Семенович-Чохообул хос-хос сизнэ Александара Ивановна Ефремова алгыстаах тойугунан мустубут дьону эбэрээтэ. Олус элбэх киһи кинигэ туһунан санааларын, үөрүү-лэрин үлэһинниэр. Г.В.Ксе-нофский аатынан кыраайы үөртэр түмэл дьирэктэрэ, суруйааччы П.Н.Харитонов:

-Бу кинигэ суолтата, ис хоһоно олус дириг, өбүгэ-лэргэ махтала, кэриэстэбилэ буолар. Полина Ивановна уонна киһи көмөлөһөөччүлэрэ бу кинигэни Барааскап-тарга үлээбэ өйдөбүнньүгү онордулар. Сахабыт сириг үрдүнэн биллэр, Семен Петрович Барашков историчес-кай киһи буолар. Киһи аата өрүү махталын эрэ ахтыла-лар. Киһи төрүүчүтүн хайдах үөртэһэттээһин дьэн буолар, сэттэ кэлүөнүгэ дьэри би-лиэтээх. Архыыптан кесту-бүт докумуоннарга баар С.П.Барашков Губернатор И.И.Крартка да, Саха сириг уокуругар да суругар "Бу мин норуотум туһугар, норуотум үөрэхтэнирин туһугар, киһи олоҕо тупсарын туһугар дьэн оскуола, балыһа, интэринээт тулосун" дьэн өрүү дьонун-сэргэтин туһугар турууласты-та, - дьэтэ Павел Николаевич бэйэтин тыл этиитигэр.

Семен Петрович Бараш-

ков 1913 сыллаахха бэйэ-тин харчытыгар эликтэрэ эһиэргийэни биэрэр генера-тордаах паарынан үлэлиир ди-биэгэтэли атылаһыт. Ыла-ларга, оскуолаба, балыһаба, хотоннорго элэктэриичисти-бэ уота сандаара түспүт. Онон Дьоккуускайга элэктэриичисти-бэ уота киһиэ илигинэ, киһи бастаан Хачыкаакка күндээ-рибит. От охсор, мунһар мас-сыналары, булууттары, сея-каны аҕаларыт, оскуола, ба-лыһа тутан үлээппит, сүдү айымньылары суруйбут А.Е. Кулаковскайдыын - Өксөкү-лээх Өлөк-сөйдүүн алтыспыт Семен Петрович Барашков ха-лыг аймаһын түмэр күн буо-ла. Биһиги кэмгэ кинигэни бэчээттэр ылыычча дьыала буолбатах. Дьэ манна Хачы-каат кэскиллээх ыччата ур-баанньыт Степан Вячеславо-вич Киприянов дьонун хар-дыыны онгонор кинигэни үбүлээн таһааттарда. Бу тэ-рээһин чэрчитинэн С.П.Ба-рашкова аналаах кинигэ быыстапката, Хачыкааттан төрүттээх Иван Михайлович Ефремов, Самартай хочотун II Дьөппөн киһитин, тикпит таҕастара, этэрбэстэрэ быыстапкаба көрдөрүүгэ тур-дулар.

Саха норуотун саамай чу-луу дьоннорутан биридэстэ-рэ, прогрессивнай өйдөөх-санаалаах Семен Петрович Барашков уаһуора салҕана-рын кэрэһилиир үөрүүлээх-көтүүлээх түгэн үүнэн, Бараш-ковтар халыг аймахха сага кэрдис кэм саҕаланна. Ити курдук, кинигэбэ үлээспит дьон туруорумут сыалларын ситиһиннэр, дьонноругар-сэргэлэригэр, үүнэр көлүөнэ ыччаттарыгар сүдү, кэрэ бэ-лэби утары ууннулар! Бу кини-гэ тус аймах эрэ дьонго буолбакка, историяны интэ-риһиргиир саха дьонугар анаан, дьонун үлэ буолар дии санаатым.

Уйбаан УЙГУРАП,
ааптар хаартыскаба
түһэриитэ.

Отчуот

Покровская куорат
баһылыгыг отчуотугар

Ахсынньы бүтүүт Покровская куорат баһылыга Петр Гермогенов
дьаһалта сылааһы үлэтин отчуоттаабыта, үүмүт сылга үлэ былаан
билиһиннэрбитэ. Биллэрин эрдэттэн баарын үрдүнэн аҕыһах киһи мустубут
буолан покровскаяда кыһалбала, баһылыкка этиһэлэр
аҕыһах эбит дьэн санааба кэлэбин...

Отчуотка дьаһалта сир-уот, олоор дьэ болпурдуулар үлээбэр тэриһэлэрин саа-йааччылар уонна исписэли-сэрэ кытыннылар. Петр Павло-вич 2017 сыллаахы үлэ была-аһыт 2017 сыллаахы үлэ была-аһыт сир-уот, олоор дьэ болпурдуулар үлээбэр тэриһэлэрин саа-йааччылар уонна исписэли-сэрэ кытыннылар. Петр Павло-вич 2017 сыллаахы үлэ была-аһыт сир-уот, олоор дьэ болпурдуулар үлээбэр тэриһэлэрин саа-йааччылар уонна исписэли-сэрэ кытыннылар.

ныгар сийили тохтоото. Ол курдук, куорат ис-тас өтүн кызгэ-тигэ, нэһилиннээх олохун тупсарыыга сүрүн үлэ ытылымы, суо-лиис өрөмүөнэ, тротуар ончулмууга, улууссалары сырдатты, сквердэри тутуу, дьон сыһыанар сирдэрин оноруу, куораты көбүдүү үлэтэ салҕаны. Дьаһалта инникитин да сага социальнай эбийэктэри, элбэх кыбартыраллаах олоор дьэиэртин тутууга фе-деральнай, өрөспүүбүлүкэ иһинээһи тус аһамыт бырагыраама-ларга кытыа дьэн баһылык эрэннэрдэ. Маны таһынан куорат дьаһалта 2017 сылан "Норуот буддьүгэ" дьэн сонун бырайыа-гы олоххо кылэрэгэ бэлэмин этэ. "Норуот буддьүгэ" об-щественнай түмсүүлэр, куорат араас холбоһуктарын бастыг бы-райыактарын үбүлүүр сылааһа.

2017 сыла Покровскайга сабылаах хоккей кортун тутуу, парканы тупсарыы, уруккута Покровскайдаабы 1-кы №-дээх ос-куола хочолунай дьэитин тустуу саалата оноруу үлэтэ саҕаланна.

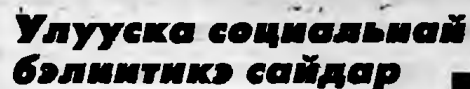
Олохтоохтор дьаһалтаба туһайан куорат иһинээһи улуусса-лары кичэйэн ыраастыыларыгар, иһи-бии Ксенофонтовтар уонна Николаев улууссалар быһа охсуһууларыгар турар Олонхо дьэиэтэ дьэн ааттанар тутуу дьылбатын, аата-ахсаана суох элбээбит алко-маркеттар, Кыһыл Бастаахха оҕо былаһааккатын тутуу, Зферофер-маба дьэри аһаһыылар автобус маршрутун туһунан санааларын эт-тир. Ыйытылаах дьон сөптөөх хоруй ылылар. Алкомаркет болпурдуу дьаһалтаба сытыытык турар: депутаттар арыһынан эр-гинэти туруохтаахтарын туһунан быһаарыныы ылыттар. Онон, мэр быһаарарынан, маркеттар да ахсааннара ачыһаба.

Олонхо дьэитин этэр буолаахха, бу эбийиэк чааһынай бас би-лигэ турар буолан, куорат сиригэр-уотугар туох да быраба суох. Кыһыл-Бастаах, Зфероферма олохтоохторо туруорсар авто-бустарын болпурдууа бу ыйга толору быһаарылыахтаах.

Отчуот түмүгэр куорат олохтоохторо дьаһалта үлэтин орто-нон сыаналаатылар уонна инникитин общественнаһы, нэһилиэн-ньэни көбүлээн үлээһин дьэн баҕаларын этилэр.

Мари АРС.

678000,
Саха Республиката,
Покровский куорат,
Николаев уул. 4 №-рэ

Александра ИВАНОВА.

Айылза уонна киһи

Тыгын сыла

Элбэҥи биллибит

Быйыл бийиҥи улууспутугар Тыгын сыла биллэрлибит. Тыгынга анаан элбэх тэрээһиннэр ыытыллылар, төрөбүт улууспут туһунан элбэҥи биллибит. Мин, холобур, бийиҥи биһир дойдулаахпыт Г.В. Ксенофонт "Элбэҥи" диэн үлэтин үөрэттүм. Ити үлэбэ Тыгын туһунан суруйуулары аахтым, Гаврил Васильевич суруйарынан Миньян Дархан үс уолаах эбит. Бэйэтин солотун ити уолаттарыттан саамай сытыыларыгар, булугас өйдөөхтөрүгэр Тыгынга биһирбит. "Элбэҥи" диэн кинигэбэ Тыгын туһунан элбэх үлүһүннэр баалар. Тыгын Туймаада, Эркээни хочолорунан олохтот. Хангаласка Кулаты үрэххэ сөбүлээн олохсуйбут. Кулаты үрэх сүөлү иитэргэ табыгастаах, уулаах-хаардаах, оттуур арылаах, мэтчиргэ сирдээх. Ол иһин Тыгын бу сири олохсуйарга табыгастаабынан табыт.

Саха өрөспүүбүлүкэтин бастакы Президентэ Михаил Ефимович Николаев ыһаабынан Кулаты ытык харыстанар сир испиннэгэр кирибит. Оттон филологическай наука кандидата, биһир дойдулаахпыт Владимир Иванович Лиханов көбүлээһининэн 1995 сыллаахха Кулатыга сэргэ туруорбуттар. Ити курдук Тыгын туһунан өбөлөр сир элбэҥи биллибит.

Хайыаттарга, сурунаалларга Тыгын туһунан араастаан суруйаллар. Мин ол суруйуулары аахтым уонна манньк түмүккэ кэллим, Тыгын ураты суоллаах-иистээх олобу олохтот, саха норуотун түмэн, оччотообу кэмгэ или тэрийэ сагаабит.

Тыгын сылынан сибээстээн биһиги оскуолабытыгар элбэх гэрээһин буолла. Ол курдук, өрөспүүбүлүкэтээҥи "Өбүгэ үгэһин утума" диэн научнай-практическай конференция ыытыллына. Маһа өрөспүүбүлүкэ араас муниципалитеттан 200 тахса олох кытына. Киһилэр Тыгын туһунан тугу биллэртэрин-корбүттэрин ырытылар. Мин кыттамын иккис миэстэни ылбытым.

Биһир умнуллубат түгэниһин буолар Тыгынга анаан оскуолабытыгар ыһаах ыстыбыт. Хас биһирдин кылаас түһүлгэ тэринэн, аба уустарынан араас кытына. Онон төрөппүттэр, ылдыттар биһирбиллэрин ыһаахтарын ылдылар. Битык Тыгынмытын уруйдаатыбыт-айхалаабытыт, оһуохайдаан тэйдилэр. Күн иккис агарыгар Тыгын оһууларын ыстыбыт, маһа ким ордук быһытын, күөстээһин кордубут. Тыгын ыһаахтарыгар ити курдук күөстээхтэр кэлэн куоталааһыларын биллибит.

Монголия сиригэр ылдытты бараммыт Тыгынтан төрүттээхпитин кордордубут. Оттон Аба дойдуну көмүскээччилэр күннэригэр уолаттарбыт Тыгынга анаммыт күрэхтэһингэ кыттыбыттар. Бу күннэргэ Тыгынга аналаах түмүктүү кылаас чаастарга буолаллар.

Тыгын диэн урут истрэ буоллаһытына, биллгин сийлиһи үөрэтэн, ааһан, тэрээһиннэргэ кыттан үчүгэйдик биллибит. Тыгын сыла биһиги оскуолабытыгар тэрээһиннэһтих ааста.

"Билык" юнкоровскай куруйуок чилинэ ЕФИМОВА Вика, Покровская I №-дээх оскуола.

Олохтоох бэйэни салайыны уорганнара уонна сиртэн хостонор баайы туһанааччылар улууска сыһыаннаһылар хайдаһый?

Баайбыт хостонор...

Өрөспүүбүлүкэ экономикатын сайдыытын чэрчитинэн сиртэн хостонор баайы булан хостоон туһаны, сир-уоту баһылааһын бу кумах, кумах-туой булкастаах таас, хайа боруодата араас кээмэйдээх үлүркэй тааһы онгорон таһаарааччыга, олохтоох туой буору туһанааччыга улахан дохоту аҕалар.

Бу хайысханан биһинэс түргэн тэтимин хайдах ситиһиэхэ сөбүт? Ардыгар айылза харыстабылыгар сир баайын туһаныга сокуоннары, боппуруоһу көрүү уонна сөбүлэһиннэри түһүмэхтэрин толору тутуспакка, мүлчү көтөн үлэ барар. Түмүгэр сир баайа баар сирдэрэ (ойуур, салгыт, сир-буор) эмсэҕэлиилэр, олохтоох нэһилиэнньэ үгэс буолбут олобо оҥолуур - тыастан-уустан, быылан-буортан, мэтчиргэ, сир аһын хомуйар, о.д.а. сирэ суох хааларыттан, кыыл-сүөл, көтөр-сүүрэр да күрэнэр. Ол эрэри итиннэ, чуолаан, маһа эрэ баар баай хостонор түбэтэтигэр дойду, судаарыстыба экономика сайдыытыгар улахан суолтааһын аахсыахха наада.

Бу сири уйгурудуон-айгыратыан сеп диэн (таас, чох, нефть, газ, алмаас, көмүс, тууу матырыйааллар, о.д.а. туһанылары хостоонун) дьаарханар-быт сеп. Ол эрэри, төһө кыалларынан айылзаа хорумуу тахсыбатын курдук дьаһаны барыахтаах. Барыта кэмнээх-көрдүстээх буолуохтаах, сиртэн аһары хоро таһы, хостоонун сатамат, техногеннай көбүрүк хайаан да учуоттаһахтаах. Ол биһиги Бэстээхпигэр түһүлүбүт. "Платоновский" дээр испээскэ матырыйаалын хостуур сиргэ түөр араса фирма үлэтир. Испээскэ буолар тааһы туһаныга Сааһабыт үрээһин кыһылыгар сыһыары өссө иккитэн ордук 6-7 хостуур тэриэлэ 4 кв. километир иһинэн тохтоло суох үлэтир нэһилиэк сирин, олобун оҥолуур. Бэстээх-Сааһабыт үрээһин сир-дойдута карьердарга кубулуйда - барыта дэлби хайылан, үлү тэптэриллэн, ото-маһа кэрдиһэн, суоланан-иистэнэн, сорох сирдэринэн куталанан, бөбүчүн-сыһынан, тула эйгэҥэ быылы-

нан туолан. Тааһы үлүрүтэр тэриһэр үлэтир тыастара-уустара ичигэс кэмгэ сэлэһиннэһэ түһүн-күнүс диэн тохтообокко иһиллэр.

Бу боппуруоска сирдээх олохтоох муниципальнай былаас уоргана СР геология уонна сиртэн хостонор баайга кэмтитэтин (соторутаарыта СӨ тутууга министриэтибэтин кытары холбоомут) кытары туһанаах учаастакка сиртэн хостонор баай төһө саллаастааһын, туох техникэскэй характеристикалардааһын уонна үлэ былаанын докумуннарын хайаан даһаны бигэрэтиэхтээх. Туһанаарга көңүл ылыы докумуннарын толорууга биһир-икки сүл үгэс курдук барааччы. Дьаһалтаар бу туһунан кэмтир биллэрэ буоллар сирдэрин-уоттарын аһаа алдыаттарыа, хоро таһыны утары дьоһун хардыыны оноруо этилэр. Онтон биһиги дьоммут үлэ саҕаламмытын эрэ кэннэ үгэс курдук биллэр - от-мас кэрдиһэн, суол, электроэнергия ситимэ онорулан боппүтүн кэннэ. Билэн турар, сир аһаан таһыны саҕалаан эрэр тэриэлэ хайыы үйэ ороскуоту сүгэн, бириэмэ бөбөтүн ыһан, үлэтир тэрили ылан, туох сатанарынан дуогабарга или баттан баран тэтимин уларытара уустук буолар.

Сири туһаныга ылыы болдьоммут түһүмэхтэрэ үксүгэр түһүмүлүбүт буолааччылар. Бэстээх түһүмэххэ, тэриэлэ сир баайын хостууга санаммыт сайабылыһыннарыгар олохтоох дьаһалтаны кытары сөбүлэһи боротукулулар баһылыгы, норуот депутаттарын бэрэстэбиитэллэр уорган кытары нэһилиэнньэ дьүүлүгэр таһаартаран, сөбүлэһ ылан или батаспыт буолуохтаах. Итиннэ сэрэгэ нэһилиэк социальнай-экономическай сайдыытыгар суругунаан барылаан сөбүлэһи (дуогабардаһы иннинэ) баар буолуохтаах. Бу кыалы-батаһына сайаапка ылылыбат. Оччотугар аукцион ыһан бырайыак онгортон, о.д.а. ороскуотурбаккын.

Боппуруоһу быһаарыы иккис түһүмэххэ - дьэ аукциону ыһыты, лицензия ылыы, сиртэн хостонор баай

саллааһын сыаналаан билии, ону бигэрэтири. Онтон эрэ техникэскэй разрабтка бырайыаһын оноруу барар. Маһы онгорторогу тулаһы айылзаа үлэ-

лэр дьаһылыарын сыаналааһын буолуохтаах. Бырайыак хайаан даһаны экологическай экспертизаны ааһыахтаах. СӨ айылза харыстабылын министриэтибэтин эбэтэр Дьокуускайга РАН Криолитозона Биологическай проблемаларыгар институтун нөһүө.

Үһүс түһүмэххэ - хостонор баайдаах сир туһаныга бэлэм. Дьэ бу кэмгэ сири туһаныан баҕалаах тэриэлэ олохтоох бэйэни салайыны уорган кытары нэһилиэк социальнай-экономическай сайдыытыгар туһунан, ханнык болдьоххо кыттар туһунан дуогабар түһэриэхтээх.

Төрүс түһүмэх - айылза харыстабылыгар үлэ кэмтир туох оноруулаа уопастыбанан хонтуруолланыахтаах. Бу хамыһына састаабыгар ойуур, уу хаһаайыстыбаларыттан, айылза харыстабылын бэрэстэбиитэллэр, землеустроитель, уопастыбаттан бэрэстэбиитэл кириэрэ кедьүүстээх.

Бэһис түһүмэх. Лицензия олохтоох дьаһалтаны кытары сөбүлэһи былаас уорганнаан суругунаан сөбүлэһи баара ирдэнэр.

Алтыс түһүмэх. Лицензияны таһынан сири туһаны кэмтитэн чөлүгэр түһэригэ актатыгар нэһилиэк былааһын бэрэстэбиитэлин или баттаһына хайаан даһаны баар буолуохтаах.

Икки өртүтэн биһиргэ үлэһиниэ өссө биһир түгэнгэ тохтоон аһыа этим.

Олохтоох нэһилиэнньэ үлэ миэстэтин таһаарыа. Лицензия үгэс быһыыһын 7-25 сүл болдьохтоох бэримэр. Бу кэрчик кэм иһигэр ычаты үөрэттэриэххэ, саастаах дьон идэлэрин уларыталаарыгар, биһилэрин хангатарга кыах баар буолуохтаах.

Сир баайын туһанааччы үлэтир сиригэр регистрацияны барыахтаах. Үгэс боппуруос өссө сокуонунан быһаарыыны ирдийр, олохтоох бюджеткэ үп кириэн наада.

Александр ТАРСКАЙ, инженер - хайа гидрогеолога, улуустаабы ытык сүбэ чилинэ.

Наукада аһан

12 оҕо бириистээх миэстэлэстэ

Тохсунньу 8-11 күннэригэр ХИФУ техникэскэй наукаларын корпусугар В.П. Ларионов аатынан "Инникигэ хардыы" өрөспүүбүлүкэтээҥи научнай-практическай кэмпириэһинэ XXI төгүлүн ыытыллына. Быйылгы кэмпириэһинэ 32 улуустан, Дьокуускай куораттан тыһыынчаттан тахса үөрэнээччи кэлэн 29 араас научнай хайыскалаах секцияларга икки бөлөххө араһан (улахан кылаас үөрэнээччилэрэ уонна юниордар) кытынылар.

Үгэс курдук, кытааччы делегациялар научнай секция ким төһө ситиһиһэлэһинэн, логическай ооннуууга уонна саҕа кирибит көрүнгэ - чинчийини ангилскай тылынан көмүскээһингэ бөлөбүнэн күрэхтэһилэр. Элбэх ахсааннаах хамаандаарга (30-н тахса кытааччылаах) биһиги улууспут элбэ кытына. Ол эрэри Чурапчы улууһа кыайылаах буола. Иккис Дьокуускай куорат хамаанда, үгэс миэстэ - Уус Алдан улууһа. Орто бөлөххө (10-тан 30-ка дьэри) Ленскэй улууһун өбөлоро бастааһылар, аһыах ахсааннаах бөлөххө Алайыаха улууһа, 4 үөрэнээччи НПК призердара буоланнар, кыайылаах табыстылар.

НПК сыаналаһар хамыһыһата Хангалас улууһун 54 дакылааты кордо-ийиттэ. Онтон 12 дакылаатчыт бириистээх миэстэ тигистэ, 2 үлэ кэмпириэһинэ лауреатын урдук аатын ыла уонна салгыт бүтүн Россиятаабы "Инникигэ хардыыга" кыттарга бигэрэтилиннэ. Маһы таһынан, хас да үөрэнээччи бириистээх миэстэ тиксисбэтэлэр да, аны саас дойду араас куораттарыгар ыһылаахтаах НПК-ларга кыттар туһунан туоһу ылан үөрдүлэр.

9-11 кылаастарга лауреаттар: "Математическай наукалар" секцияга иккис сылын Өктемнөөбү лицей 10 кылааһын үөрэнээччи Васильев Павел (сал. В.Н. Гермогенова) лауреат буолла.

нона) лауреат буолла. "Физическай наукалар" секцияга лауреат - Кирилл Полторыхин, Мохсобоолоох орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччи (сал. Г.А. Перваалова). Бу өбөлөр Москва куоракка ыһылаахтаах "Инникигэ хардыыга" кыттар чистэһинилэр.

I истиэлэһиннээх диплому ылылар: "Культурология уонна искусство" секцияга Людмила Архипова, А.В. Дмитриев аат. Ой орто оскуолатын 9 кылааһын үөрэнээччи (сал. А.Н. Пермякова); "Тылаары тэһнээн көрөн үөрэти" секцияга Тимур Капитонов, Покровскайдаабы 2-с №-дээх орто оскуола 9 кылааһын үөрэнээччи (сал. Ф.К. Капитанова). Бу икки үлэ эмиэ Москвага кыттыахтара.

II истиэлэһиннээх дипломунаан Уулаах Аан орто оскуолатын 11 кылааһын үөрэнээччи Егор Константинов набараадаланна. Кини "Техническай наукалар" секцияга кыттан Москвага барар буолла (сал. М.Г. Максимов).

III истиэлэһиннээх дипломунаан набараадаланналар - "ОБЖ, спортивнай наука, туризм" секцияга Людмила Иванова, Улахан Аан орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччи (сал. Р.Ф. Старостина); "Педагогическай наукалар" секцияга Спиридон Александров, П.С. Скрябин аат. I дьөлөн орто оскуолатын 11 кылааһын үөрэнээччи (сал. В.В. Крылова, А.А.

Иванова); "Ботаническай наукалар" секцияга Айсизн Алексеев, Сиинэ орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччи (сал. Е.И. Алексеева); "Саха филология" секцияга Уулаах Аан орто оскуолатын 9 кылааһын үөрэнээччи Альберт Колесов (сал. В.Н. Спиридонова).

Өктем лицейин 10 кылааһын үөрэнээччи, математика олимпиада кыайылааһа Анастасия Тимофеева (сал. В.Н. Гермогенова), Үөдэй орто оскуолатын 11 кылааһын үөрэнээччи Елизавета Макарова (сал. Н.В. Латышева) Москва куоракка, II-с Дьөлөн орто оскуолатын 10 кылааһын үөрэнээччи Петр Петров Новосибирскай куоракка баран кыттар чистэһинилэр.

Юниордарга (7-8 кылаастар) быйыл лауреат аатын кимнээх да инэрбэттэр. II истиэлэһиннээх диплому иккис сылын "Информационнай ресурсалар" секцияга Хачыкаат орто оскуолатын 8 кылааһын үөрэнээччи Вилена Тихонова (сал. М.Д. Яковлева) ыла. "Тылаары

тэһнээн көрөн үөрэти" секцияга НПК-га саҕа кыттан саҕалаһар Покровскайдаабы гимназия 7 кылааһын үөрэнээччи Дарина Николаева (сал. Г.П. Капустина) II истиэлэһиннээх дипломунаан набараадаланна. III истиэлэһиннээх диплому ылылар: С.П. Ефремов аат. Булгуннаахтаах орто оскуолатын 7 кылааһын үөрэнээччи Влад Едисеев (сал. В.А. Олесова); Хангалас улууһун хамаандатыттан соботох Санкт-Петербург куоракка бүтүн Россиятаабы НПК-га кыттар туоһу ылыт Покровскайдаабы 4-с №-дээх орто оскуола 7 кылааһын үөрэнээччи Дмитрий Замешаев (сал. Р.С. Черняк).

Научнай-практическай кэмпириэһинэ түмүгүнэн "Барбары" СӨ национальнай пуонда салайааччыта Альбина Поисеева сорох үөрэнээччилэргэ, олох истэригэр Кирилл Полторыхинга РНА академия, физика-техникэскэй наука доктора Г.Ф. Крымскай аатынан бириэмийэни туттарда. Өктем оскуолатын 8 кылааһын үөрэнээччи

Андрей Трофимов профессор Н.Г. Соломонов аатынан истиэлэһиннэ дьыһына ыла.

Маһы тэһэ, научнай үлэһирин ангилскай тылынан көмүскүүр күрэххэ биһиги 12 оҕобут чистэтих кытынылар. Покровскайдаабы гимназиятан Дарина Николаева бэйэтин саастылаахтарын икки ардыгар 2-с, Ой орто оскуолатынан Людмила Архипова 3-с миэстэ буолулар. НПК тэрийээччилэр инникитин дакылааттарын ангилскай тылынан көмүскүүр өбөлөрү салайааччылар өссө таһынаахтык дьарыктылаарыгар сүбэлэтилар.

Эдэр чинчийээччилэргэ өссө биһир үөрүүлээх сонун - быйылгыттан "Мин Сахам сирэ - мин устуруйам" диэн өрөспүүбүлүкэбит сайдыытыгар дьоһун кылаахтаах дьоммутугар аһаммыт сонун бырайыак саҕалаанна. 2017 сыл олунньутугар ыһылаар кэмпириэһинэ саха литературатын төрүттэспит 5 чулуу киһибиһигэр анаан. Онон бу хайысхага үлэһиннэ баҕалаахтары көхтөөхтүк кыттаргытыгар ыһырабыт.

"Инникигэ хардыы" НПК бары кыттылаахтарын, салайааччылар кэмпириэһинэ түмүктэммитинэн истинник эбэрээһинит! Лауреат урдук аатын ылабача өбөлөр саһаабытын ыһыктыбакка саҕабы наука дьэки дьаныардаахтык хардылаан иһэргитигэр бабарабыт, оттон кыайылаахтар инникитин да урдук ситиһиһиннэ!

А.А. ВАСИЛЬЕВА, Хангалас улууһун "Инникигэ хардыы" координационнай сэбиэтин салайааччыта.

Оскуола олозо

"Тохсунньу 19 күнүгэр Покровской куорат И.М.Яковлев аатынан орто оскуолатын 8-11 кылаастарын үөрэнээччилэригэр идэни сөптөөхтүк таларга атаммыт киһэ буола. Манна оҕолору кытта араас идэлээх, атын-атын эйгэс үлэһинир дьон көрүстүлэр.

Ол курдук, Хангалас улуунун ойууртар уот турарыттан харыстыыр, ону кэтээн көрөр сулууспатан летчик Баишев Виктор Валентинович, улуустаагы киин баһыһа хирург бырааһа Архипова Марианна Михайловна, урбааньыт Гребнев Сергей Геннадьевич, оскуола остолобуойун сәбиэдиссэй Боякова Саргылана Кимовна, ДПС инспектора, полиция лейтенанта Степанов Александр Павлович, Покровскайдаагы ДХШ учуу-

олохтооҕо буолабын. "Индивидуальный предприниматель", ол эбэтэр урбаанынан дьарыктанабын. Үлэм айар дьарык буолар диэхпин баҕарабын. Бастаан атынан дьарыгырбытым, суотабыт сибээс тэрилин батарар этим. Онтон улаатан, кэңээн онгортон таһаарар эйгэс кирибитим. Атыннан атыны боруобалаан, онгортон, атылаан, кэлэн-баран бириэмэни да билбэккэ хаалабын. Ханнык баҕарар үлэсэ, эйгэсэ курдук үлэм үчүгэй

Олох суолугар үктэнэргэ олук ууруоҕо

тала Андреев Алексей Евгеньевич, Хангаластаагы ойуур хаһаайыстыбатын үлэһитэ Яремчук Елена Николаевна, ити тэрилтэс маастарынан үлэһитер Владимир Михайлович Альбертович, Покровскайдаагы 1-кы №-дээх баһаарынай чаас начальнигы Яковлев Валерий Алексеевич оскуола аактабай саалатыгар мустубут үөрэнээччилэргэ бэйэлэрин үлэлэрин билиһиннэрдилэр, идэлэрин хайдах талаттарын кэпсэтилэр.

В.В. БАИШЕВ:

Оҕолор иннилэригэр гегегин уустук кэм, идэни талан үөрэххэ кириин улахан эппитинэс буолар. Ону үөрэххэ барыаххыт иннинэ үчүгэйдик толкуйдаан баран дууһабыт сытар, бу минэ дии саныыр идэбитин талыт.

Мин ойууру уоттан харыстыыр, баһаары умуроорар сулууспа үлэһитим. Манна сүрүн ирдэбил уонна ыраахана көтөч иһэр самолеттан ыстаныт, бөрүлөтөн түһүү буолар. Бэйэм 20 сыл үлээтим, араас нэҕэраадалаахпын. Маннык идэни ыларга ойуур хаһаайыстыбатын техникумугар кириэххэ наада. Бүгүнтү көрсүһүү эһиэхэ тугу эрэ биэрэ дии саныбын. Үчүгэйдик үөрэниң, доруобууһабын харыстааң, төрөппүтүргитин таптааң! Ханнык да кэмгэ төрөппүтүргит саамай чутас дьоннугу буоламмын, - диэтэ.

М.М. АРХИПОВА:

Быраас үлэтэ ыраахан идэ буолар, элбэх араас быраас баар. Мин хирург идэтигэр үөрэхпитим. Дьону эмигир киһиттэн улахан эппитинэс ирдээн. Онтон хирург идэтэ эр киһиэхэ барсар, күнү быһа атабын үрдүгэр сылдьан эпэрээссийэ онгортон дьахтар киһиэхэ ыраахан. Онтон оҕолорго сүбэлэим этэ, идэбитин биридэ талыт. Үөрэххэ кириэн бизс сыл үөрэнэн баран минэ буолбатах эбит диэтэххитинэ иккистээн үөрэнэххит.

С.Г. ГРЕБНЕВ:

Мин Покровской куорат

даҕаны, итэҕэс даҕаны өрүттэрдээх. Үчүгэйэ диин буларым, үлэлээн харчы онгортум бэйэбэр, дьибэбэр кириэр. Онтон үлэм элбэх бириэмэни ылар, сылаата - итэҕэс өрүтэ дии саныбын.

Оҕолор, эһиги иннигитигэр сыл туруорунан, сүрэххит ханна тардыстарынан идэбитин сөпкө таларгытыгар баҕарабын.

А.П. СТЕПАНОВ:

Идэлээх буоларга сөпкө талы улахан орулу оонньуур. Иккитэ-үстэ үөрэммит гына сөпкө толкуйданан талыаххытын наада. Билигин полицейскай буолар баҕалаах оҕо элбэх. Биһиги эмиэ бэйэбит идэбитин сирбэллэйт, доруобай, эт-хаан өтүнэн бэлэмнээх буолуохха наада. Үлэбит итэҕэһэ дии - дьон барыта сынньанар, бырааһынныктыыр кэмигэр биһиги үлэһитим. Үчүгэй өрүтэ - идэбит билигин аата-суола үрдүк буола.

Биһиги айан суолунан аһар масссыналары көрөр, суоппардары бэрэбизиркэлиир сулууспа үлэһиттэрэ буолабыт. Ону саахал табыстабына, ханна эмэ алдырхай буолабына бастагынан көмөҕө кэлэбит, дьону быһыһыбыт.

Оҕолорго бу олоххо бэйэбитин буларгытыгар баҕарабын.

А.Е. АНДРЕЕВ:

Мин идэм - саамай үчүгэй идэ диэхпин баҕарабын. Үлэ диэхпин тутунабын, күн айы кэлэн тугу эрэ айар - бу үөрүү буолар. Үөрэнэн идэ ылаахпар дьылы элбэх сиргэ үлээбэтим, аармыйага сулуспалаабытым. Аармыйа кэниппэн кэлэн кирпиччэ собуотугар үлэһирбэр дойдубутугар ыһыллы-тобулуу кэм буолан хамнаспытын киһизбинэн ылар эитибит. Онтон радиоинженер идэтигэр үөрэнэ барарга санаммыппын тохтоппуттара. Ол иһин ИДь салаатыгар үлэсэ кириэн баран 10 күн үлээбэтим, уурайытым. Дьоккускай куоракка баран худо-

жественнай училищега кирибитим. Үөрэхпин бүтэрэн үлэһи сылдьабын, толору дьомоохпун. Айабын, оҕолору кытта дьарыктанабын. Үлэһитин диэхпин да тардынабын, сынньанабын. Ону оскуоланы бүтэриэххитигэр дьылы сыта-тура толкуйданан, бэйэбит миэстэбитин бу олоххо буларгына онгортон үөрэххэ кириэргитигэр, дьомоох буларгытыгар баҕарабын.

Е.Н. ЯРЕМЧУК:

Олобум улахан аңара ойууру кытта сибээстээх диэтэхпинэ сыыспатын буолуо. 43 сыл ойуур хаһаайыстыбатыгар үлээтим. Үлэм барыта күөх тыаны кытта сибээстээх. Ойуурга уот турарын утары үлэһитим, уот турдагына умуроора барабыт. Олорор сирбитинэн көбөрдүү үлэтин ыһабыт. Биһиги идэбитин ыларга Дьоккускайга, Красноярскайга үөрэниэххэ сөп.

М.А. ВЛАДИМИРОВ:

Дьоккускайдаагы тыа хаһаайыстыбатын академиятын бүтэрэн кэлэн үлээбэтим иккис сыла буолла. Үлэбин сөбүлүүбүн, ойуурга бэрэбизиркэлиир үлэһир бараллар, маһы көнүлэ суох талыт сирдэригэр кэрдэлэрин утары үлэһитим, мас кэрдэргэ дуоҕа-барынан миэстэни атыһыһыбыт.

В.А. ЯКОВЛЕВ:

Биһиги өрөспүүбүлүкэ баһаары утары үлэһир этэрэтин сулуспалаахтара буолабыт, есө федеральнай сулууспа баар. Бу былыргыттан олохтоомут идэ, уоттан дьону, малы-салы быһыһырга үлэһитим. Мин сөбүлэсэи бириэмэс үөрэммит буоламмын идэбин таларбар оскуоланы бүтэрэбэр дьиннэххити бэлэм этим. Ол сарбана оскуолага үөрэх таһынан үлэ уруогар тыраахтары уонна масссынаны ытарга үөрэтэллэр. Ону суоппар идэлээх орто оскуоланы бүтэрэн аармыйага сулуспалы барбытым. Идэм онно даҕаны олус туһалаабыта. Аармыйа кэниппэн кэлэн баран

Өлүөхүмэтэҕи техникумга электрик идэтин баһылаабытым. Онтон ИДь дьылаа министиритибэтигэр үлэһи кирибитим. Ол сабана баһаарынай чаас диин суоҕа, харабыл (пожарная охрана) диин баара. 1991 сылга ИДьМ-тэн арааран байыаннай баһаарынай чаас тэриллибитэ. Кэлин ИДьМ-гэр биэрбиттэрэ. А.П.Степанов эппитин курдук үлэбит - бырааһыннык уонна дьон сынньанар бириэмэтэ. Үлэбитигэр сэрэтэр үлэни ыһыты улаханы быһаарар. Биһиги идэбитин баһыһырга доруобай буолуу улахан орулу ылар. Кириин экссэмэннэргэ математика, физика, нуучча тыла буолаллар. Үөрэх Владивосток, Хабаровская куораттарга баар. Билигин оскуола оҕолоругар, эдэр ычакка барыта бэйэбит илиигитигэр баар. Толкуйдаан, ырытан көрүү уонна эппиттерин курдук биридэ үөрэнэн таппыт идэбитинэн үлэһир гына талыт, - диэтэ.

Бу көрсүһүүгэ улахан кылаас оҕолорго элбэх ыйытыгы биэрди. Полиция уонна баһаарынай чаас, ойууру харыстыыр сулууспа барыларын интэрэһиргэтэр эбит. Онтон Сергей Гребнев, Алексей Андреев кэпсээннэрэ оҕолору толкуйдааһа, "Хангалас" хаһыатын туһунан видео ролик сүрүйар оҕолору интэрэһиргэттээҕи дии саныбын уонна идэлээх таба талан, олохторун онгортолоругар олук ууруоҕа диин эрэнэбин. Оскуола учууталара, интэрэһиргэтэр үөрэнээччилэр идэни талалларыгар күүс-көмө буоламмын хайбалаах. Көрсүһүүнү тэрийбит оскуола кэлэктиибигэр, чуолаан оскуола дириэктэрин интэрэһэ солбууар Татьяна Игоревна Петровага махтаабытын тиздэбит.

Мария КОНСТАНТИНОВА.

Историяны сэгэтэн

Аалмаахчыттар

Хачыкаат нэһилиэгин үс колхозтарыттан Аба дойдуу көмүскүүр Улуу сэрии инниттэн 1937 сылтан Аалмаах Уун кыһыа көмүһүн бириискэлэригэр таһаары таһыма бизс уонтан тахса чулуу дьоннорбут үлээбэтигэр биллэр.

Колхоз айы таһаарска былаан, сыппара түһэр. Ат-көлө күүстээҕэ, төрөккөйө, дьон гизэ талыһара баралара. Айаны тулуйар, таһаары тизиргэ бөҕө-таба, үчүгэй сэттээх-сэбиргэлээх, боккунтаах аттаах, тиимр ылыктаах сыарбалаах буолалара. Көлөлөрө сиир отун, эдизини, таһаарсчытара бэйэлэрэ сайынныттан муус устарга диири бийи сиир өйүлэрин, эттерин, арыларын ат дьааһыгар тизэн биридии киһи түөртүү аты тутан баралара.

Хачыкааттан өрүс тураатын, муус сыарбалаах аты уйар буоларын кытта өрүү туораан, куоракка кириэн таһаарс тизэн билигин Бэстэбинэн Мэнэ Хангалас, Чурапчы, Таатта сирдэринэн Аалмаах Уунгэ тизиллэрэ.

Колхоз айыттан биридии биригэһиэр баар буолара. Саас уу-хаар, чалбах тахсыта этэнгэ сылдьан кэлэхтэринэ улахан үөрүү этэ. Онуоха диири ханна, хайдах сылдьаларын очотооҕу сибээс суоҕар отой билбэт, истибэт этибит. Мин биригэ төрөбүт убайым Герасимов Мартын Михайлович 18-тан итинник айаңга сылдьыт буолан билэбин.

"Кыһыа Үрүйэ" колхозтан итинник сырыһыларга сэриигэ ыңгырылан баран эргиллэбэтх Максимов Гавриил Николаевич-Халлаан Хабырыс, Протодьяконов Петр Николаевич-Чыкый, Лазарев Николай Иннокентьевич-Улахан Ааһырап, "Үлэ" колхозтан мин таайдарым Ефремов Егор Спиридонович, Мартынов Иван Гаврильевич, Ефимов Дмитрий Степанович-Кытыкы, Герасимов Терентий Васильевич-Мучук аҕата, Пахомов Тихон Васильевич сылдьыттар.

Хата, онно хаартыскага түһмэр эбит. Олортон кимнээх сылдьыттарын көрөбүт, билэбит. Кэлэхтэринэ Аалмаахха хайдах сылдьыттарын кэпсээн бөҕө буолара. Тааңнаах таас үрэхтэри туораан, араас таас хайаларынан, ат тонмут сааба төкүнүйэр сыһыннах тылаах сирдэринэн айан-нылларын кэпсимиһэрэ. Ону биһиги кыра бэдиктэр ол Силиэмэнгэ, Сэттэ Дабааңга, Кырылаа-тыһырга сылдьыспыт курдук истэрибит.

Ол таһаарс таһыһыттан колхозтарга харчынан дохуот да кириэрэ. Холобура, "Үлэ" колхозка 49354 солкуобай дохуот кирибитин туһунан сурмуллубута архыпка баар. "Үлэ" колхозтан, ити үөһэ ахтыбыт дьоннорум таһынан Барашков Иннокентий Степанович - Торутуой, ини-бии Гурьевтар, Филиппов Иона, Федоров Ефим, Павлов Спиридон, Ефимов Павел-Байбалаа, Устинов Василий, Харлампьев Петр, Никифоров Андрей, уо.д.а. Аалмаахха таһаарс таһыһыгар дьахталар эмиэ сылдьалара.

"Буотама" колхозтан Исаков Иван - Хортуоп-пуй, Прокопьев Иван-Кытаа, Исаков Василий-Тыңыраах, Елисеев Гавриил-Томтор, Киприянов Роман, Герасимов Спиридон-Ньёкөс, Слепцов Егор уо.д.а. Прокопьев Иван-Дадыат тааңга түһэн атаһын үлүтэн аңар атаба суох кэлбитэ. Киһи сырытабына сылдьар дойдута, айана да айан, сырыы эбит. "Джугзолото" архыбыгар көмүскэ төһө киһи сылдьыта, төһө көмүһү хостообуттара баара буолуо.

Аалмаахчыттары есө обуюска барыы, обуюс-таахтар диилэрэ.

Гавриил ГЕРАСИМОВ.

Оҕолорбут суруйаллар

Ханнык идэни талыахха?

"Ханнык идэни кытта олохпун ситимнибин?" Бу боппуруоһунан элбэх оҕо толкуйданар, быһаарынар. Сорох оҕо кыра эрдэбиттэн сөбүлүүр идэтин талан ол үөрэххэ кириэр. Онтон ким эрэ идэтин сыһына талыһан эбэтэр сөбүлээбэккэ эрдэһэнэр түгэннэрэ бааллар.

Мин быһыл экссэмэннээх 9-с кылаас үөрэнээччибин. Саастыы оҕолор сорохторо 9 кылаас кэниппэн үөрэххэ тутарсаары гыналлар. Мин бэйэм ханнык идэ миэхэ чугаһын, туох үлэһит буоларбын билэ иликпин. Ол иһин үөрэнээччилэртэн, үөрэби бүтэрбит дьонтон маннык боппуруостары ыйытым: **"Ханнык идэни талыаххыт этэй? (Талыккытыт)? Тоҕо?"**

Дина, 9 кылаас:

Мин педагогика өтүнэн барар санаалаахпын. Бэйэм оҕолору кытта олус тапсабын дии саныбын. Ону сөптөөх, үчүгэй идэ дии саныбын.

Женя, 9 кылаас:

Медицина өтүгэр барабын. Кыра эрдэппиттэн быраас буолуохпун баҕарабын уонна ол баҕам туолуо диин эрэнэбин. Дьонго көмөлөһүөхпүн баҕарабын.

Дианна, 9 кылаас:

Прокурор буолуохпун баҕарабын. Юриспруденция эйгэтэ мин өйбөр мээһэ кэлбэтэҕэ. Төрөппүтүрүм юристар, онго кинилэр уолдарынан барарга быһаарынным. Сотору-

тааңгыга диири санаан да көрбөтөбүм, ол эрэн, юрист идэтэ интэрэһиргэттэ. Билигин аҕам курдук ис дьылааарга уорган үлэһитэ буолуохпун баҕарабын.

Оля, 11 кылаас:

Идэбин есө даҕаны тала иликпин. Суруналыыс, менеджер, филолог, социальнай өтүнэн эбэтэр тылабаасчыт идэлэринэн интэрэһиргибин. Миэхэ дьону кытта сыһыаннаах үлэ барсар дии саныбын, математика өтүнэн буолбатах.

Лия, 9 кылаас:

Техническай эйгэ куттала суох буолуутун талыым. Ити идэ миэхэ сөптөөх чутас дии саныбын.

Айта, 9 кылаас:

Бэтэринээр идэни талыым. Кыһыллары кыра эрдэппиттэн олус сөбүлүүбүн. Хомойуох иһин, билигин кэмгэ кыһыллары эчэтэр, атаҕастыыр дьон элбээбит. Кыһылларга көмөлөһөрбүтүнэн олус үөрэбин.

Кыһылларга сөбүлүүбүм, бэтэринээр идэни талыым. Мэномина Мэномина

Мин оҕо сылдьан физкультура учуутала буолуохпун баҕарар этим, физкультура уруо-пун олус сөбүлүүбүм. Онтон улахан кылааска тахсыбылпыттар бир кэмгэ бухгалтер, баан үлэһитэ буолар идэлэр ордук муодунан этилэр. Ону мин интэрэһэ үөрэммит киһи дии саныы сылдьыбытым. Онтон докумуоннары биэрэргэ эдийиим үп-экономическай институту талыта, мин - математика институтун. Физмат-кылааһы бүтэрбит буоламмыт туттарсарга ыраахана суох этэ. Учутал идэтин талыт биричиинэм диин - бастагытын, ийэм математика учуутала, иккиһинэн, ахсаан уруогун предмет быһыытын бэйэм олус сөбүлүүбүм, умсугуян үөрэ-нэриим. Эбиигин миниги физикага уонна мате-матикага үөрэппит учууталарым үрдүк таһым-наах, идэлэрин чачы баһылаабыт дьон этилэр. Ити барыта мин сөптөөх идэни таларбар сабы-дылаабыта. Үсүһүнэн, учуутал идэтэ саамай наадалаах, туһалаах дии саныбын. Аан бас-таан учууталынан үлэбин сабалыһарбар ыраа-хан этэ, онтон кэлин идэбин олус сөбүлээтим.

Айна, медицинскэй институт 5-с куурсун устудьуона:

Мин кыра эрдэппиттэн быраас буолуох-пун олус баҕарабын. Тоҕо диэтэххэ, дьонго көмөлөһүөм, үтүөнү онгоруом. Дьиз кэргэм-миттэн икки өтүгүтэн бир даҕаны быраас идэ-лээх суох, бары математиктар. Онколог быраас

буолуом.

Лиза, 8 кылаас:

Дизайнер идэтин талыым. Мин санаабар, айар эйгэс сыһыаннаахпын. Айар дьарыгым миэхэ бэйэбин көрдөрөрбөр көмөлөһүө. Дьиз ис өтүн тутсарар, онгортон дизайнер идэ-тин талыым. Манна араас хайысхалаах бырагы-раамалары көрөбүн. Соторутаагыта Санкт-Пе-тербург куоракка баран кэллим. Онно араас тутуулар, дьизэлэр, дыбарыастар архитекту-раларын олус сөбүлээтим, сөхтүм уонна астын-ным. Мин ийэлээх аҕам иккиэн айар үлэсэ дьобураахтар.

Арте, инженер:

Олус эрдэ техникага сыстыбытым. Ону оскуоланы бүтэрэн баран ХИФУ автодорож-най факультетыгар туттарсан кириэн үөрэнэн, ЭАТИАС (Эксплуатация автомобильного транс-порти и автосервиса) инженеринэн үлэһи сылдьабын.

Көрөргүт курдук, араас элбэх, интэ-риэһинэй идэ баар. Хас биридии киһи тус-туһунан толкуйдаах, дьобурааах. Ону идэни үчүгэйдик толкуйдаан, бэйэ кыабынан талан ылар ордук буолуо. Мин саныахпар, саамай кылаабынайа - идэбин таптаан талыахха наада.

Юля ТРЕТЬЯКОВА, Покровская 1-кы №-дээх орто оскуолатын 9 кылааһын үөрэнээччитэ, "Чуораанчык" эдэр кэрэспэндьизинэр пуостара.

Нэһиликтэргэ

Тохсунньу 17-19 күннэригэр улуус дьаһалтатын социальнай бэлитикэсэ салаатын начальнига Екатерина Скрибинна, кылаабынай испэсэлиис Пелагея Прокопьева уонна ыччат политикаһы испэсэлиис Айсен Федоров Нөмүгүттэн сабаалаан Төхтүргэ тиниэ уонна өрүс үтүөргү нэһиликтэргэ сылаан охоттоохтору кытта көрүстүлэр, информациянай-тэрийэр үлэни ыһтылар, бэйэлэрин үлэлэрин былаанын билиһиннэрдилэр.

"Улууска социальнай бэлитикэ сайдар"

Көрүстүгү нэһилик дьаһалтаарын испэсэлиистэрэ, тэриэлтээр салайааччылар, общественнай тэриэлэлэр - дьахталар сэбиэтэрэ, аҕалар субэлэрэ, ычат түмүкүлэрэ, түөлбө салайааччылар, актыбыстар кытыылар. Дьаһалта испэсэлиистэрэ "Хангалас улуусун 2017-2019 сс. дьыа кэргэн уонна ычат бэлитикэсэ

рин сайыннары" муниципальнай тус сылаах бырагыраамы, 2017-2019 сс. билэриллибит Үлэ сылаарын кэнсипсийэтин билиһиннэрдилэр.

Нэһиликтэргэ ычат, эдэр ыал дьынан хааччылытын туһунан үгүс ыйыты киирдэ. Айсен Васильевич улууска 2007 сытан үлэтир "Эдэр ыалы дьынан хааччылы" госу-

ственнай программа туһунан сийилин быһаарда. Уон сыл устата программа чэрчитинэн улууспутугар 120-н тахса эдэр дьон дьыланнар кыахтанылар, - дири Пелагея Петровна.

Күн бүгүн социальнай хайысхалаах коммерческайа суох тэриэлтээр сайдыыларын (СО НКО) судаарыстыба, муниципалитет таһымнаах улахан болгомото уурулар, өрөспүүбүлүкэ-битигэр бұддьүөттөн субсидияланарга туһуламмыт араас күрэхтэр ыйытталар. Бу хайысха билиги улууспут эмиз көтөөхтүк үлэлэр.

Тохсунньу 25 күнүгэр билиги салаабыт общественнай тэриэлтээр, социальнай хайысхалаах коммерческайа суох тэриэлтээр, актыбынай гражданнырга анаан семинар тэрийэбит. СӨ Ресурснай киинин испэсэлиистэрэ кэпээн бырайыак онгоруу, грант күрүбэр сайаапка толорулуутун быраабылатын туһунан үөрэттихтэр, юридикескэй көмө онгоруотара, - диэн Пелагея Петровна кэпсээнин түмүктэтэ.

Ольга ГЕРМОГЕНОВА.

Санаа ситимэ

Үтүөлээх тириэньэр турнира

Бокс дэнэр спорт көрүгэ Саха сирингэр үөдүгүн тэнийбитэ 60 сылаах үбүлүүгэ ааспыт сылга кизигник бэлиттэннэ. Хангаластар динтэх дьон бокс историятыгар киири кылааттаахтарын, ама, ким мэлдьэһинэй.

Саха сирингэр бокс историятыгар 18 сыл устата бири бис харчыта суох буор бокс үлэсэбит собохоту тириэньэр Хангаласка I Дьөлпөнгө баар этэ... Бири кууруска үөрэммит табыарыһым киири көнөтө, көссүөтэ И.Р.Кривогорницын эрчийбит уолаттарыгар ринггэ тахсан секундааннаа-бат даһаны килбик-симик тириэньэр этэ буолан баран, бири киири холугар биллэр элбэх ахсааннаах чемпионнары, мастардары, тириэньэрдэри иитэлэри табыарыһытын иһин Саха өрөспүүбүлүкэтин үтүөлээх тириэньэрэ дин урдук ааты сүкүтэ. Хангалас улууспут бокса бастакы үтүөлээх тириэньэрин И.Р.Кривогорницын буоларын чуолкайдык уонна дорбонноохтук этэриб сирэ быһыытын буюду этэ. Бастакы аата мэлдьи бастакы буолан умнулубат айылгылаах.

Ааспыт сыл бүтүгүк нэдиэлэтигэр И.Р.Кривогорницын сырыдык кэрэнигэр аһаммыт турнир I Дьөлпөн нэһилигэтин киинигэр Тийт Эбэ-Мэнгэ Хангаластан, Уус Алдантан, Чурапчытан, Дьоккуускайтан уонна бэйэбит

улууспуттан 95 эдэр боксэри түмэ тарта. Күрэхтэһини биллэрээх тириэньэр Н.Н.Платонов уонна олимпиец В.Егоров биригэ төрөөбүт убайа, спарринг тириэньэрэ, I Дьөлпөнгө олохтор Н.М.Егоров иилээн-сабаалаан кыайа-хото тутан ыйтылар.

Чемпион урдук аатын сүкүтэр Устинов Костя, Данилов Денис, Базаров Бама, Баранкевич Андрей, Скорябин Айаал, Дмитриев Степа, Егоров Вова, Пшенников Коля, Юмшанов Ньургун, Винокуров Данил, Ефимов Алеша, Ковбаса Борис, Лукин Ян, Ткалич Никита, Шепелев Сергей, Степанов Дьуус, Чириков Артур, Лю Шень Юнь Саша, Спеландер Руслан, Павлов Сема. Кыргытарга Леонтева Женя, Стручкова Ая, Небоутова Диана уонна Борисова Милена бастаатылар.

Билингги кэм сиэринэн күрэхтэһини спонсораатылар улуустаагы бокс федерацията (сал. Г.Ю.Алексеев, Б.П.Протодакынов), олохтоох тэриэлтэ салайааччылар Варламов Э.М., Аммосов Е.В., Егоров Н.Н., баһылык Прокопьев С.А., И.Р.Кривогорницын дьыа

кэргэтээр, санаторнай оскуола (дир. Сакердонов Д.К.), орто оскуола (дир. Гоголев Н.И.), Покровскайдаагы Спорт дыбарыаһа (дир. Иванов О.И.), ДЮСШ II Дьөлпөнгө филиала (сал. Алексеев И.А.), улуустаагы спорт кэмистэ (Никифоров Ю.Ю.), И.Р.Кривогорницынны биригэ күрэхтэспит, үлэсэбит, киннэх эрчилибит эдэр-эмэн дьондор, быраатара Кривогорницыннар, хангаластары элбэхтик үөрдүбүт, аапытын ааппыт чулуу боксераар С.И.Степанов, Ю.Ф.Федоров, Ф.И.Лебедев, Иван Романович итиллээччилэр Олег, Афанасий Олеосотар, Максим Куприянов, Константин Тимофеев, Александр Данилов уонна I Дьөлпөн нэһилигэтин улахан патриота, биллэр-көстөн эрэр постесабыт Муйуу Кыһа-Татьяна Михайловна Петрова күүстэрэ-кыахтара тийэринэн көмөлөстүлэр. Бизэрэ илии быстыбат, тутайбат дин көмүс тылары, үтөүгүни умнубат туһунан дьон абыаах даһаны буоллар, бааларыттан киири үөрэр, эди буолар. Үтүөлээх тириэньэр аатыгар тэриллибит турнир ээрт амаарытк, тэрээһиннэхтик ааста.

Ермолай СКРЯБИН.

Оболорбут суруйаллар

Туһалаах сынньалаан

Мин кыһыгы уһун сынньалаанмар Өктөм лицейгэр математика предметигэр эбин үөрэнэн кээлиим. Элбэх оҕо буоламмыт оскуола интернатыгар олохтон үөрэннибит. Үөрэхпит быһыыгар хамаанданан күрэхтэспит. "Матбой" уонна "5 формула" дин логическай ооньнууларга билиги хамаанданан кыайаммыт үөрүү-көтүү буолуппун. Илээн кэммитигэр киннэ көрдүбүт, компьютерынан ооньноотубут. Сарсыарда айы сэрээккэнибит, аһаан баран үөрэннибит.

Бастакы президентит М.Е.Николаев музейгар сырыттым. Кэрэ онгоруулаах экспонаттары көрөмүн итэриһингэтиим. Араас күрэхтэргэ ситиһилээхтик кытыбытым иһин грамотанан, сертификатынан уонна сэмэй бэлэһинэн бэлэттэнним.

Кыһыгы сынньалаанмын туһалаахтык аҕаараммын олус астынным. Билигин көрбүт-истибит уонна үөрэллүт үтүөлүгү, итэһэллэргэ, Өктөм лицейи үлэһиттэригэр махтанабын. Урдук кылааска табыстахпына бу лицейгэ үөрэнэр баҕа санааларым.

Ирина ЕФИМОВА, I Дьөлпөн орто оскуолатын 5 кылаас үөрэнээччигэ, "Дьөлпөн кэпсээригэр".

Саалаах дьон истиитигэр!

СӨ Росгвардия управлениетын лицензионнай-көтүлүүр үлэсэ Өлүөхүмэтэги уонна Хангаластаагы салаата сэрэтэр: саа хаһаайына олохтор сиригэр уотунан эстэр тэрилин уонна ботуруонун анал хатыырдаах сейфэсэ, тимири эбэтэр тимири бүүрүһүннэх мас холпоҕо харайахтаах.

Өскөтүн саа хаһаайына өлбөүгө, нэһилиэстибэлиир киһи быһаарыллыар диэри, сааны олохтоох ис дьыала уорганнарыгар туттарылахтаах. Саа сүппүт, уоруллубут буоллабына тута ис дьыала уорганнары биллэриннэхтээх.

Былырын сыл устата Хангалас улууспут түүрт саанан дэнтэни быһылаана тахсыбыта. Сааны дьалабайдык харайыы түмүгэр гражданин РФ Административнай буруйу онгоруу Кодексын "Уотунан эстэр саа тэрилин, ботуруонун онгоруу, атыылааһын, харайыы эбэтэр саа сибидиэ-тилистибэтин ылыы, сааны туһаныыга медицинскэй бэрэбиэркэни ба-рыы бэрээдэгин кэһини" 20.8 ыстатыйатынан административнай эппиэ-тинэсэ тардыллыан сөп. "Гражданин сааны туһаныы, ботуруонун ха-райыы быраабылатын кэһини" дин ыст. 4 чааһыгар ыйылларынан, гражданин 500 солк. - 2 000 солк. тиниэ ыстыраап төлүүр эбэтэр 6 ыйтан I сылга тиниэ сааны туһаныыга быраабы быһыллар.

"Сааны коллекциялааһын быраабылатын кэһини" 5-с чааһынан граж-данин 1000-н 5000-ға, юридическай сирэй - 10 000-н 100 000-ға тиниэ ыстыраап төлүүр эбэтэр административнай быһаарынан үлэлэрэ 10 хонукка тохотуллар.

Мань таһынан РФ ХК "Уотунан эстэр саа тэрилин сэрэсэ суохтук харайыы" 224 ыстатыйатынан сааны сэрэсэ суохтук харайыы түмүгэр ыар буруй онгорулунабына 40 тыһынчаттан саалаан 3 ыйдаах хамнас эбэтэр атын дохот кэмэйигэр тиниэ ыстыраап олохтонор, эбэтэр 360 чаас булгуччулаах үлэ, биитэр бири сыл устата күһэлэнг үлэ, бири сылга эбэтэр алта ыйга тиниэ хаайыыга киириэххэ сөп.

Александр АНИСИМОВ, полиция капитана, Росгвардия СӨ управлениетын лицензионнай-көтүлүүр үлэсэ Өлүөхүмэтэги уонна Хангаластаагы салаатын начальнига.

Маһы кэрдиигэ

СӨ "Хангаластаагы ойуур хаһаайыстыбата" ГХТ 2017 сылга Покровскай куорат МТ учаастагар 128 кыбаартала Алар сиригэр икки мисэтэсэ сокуоннайа суох мас кэрдибиттэрин бэлиттэттэ. Мисэтэтигэр ойуур хаһаайыстыбатын кэрийэн көрө сылдар үлэһиттэр "Sihi" эрбиэлээх, мас кэрээр сүгүлээх икки киһини көрүстүлэр. Бу дьон ойуур маһын кэрдэргэ ханьык да көтүлүүр докумуоннара суох, Покровскай куорат олохтоохторо А. уонна Т. буолулар. Тутулубут дьон буруйдарын билиһиннэр, ойуур хаһаайыстыбатыгар тахсыбыт хоромньуну толору төлөөтүлэр.

Санатабыт, сокуоннайа суох ойуур маһын кэрдибит дьон РФ Ад-министративнай быраабы кэһини Кодексытын 8.28 ыст. уонна РФ Уголовнай Кодексытын 260 ыст. олохтор тахсыбыт хоромньуну ааҕан туран 3 тыһ. солкуобай ыстараантан 7 сылга хаайыыга ыытар-га уурулуохтарын сөп.

Хангалас улууспут олохтоохторугар кэмтитэн кэмигэр бэрэбиэркэ ыһтылла турарын санатабыт уонна маһы кэрдэргэ атыылаһар дуога-бар түһэрсэн атыылаһаргытыгар ыгырабыт.

В.М.УСТИНОВА, "Хангаластаагы ойуур хаһаайыстыбата" ГХТ салайааччыта.

"Хангалас-Аска" үт туттарар дьон истиитигэр!

Кулун тутарга быйылгы сылаабы үт харчытын суотугар гранулиро-ваннай "Алейскернопродукт" Алтайскай кырааи Алейск куоратыгар онгоруллубут сүөһү сири комбикормун ыларга сайаапка хомуйабыт. Комбикорм 1 куула (40 кг) - 700 солк., Мохсобоомох бөһ. ылыахытын сөп. Нэһиликтэргэ тээрээн бизири тусла төлөбүрдээх. Сайаапкалары нэһилик үт тутар пуунун үлэһиттэригэр олунньу 10 күнүгэр диэри тик-сэрин.

Билсэр нүөмэргит - 89142652662.

"Хангалас-Ас" ТХПК.

Покровскай киинигэр бири хостоох толору хааччылыылаах кыбартыыраны уһун болдьохо бэрээдэктээх кыска эбэтэр дьыа кэргэнгэ арендаҕа бэрээбит. 8-984-108-1221 тел. билсинг.

Күндү эдьиниит, Саха АССР културатын үтүөлээх үлэһитэ, ССРС културатын туйгуна, Покровскай куорат бочуоттаах олох-тооҕо, тыыл, үлэ бэтэрээнэ ЛЕБЕДЕВА Анна Петровна уһун ыарыытан олохтон туораабытынан сиэнигэр Викторга, кийинитигэр Татьянага, сиэннэригэр, хос сиэннэргэр диринг ку-турбааммытын тирээбит. Аймахтара Николаевтар, Дмитриевтар, Лебедевтар, Леонтевтар, Рехлясовтар.

Хангалас улуусун
СӨ Росгвардия
управлениетын
лицензионнай-
көтүлүүр үлэсэ
А.А.Е.Е.Е.

Хангалас улуусун
СӨ Росгвардия
управлениетын
лицензионнай-
көтүлүүр үлэсэ
А.А.Е.Е.Е.

Хангалас улуусун
СӨ Росгвардия
управлениетын
лицензионнай-
көтүлүүр үлэсэ
А.А.Е.Е.Е.

Журналистар телефоннара:
редакторы солбуйааччы, эппиэттиир секретарь Людмила Аммосова
- 43-8-89, Василина Федотова,
Мария Константинова - 43-6-01, бухгалтерия - 43-9-32 (факс).

"СР Хангалас улуусун "Хангалас" ("Хангалас") хаһыатын редакцията"
АУ тиниригэр баччэстэһэ. Покровскай, Николаев уул., 4 №-рз.

Автордар сурутарыгар этиллэр санаа хаһаан да хаһыат туһунан
позицияны кытта сеп түбэһэр буолбатах.
Манык бэлэстээх матырыйаллар реклама бырайыгар олохторун
баччэстэһэлэр. Реклама ис хоһоону иһин эппиэттиир
рекламаны биэрээччигэ сүгэр.

Хангалас улуусун
СӨ Росгвардия
управлениетын
лицензионнай-
көтүлүүр үлэсэ
А.А.Е.Е.Е.

Редакция, баччэстэһэ
оҕорон таһаарыааччы,
тинография
А.А.Е.Е.Е.

Хангалас нүөмэригэр дьуурунай - А. АММОСОВА.

Спорт

Педагогической наука кандидата Николай Николаевич Платонов 1981 жыл ахсынньыга төрүттээбит кыһынгы сүүрүүтэ, үс уонна алта килэмиэтир уһуннаах ыраахха 35-с төгүлүн сүүрүүнү таптааччылары Покровской куоракка түмтэ.

Кыһынгы сүүрүү 35-с төгүлүн ыытылынна

Бу да сырыыга, Сахабыт сириг улуустарыттан - Мэнэ Хаҥаластан, Чурапчыттан, Тааттаҥтан, Амматтан, Уус Алдантан, Горнайтан, Бүлүүттэн, Уөлһэ Бүлүүттэн, Хаҥаластан, Дьоккуускай куораттан быһый атахтаахтар сүүрэр суолга табыстылар. Күмүт-дьылбыт олох ааспыт сыл курдук буолла, ол гынан утары сыты тыаһаах, тыһыны собуһ күн турда. Сүүрэр суолга оботуттан кыраабыгар тийиэ барыта 106 киһи, ол иһигэр 46 кэрэ аҥаар уонна 60 эр киһи, табыстылар. Күрэх-

күнтэн-дьылтан тутулуҥа суох сүүрүүнү таптааччылары түмэр күрэхтэһии. Атын улуустарга эмиэ манньк хабааннаах тэрээһиннэр быыстала суох ыытылаллар. Бу, спортсменнарга сүүрүү сабаланаар кэминэн буолар, - диэтэ Александр Иларьевич.

Бу кыһынгы сүүрүүнү Н.Н. Платонов кэргэнэ, Саха өрөспүүбүлүкэтин үөрэҥиркитин туйгуна, "Кэрэчээн" оҕо уһуаанын сэбиэдиссэйэ Любовь Николаевна Платонова сыллата тэрийсэр,

тан, нэһилиэкпит баһылыга Д.А. Уваров салайааччылаах 17 киһи кытта кэлэ, - диер нэһилиэгин дьонунан кизн тутан туран Любовь Николаевна. Манна сылдьан сүүрүү бырааһынньыгын кэмигэр, Булгун-нахтаахтан бу кыһынгы сүүрүү бастакы кыттааччытын, бэтэрээн-сүүрүү, сааһыгар холооно суох эдэр көрүнгээх, баһаарынай чаас үлэһитин А.Н. Юрьевы көрүстүм:

- Бастан сүүрэрбитигэр абыс килэмиэтиргэ абыс буолан сүүрбүппүт. Сүүрэр сирбит, Улахан Аан диэки, нефтебазанан тахсан барбыппыт. Саамай ыарахан дис-

танция этэ, үөлһэ тахсылаах, манна Покровскайга көнө сиринэн сүүрүбүт. Быһыл кыһыны быһа, нэһилээбэ үстэ 6-7 км сүүрэ сылдьабын. Бу күрэхтэһиигэ абыһах кэмгэ тохтуу сылдьыбытым гынан баран өрүү кытабын, - диэн ол кэми санаан-ахтан ааста Леонид Николаевич сүүрэ тахсаары туран.

Утары тыаһаах да буоллар, сүүрүктэр тэтимнээх собуустук инниэрин диэки түһүнэн кэбистилэр. Эр дьонго алта км (20-29 саастаахтарга) ыраах сиргэ сүүрүүгэ бастакынан түмүктүүр бизэксэ Роман Мартынов (Дьоккуускай к., ХИФУ) 21 мүн. 18 сек кэлэ. Биһиги улууспуттан бу кэрчик сиргэ Покровскайдаагы колледж бастакы кууруһун устудьуона, 18-19 саастаах уолаттарга, Николай Христофоров 1 миэстэни ыла. Онтон 17 саастарыгар диэри кыргыттарга эмиэ бу үөрэх кыһатыттан Евгения Егорова кыһыһылаах буолла. 60-64 саастаахтарга инники күөҥнэ Владимир Кузьмин (Төхтүр) табыста. 70-74 саастаахтар бөлөхтөрүгэр, үс км сиргэ сүүрүүгэ Данил Аргунов - иккис, Илья Васильев - үһүс миэстэлэргэ тахсары ситистилэр. Онтон дьахталларга, алта км 40-44 саастарыгар диэри кыттааччыларга Инна Брашович (Покровскай к.), 50-54 саастаах сүүрүктэр ортолоругар Ньургустаана Иванова улууспуттан бастаатылар. Онон, быһыйдарбыт ортолоругар си-дүүгэр хаалбатыбыт, дьоммут миэстэлэстилэр, Хаҥалас аатын ааттаатылар.

Уйбаан УЙГУУРАП,
В.МАРКОВ уонна
Покровскайдаагы колледж
пресс-сулууспатын
хаартыскалара.

Редакция почтатыттан

Киһи өйүгэр баппат

Яна Никулина "Про животных и людей" диэн ыстатыйатын ааҥан баран бэйэм санаабын үлэстэргэ сананым. Бэрт соторутаабыта телевидениебэ 6 ыт киһиэхэ саба түспүттэрин туһунан биллэрбиттэрэ. Ол да иннинэ хаһыакка оболоох дьахтарга ыт саба түспүтүн 2 уол быһаабыттарын, ыт хаһаайкатын тутан кэбиспитин суруйбуттара. Кинологтар этэллэринэн апчаарка боруданы 1 ый баайыыга туттааха хаһаайыныгар да саба түһэр суостаах буолар эбит.

Ыстатыйага сэттиннэ 7 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ медиакинигэр буолбут Дьоккуускай куорат уонна кини таһынаагы дьон олоһор сиригэр-уотугар бэйдэ сылдьар дьыа кыһылларын туһунан, кыһыллары харыстааччылар туруорсууларынан уопастыбаннай кэспэтин туһунан суруллар. Кэспэтинни Дьоккуускай к. баһылыгын солбуйар Дмитрий Садонников сабалыыр. Киһи быһаарынан 2015 сылтан быһылгыга дьыа дьыа кыһылын 10 хонук тутан, көрөн-аһатан, эмтээн ыһтар пууга 5152 төбө сылдьыбыт. Олортон 1586 төбөнү хаһаайытара бэйэлэрэ аһалан туттарбыттар, 605 төбөнү атын дьон интэ ылбыттар. Кыһыллары "харыстаабыта" буолааччылар куһабыннар көрөбүт-аһатабыт диэн айдаарбыттарыгар Дмитрий Садонников: "Бу манньк пуун биһиэхэ эрэ баар, Уһук Илин эригийиэҥнэ ханан да суох" диэн арыый уоскуптут.

Өрөспүүбүлүкэ бэтэринээринэй Департаментын салайааччыта Лариса Михайлова этэринэн, бэйдэ сылдьар дьыа кыһылларын боппуруоһа Саха сиригэр эрэ буолбакка, Арасыйыа үрдүнэн кыаллыбакка турар эбит. Биир даҕаны олоххо кинирэ септөөх ФС ылылла илик диэн иһитиннэрбит. Бэйдэ сылдьар дьыа кыһылларын көрөргө-истэргэ бүддьүөттэн кырата суох харчы көрүллүбүт. Ол курдук, 2014 сылга 57, 2015 с. 43, 2016 с. 33, 2017 с. 32 мөл. солк. бэриллэбит.

Онтон Саха сиригэр олоһор сэрин сылын оболоругар сылга биһирэ комелөһөргө өрөспүүбүлүкэбитигэр харчы көстүбэтэ дьэ сүрдэ быһыы. Сэрин биһирэмтэтигэр бу оболор улахан дьонгон хаалсыбакка тэҥнэ үлэспиттэрэ. Кыайыы да кэҥинтэн үгүстэрин аһалара сэринтээн эмсэбэлээн кэлэн орто дойдуттан эрдэ күрэммиттэрэ. Хата, Сэбиэскэй быһаас иһтэриннээт арыһан онно аһаан-таннан үөрэхтээх дьон буолан өрөспүүбүлүкэбит сайдарыгар күөстэрин харыстаабакка үлэлээн, билигин тийиэр-тийиммэт бизнэһилэригэр олороохтулар. Сэрин сылын оболорун саамай эдэрдэрэ 70-тан тахсан сылдьар.

Марина Сантасева диэн суруналыыс, кыһыллары харыстааччы: "пуунга санитарнай күн диэн киллэрбэттэр, аһатары боболор", - диэн үнсэргэбэтигэр пуун салайааччыта Максим Львов: "Эһиги көрдөһүүгүтүнэн биһиги субютага бэрэбэркэлээччилэр кэлэллэригэр анаан үлэ күнэ онорон үлэлинибит. Оттон эһиги күн ахсын субу-субу кэлэн үлэлинибит мэлэйдинибит. Көнүлэммит күнүгэ, субютага кэлэргитин ким да хаачахтаабат", - диэбит.

Оннообор ыты дэриэбинэбэ олбуор иһигэр туруоран көрөр эрэйлээх. Аһылыгы буһарарын, аны хайдах куруук баайан туруоххунуй, син-биир быалаан күүлэйдэтэбин.

Быһыл балаан ыйыгар Миниринэй куоракка улахан уолбар бара сырыттым. Уолум сахатын хаана тардан куораттан 30 км сиргэ бултуур учаастак ылбыт. Онон булка илдьэ сылдьарга диэн 2 саастаах ыттаах. Онтукатын дьыотин болкуонугар хоннорор. Үлэлэрэ 8 чаастан сабаланаар буолан ытын сарсыарда 6 чааска туран мунугар быатын кэтэрдэн, быалаан иһтэтэ-саахтата 8 этэстэн түһэрэр. Итинник күнүгэ үстэ тахсылар. Аһалара суоһар 6-с кылааска үөрэнэр сүһүм эрдэ туран дьаһайар эбит. Онон куоракка ыты иһтэр "сыһаан" аһаабат. Ол иһин куорат дьонно сайын иһтэн баран даачаттан көһөллөрүгэр бырабан кэбиһэллэр.

Абыһах сыллаабыта дьобуруопалары үтүктэн, киһилэр этэннэр бөрөлөрү харыстан өлөрбөт буола сылдьыбыппыт. Тыһыһыһанан дьыа табатын, сылгыны тарпыттарын сүтүктээхтэр эрэ билэн эрдэхтэрэ.

Уруккуттан билингэ дьыла булчуттар туһата суох ыттары "дьаһайан" кэбиһээччилэр. Тыаба дьон наадыһар эрэ ыттарын хаалларан иһтэллэр. Онон бэйдэ сылдьар ыттары "дьаһайан" иһэр ордук динбин. Буддьүөккэ харчы суох аатырар, оттон бэйдэ сылдьар ыттары көрөргө-истэргэ харчы костор. Ол аата, сэрин сылын оболорунааһар бэйдэ сылдьар ыттарга сыһыан ордук курдук костон тахсар.

Мэлдьи биһир ыты тутар Феликс ЛЕБЕДЕВ,
бизнэһилээх.

"Хаҥалас-Аска" үүт туттарар дьон истиитигэр!

Кулун тутарга быһылгы сыллаабы үүт харчытын суотугар гранулированнай "Алейскернопродукт" Алтайскай кыраай Алейск куоратыгар онгоһуллубут сүөгү сиир комбикормун ыларга сайаалка хомуабыт. Комбикорм 1 куула (40 кг) - 700 солк., Мохсобоомоох бөһ. ылааххытын сөп. Нэһилиэккэ тиэрдэн биэриин туспа төлөбүрдээх. Сайаалкалары нэһилиэк үүт тутар пуунун үлэһитэригэр олунньу 10 күнүгэр диэри тиксэрин.

Билсэр нүмэргит - 89142652662.

"Хаҥалас-Ас" ТХПК.

Тапталлаах ийэбит, атыы-эргэһэн уонна үлэ бэтэрээнэ, элбэх сизин, хос сизин тапталлаах эбээлэрэ
ШИРОКИХ Варвара Ильинична
бу дьыл тохсунньу 18 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыһтан орто дойдуттан барбытын туһунан бары аймактарыбыгар, билэр дьонугар дииргиник курутууһун туһунан иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, сизиннэрэ.

тэһини Дьоккуускай куораттан педагогической наука кандидата, өрөспүүбүлүкэ-тээби категориялаах судьуйа А.И. Иванов салайан ыытта уонна санаатын манньк үлэһиннэ:

- Манна, оболор, устудьуоннар, улахан дьон уонна бизнэһилээхтэр, 17 дьыла саастаахтартан сабаллаан, 75-с саастарыттан үөлһэ, барыта 24 бөлөххө сааһынан арахан сүүрэллэр. Николай Николаевич Плато-

сүүрэр-көтөр түбүгүрэр:

- Биһиги биһир кыһааһыт, Василея Николаевна диэн, кэргэннээх, икки оболоох, экономическай наука кандидата, Канадаба Ванкувер куоракка олоһолор, үлэлииллэр. Бу кэргэним тэрийбит кыһынгы 35-с сылын ыытылаар сүүрүүтэ, саамай тыһыны кэмгэ ахсынньы ый иккис өрөбүлүгэр ыытылаар этэ, ону кэккэ биричинэлэринэн сибээстээн

тохсунньуга буолар буолла. Быһырыын 416 киһи этэ, тыһыны кэмгэ сүүрүүгэ Россия рекордун олохтообуттара, Гиннес кинигэтигэр киирбитэ. Быһыл кыттааччытын ахсаана арыый абыһах, бу сүүрүүтэн сыл аайы санаттан саҥа ааттар тахсан иһэллэр. Бүгүн Булгуннахтаах-

Түһүмүт таһаараччылар:
Саха Республикаһыт
Президентиэтиэ,
"Хаҥалас" ("Хангалас") хаһыат
редакцията" АУ.

Оҕолор, бэтэрээн
таһаараччы
"Хаҥалас" ("Хангалас") хаһыат
редакцията" АУ.

Кыһыллар редактор
Э.Т. А.Е. ЕГОРОВ
Телефон: 43-3-32.

Хаһыат Роскомнадзор
массабай
информация туһунан
сохуоннары тутуууу
хонтуруолуур,
регистрациялар
федеральнай
управлениыгар
ПН № ТУ14-00411 2015 с.
олунньу 13 күнүгэр
регистрацияланымт.

Журналистар телефоннара:
редакторы солбуйааччы, эппиэттир секретарь Людмила Акимосова
- 43-8-89, Василея Федотова,
Мария Константинова - 43-6-01, бухгалтерия - 43-9-32 (факс).

"СР Хаҥалас" улуһун "Хаҥалас" ("Хангалас") хаһыатын редакцията"
АУ типографиялар бэчээттэһэ. Покровскай, Никольск уул., 4 №-ро.

Автордар суруктарыгар этиһэр санаа хайһаан да хаһыат тутуһар
позициятын кытта сав түбүгэр буолбатах.
Манньк бэчээтэһэх матырыйаллар, реклама ыраабыгар олоһуурун
бэчээттэһэллэр. Реклама ис хоһоонун яһаа эппиэттэһиһи
рекламаны биэрээччи сүгэр.

Хаһыат сахалыы, нууччалыы
онтуорунуулаах уонна
бэчээтсүр тахсар.
Оффсетнай бэчээт.
Кээһилэ - 2 б. а.
Нүмэри бэчээтсүр биэриин
график быһылтыаан 16.00.
Бэчээтсүр биэриин - 15.30.
Тырааха 507 эки.
Сахааһын нүмэри - 5.

Редакция, бэчээтсүр
оҕолор таһаараччы,
типография
адырыһтара:

678000,
Саха Республиката,
Покровскай куорат,
Никольск уул., 4 №-рэ

Хаһыат нүмэригэр дьуһурууһун - О. ГЕРМОГЕНОВА.

Бэчээккэ сурутуу

Хайматтарга, сурунаалларга сурутуу салбанар. Үүмүт сылга улууспүт хайматын хайдах суруттаран ааган эрэллэрий дэн санаанан снэттэрэн "Почта России" Покровскайдаагы салаатыгар тахса сырыттым, салааааччы Т.А.Владимированы көрүстүм.

Дьаһаха наадалаах матырыяалларга биһиэхэ бэчээтэнэлэр. Дьаһалта отчуоттарыгар сылдан иһиттэххэ, тахсыбыт сокуоннар, араас нолуокка; субсидияларга, төлөбүрдэргэ энтин уларыһылар тахсаларын быһааран, илдьиритэн суруйуу биһиги хайааппытыгар хастыыта да тахсыбытыҥ ыйытан туһааннаах эппиэттэх үлэһиттэргэ бэрээлэрэ ону көрдөрөр - хайааппытын аахпытара буолар итинник мунаары

Улууспүт сирэ-дойдута карьер, бөх кутулар сирдэригэр, Өлүөнэбит, Сиинэбит көрө көстүүлэххэ очуостара, атын дааны ытык сирдэригэр тэлсигэн сиригэр кубулуйуо суохтаахтар. "Босхо гектар" бэримэлэринэн биһиги диэки дурайыааччы ахсаана элбээн иһэрэ сэрэхдэтиэхтээх. Дойдубут туһугар кыһалыбатахпытна, атыттар айбардыахтара, баайбытын-дуолбутун хоро таһыахтара, көнүл хаһаайыннахтара турар. Бу

Күннээбинэн мунурдаммакка

Сурутуу син барбыт. Сахалыы тылаах хайааппытын 410, нууччалыытын 385 ыал сурутан аагар буолбут. Покровскайга хайааппыты үксүн киоскалартан, маһаһыннартан атыылаһан ылан аабаллар эбит (нууччалыыны 100, сахалыыны 33 киһи манна суруппут). Нэһиликтэринэн ылааха, "Хангалас" саамай элбэх киһи, 62 аарааччы, Күөрдэмгэ суруттарбыт. Махталбытын тириэрдэбит, маладьыастар! Ол эрэн дыктитэ дьэн, манна биһир даһаны нууччалыы тылаахпыттар суруппатах, саатар дьаһалта, бибилиэтиэкэ (мин Т.А.Владимирова даһанынан этэбин). 56 хайаагы тиит-арылар, 51 - нөмүтүлөр суруппуттар, барба махтал буоллун! Салгыы дьон сахалыыга суруттарбытын эттэххэ, Булгуннаахтар - 23, Үөдэй - 11, Иһит - 1, Хачыкаат - 34, Кытыл Дуура - 8, Мохсоһомоох - 7, Өктөм - 26, Сиинэ - 13, Төхтүр - 7, Тиит Эбэ - Уулаах Аан - 27, Улахан Аан - 18 сурутан аагар буолбуттар. Сурутуу салбанар, эбии суруттарыахтара дьэн бүк эрэнэбит. Сурутуу Дьоккускайга эмиз барбыт. Ол курдук сэттэ хайааты почталарбыт илдьэн отдал доһастагы туттараллар эбит.

Сурутуу мөлхөтүк барара олохтоох дьаһалтаартан улахан туһулукаах. Дьингинэн, хайаат нөнгү улуус дьаһалтатын, тэриэлэлэрин араас олоххо-

суох буолуо этэ. Холобур, "Босхо гектары" ылыы туһунан биһиги исписэлистеринэн элбэҥи илдьириттэрэн, быһаартан бу сыл аңарыгар суруйдуубут ахан, оннооһор хайдах интернетинэн киһиэн сайаапканы биэрэр туһунан субэниаманы кытары. Араас чэлчэтиилэри туһаныыга, бисинэһи тэринигэ элбэх ыстатыйа тахсар. Сахалыы хайаат олус араас тэрээһиннэр балаһыанньаларын, дьаһалта докумуон быһыытынан биһилиннэрэр матырыяалларын бэчээттээбэтинэн историйа, фольклорга, үөрэбэриин, кулутура, спорт эйгэтигэр элбэх сонун ыстатыйалары бэчээтиир. Этэргэ дылы, ханнык даһаны соһоптоси көтүппэккэ сырдаталар. Саха тыла баай, саха киһитэ баһылычы санаатын үлэстэрин себүлүүр буолан матырыяалларбыт үгүстэрэ олус улахан кэмэй-дээхтэринэн, ардыгар миэстэ кэмчитинэн, хойутаан соһус тахсаларын көрөргүт буолуо. Үчүгэй суруйуулары көрүктүрүбүтүн себүлээбэлиит. Киһи санаатын сайа эттэхтэх дин саныбын.

Быйыл улууспүтүгэр Ыччат сыла билэрилиннэ. Эдэр дьоммут проблемаларыгар дьонун суруйуулары күүтэбит. Айылба харыстабылын, тулаһыыр эйгэни көмүскээһингэ киһини толкуйдатар суруйуулар баалара буоллар. Хангалас кэлэр көлүөнэлэргэ чөл хаалыахтаах.

туһунан хайаат нөнгү санаабытын этэр буолларгыт.

Аны итэбэл туһунан ахтыа этим. Хайааппытыгар Покровскайдаагы ойуулуур-дүүһүнүүр оскуола дириэктэрэ Александр Васильевич Харитонов саха итэҕэһин туһунан санаатын үлэстэн суруйбута, биһиги анал рубрика арий-быппыт даһаны, дьонун санаа эттиэххэ сурук киһирэ илик. Онтон сир-сир айы арчы дьылээрэ туһуламлар, уустар, айар дьон түмсүүлэрэ бөбө үлэһиллэр. Омук дьонно инникитин хото кэлэрин, Хангаласпыт туризм сайдар киһиэ буоларын, саха омугу соһомолуу сатаабыт, судаарыстыбаннаһы туруулаһыт чулуу дьоннордоох улуус буоларбыт быһыытынан урутаан итэбэлэбитин күүһүрдэн көрсүөхтээхпит дин. Эмиэ олорон биэрэбит дуу, күннээбинэн салайтаран? Биһиги хайааппыт дьэ манна дьон санаатын истиэн, ханна туох үчүгэй баарын сырдатыйан, быһаааччылары көрүлөһөн баһарар. Ол туһуттан саатар хайааппытыгар сурутуу тэтиридэххэйинг, хас биһирдии ыала сонун кэһилээх киһирэрин ситиһиэхэйинг эрэ!

Людмила АММОСОВА.

Кэпсэһхпин баһарабын

Үлэһэн ДЬОЛЛОММУТА

Мин бүгүн үлэһэн ДЬОЛЛОММУТ биһир дойдулаабым Кузьмина Татьяна Павловна туһунан биһилиннэриэхпин баһарабын.

Бу 1936 сыллааха ахсынньы 11 күнүгэр иккис Маалтааныга күн сириин көрбүт, үлэр үлэтин тухары үлэ бөбөһүн үлэһэн, дьон сириинэн олох олорон кэлбит үтөкэннээх киһи. Татьяна Павловна эрдэ тулааһа хаалан Александра, Иннокентий Марковтарга ийиллэн, кыра эрдэбитэн үлэ дьэн туһун билэн улааппыта.

1955 сыллааха Татьяна Павловна Дьэр олохтооҕо Максимов Дмитрий Семеновичка кэргэн тахсан Өктөмгө көһөн кирибитэ. Кэргэнэ МТС-ка тырахтарыыстаабыта, бэйэтэ уонтуораба остуораһынан үлэлээбитэ. 1957 сыллааха Уулаах Аанга көһөн кэлэн колхозка ыанньыксытын кирибитэ уонна өр сылларга хас биһирдии ынабыттан 2500-тан тахса кг үтү ыан бастыһыгар кэккэлэригэр сылдьыбыта. 1960 сыллааха совхозтар тэриллэн "Өктөм" совхоз үлэһитэ буолбута. 1966 сыллааха "Саха АССР бастыһы ыанньыксыта" дьэн бочуоттаах ааты ылыбыта. Татьяна Павловна общественной олоххо көхтөөхтүк кытара. 1964 сыллааха коммунистическая партия кэккэтигэр кирибитэ. 1970 сылтан "Өктөм 50 сыла" ыччат-комсомольскай фермаба старшайынан, наставнигынан үлэлээбитэ. 1978 сыллааха биһирдии ынабыттан 3000 кг үтү ыан Коммунистическай үлэ уааһынын ааты ылыбыта, үлэһирин тухары үтө соһоһтаах үлэһинэн элбэх грамоталарынан, махтал суруктарынан хаһааһытыба салаататыттан наһараадалаһыта.

Кэргэнэ Дмитрий Семеновичтын 59 сыл биһиргэ олорон абыс оһону төрөтөн итээн олордугар. Татьяна Павловна Ийэ Лбан аата 2-3 истипэннээх уорданынан наһараадалаһыта. Ыларакан үлэ доруобуйатын кэбирэппитэ, 1982 сыллаахтан ийэ, эбээ киһи инбэлиит буолан оһолорун көрүүлэринэн олоһор. Ыччаттара төрөппүтүгэрин утумнаан тыа хаһааһытыбатын исписэлистерэ буолулар. Ол курдук, улахан уол Семен Дмитриевич совхозка тырахтарыыстаабыта, Анатолий тыа хаһааһытыбатын техникумун бүтэрэн биригэдиридэбитэ. Александр техника-осеменаторынан үлэлээбитэ, Мария Дмитриевна үөрэби бүтэрэн иитэччинэн үлэһи сылдьар.

Татьяна Павловна 16 сиэнэ бары үлэһиттэр, сэттэ хос сиэнэригэр күнэ тахсар эбээ. Ахсынньы үлэ бэтэрээнэ 80 саһын бэлиэтээн аһарбыта. Өссө төгүл үбүлүүдээх саһынан эбэрээһэн туран оһолорун, сиэнэрин үөрүүлэригэр уйдараан дьоллоохтук олоһорго баһарабыт. Ытыктыыр киһиби!

Надежда СЫСОВА.

бэтэрээннэр сэбиэтэрин салааааччыта, Уулаах Аан сэл.

Оһолорбут суруйаллар

Улуу куоракка дуоһуа сырыттыбыт

Биһиги, 7 кылаас үөрэнээччилэрэ, кылааспыт салааааччытын кытта В.В.Крымовалыын кыһынны сынныаланна Санкт-Петербург куоракка дебаттар күрэхтэригэр кыттыһы ылан кэллэбит. Санкт-Петербургка "Нева" хостела олохсуйбуттук. Сахалыы сириттэн уопсайа тоһус хамаанда баара, биһиги улууспүтүгэр - Үөһээ Бэстээх уонна Мохсоһомоох оскуолатын үөрэнээччилэрэ. Хостела Латвиятан, Болгариятан, уо.д.а. дойдугар куораттарыттан оһолору кытта биһиктибит.

Киһи хараба халтарыгар элбэх хартыыналардаах, статуялардаах аатырбыт Эрмитаж музейыгар астына экскурсиялаатыбыт. Петропавловская киреппэскэ, онно баар тангара дьыттигэр сылдьыстыбыт. Революция символа буолбут "Аврора" крейсери көрөн сөхтүбүт.

Төрдүс күммүтүгэр "Дебат" оонньууга кыттыһыбыт. Биһиги "Утум" дьэн сахалыы ааттаныбыт. Бастагы улахан күрэхпит буолан, олус доһуудубут. Төһө да хотторуу хоһолотун биллэрбит, санаабытын түһэрбэтибит. Араас омук оһолорунун тэңгэ ылаан-туойун көрө киһиэнн аһардыбыт. Оксана хотугулуу үгүкүүмү өрө көтөбүмүлээхтик толорон көрөөччүлэр биһирэбиллэрин ылыта үчүгэйэ бэрдэ. Үгүкүүмү музыка учуутала С.Г.Грасикова бэлэһнээбитэ. Онон киһиэхэ бары махтанабыт. Сахалыы сириттэн тийбит оһолор хомуска оонньоон, сахалыы үгүкүүлээн болломтону тарпытара.

Аан дойдута кэрэтинэн, улуутунан аатырбыт кыраһыабай куоракка элбэх омук оһолорун кытта билсэн доһордосубут.

Оксана СОЛОВЬЕВА, Миһил ФЕДОРОВ, Мирослава ВАСИЛЬЕВ, "Дьөлөн кэнчээрлэрэ" эдькөпост.

2014 сыл кулун тутарыгар дойдубут Президент Владимир Путин "Готов к труду и обороне" сэбиэскэй система бырайыагынан сөхсүтэн олоххо киллэрин туһунан уурааба тахсарын сабаҥа үгүспүт туохха наадалаабыт, ГТО тугу биһирэй дьэн сөбө санаабыт буолуохтаахпыт.

Биһиги бу ыйытыларга Покровскай куорат Спорт Дьыбарыаһын директорын солб. Дмитрий Федоров уонна улуустаагы спортка уонна физическэй култуураба салаата кылаабынай исписэлиһэ Роман Протодаьяконов хоруйдууларыгар көрдөстүбүт.

- ГТО сылаа-соруга уруккутун курдук, сэбиэскэй кэмтэн

биһиртэн биһир таһымга тахсан иһэбин. Онон, саһыттан тутулууга суох, орто физическэй бэлэмнээх киһи сатаан туттарарыгар туһуламмыт нуорма буолар. Дмитрий Федоров кэлиэгэтин этиитин кытта эмиэ сөһөһөр:

- Киһи доруобуйатын көрүнэр, хонтуруолланар буолабына ГТО нуорматын

ГТО: урукку үтө уопут аныгы усулуобуйа

улаханньык уларыыбата: нэһилиэнньэ оһо үлүһааныттан сабаалан аһам сааһыгар тийэ физическэй бэлэмнээх буолуутун ситиһи уонна чөл оһобу, куһаҥан дьылыктан аккаастаныны, сынныалангы туһалаахтык атаарыны пропагандалаһынын, урукку үтө уопуту аныгы усулуобуйага туһаныы буолар, - дьир Роман Дмитриевич. - Сонун көстүү дьэн - Спорткомплекска биһилигн үлэһир Тестирование киһиэ буолар. ГТО туттарааччы сайтка регистрацияланар, анал ID-нүөмүрдэһэр. Ол кэһнэ киһиэхэ анаан ГТО-ну туттарар боһдох оһоһулар. Хас биһирдии ГТО туттарааччы тус кэһиниэтигэр киһирдэххэ киһи толорулуохтаах нуормата, төһөнү толорбута сурулар. Хас биһирдии киһи сааһыттан көрөн саһа комплекс нуормата 11 таһымтан турар - 6-8 саастан 70 үөһэ сааска диэри. Нуорманы туттардаһыт аһы

туттарарга толору бэлэм буолар. Бэйэм үлэм уопуттатан да этэр буолааха, иккитэ-үстэ дьыарыкка сылаһан баран, үгүстэр, салгыы тартаран турар дьыарыктанар буолааллар. Онон, кылаабынайа, спортка бастагы хардыыны оһоруохха наада. ГТО нуорматын туттараары бэлэмнэнэр киһи салгыы дьыарыктанан, спорт биһир эмэ көрүнэр бэл куорат, улуус хомуур хамаандатыгар киририэн да сөп. Атыннык эттэххэ, улахан спортка суолу тэлэр. Бу үксүн оскуола оһолоругар сыһыаннаах. Аны туран, ГТО туттаран анал бэлэмни ылыт оһо институтка салгыы үөрэһи киһирэригэр БКЗ баллыгар эһи бал ылаһан сөп. Үлэһит дьону этэр буолааха, 2015 сыллааха РФ спортка министриэ ГТО бэлэмлээх үлэһиттэри харчынан бириэмийэлииргэ уонна уопускаба эһи күн эбэргэ дьэн салааааччыларга этии киллэрбитэ. Манньык

уопуту Белгород куорат, номнуо, олоххо киллэрин туһанар. Уопсайынан, нэһилиэнньэ спордунан уонна физическэй култууранан дьыарыктанарыгар атын улуустар араас үчүгэй уопуттаахтар. Холобура, Мэһнэ-Хангалас улуутугар 60 сыл устата "Култуура уонна спорт эстафетата" ытыллар. Бу эстафетата нэһилиэнньэ 100% кытар, төһөлөөртөн сабаалан оройуон таһымыгар тийэ ытыллар тэрээһин буолар. Фестивалтан кынаттанан биһилигн мэнгэлэргэ бүтүн спорт династиялара бааллар.

- Оттон Покровскайга ГТО нуорматын туттары хайдах ытыллыа? "Кулун-туттар дым-бардым" дуо? - Үгэс буолбут холобуртун тэһэн, атын регионнар үлэһирин уопутун ылыһан, биһиги ГТО фестивалын Дмитрий Гуляев кэриһиһэр уонна сылаһы ытыллар эстафетата чэрчитинэн ытыттар.

Исписэлистер быһаарыыларынан истэн баран биһир түмүккэ кэлэһин: ГТО - абитуриенттарга үрдүк үөрэххэ киһирээригэр өһөлөөх, үлэһиттэргэ - уопуһааһыт, уонна дьонно сөһөһөр, аһа да этэрини, култуура программата эмиэ киһирсэр. Онон бэрт сэргэх тэрээһин ытыллыа дьэн биһир эрээлээхпит, түгэһинэн туһанан, Покровскай олохтоохторун, ылаһыттары көхтөөхтүк кыттыт дьэн ытырабыт.

МАРИ АРС

От 26 декабря 2016 г.

РЕШЕНИЕ №14-2

Об утверждении бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег" Хангаласского улуса Республики Саха (Якутия) на 2017 год

Рассмотрев представленный проект местного бюджета на 2017 год с приложенными к нему документами, и, руководствуясь Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) "О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)", Уставом муниципального образования "Немюгюнский наслег", Положением о бюджетном процессе в муниципальном образовании "Немюгюнский наслег", прогнозом социально-экономического развития муниципального образования "Немюгюнский наслег", решил:

Статья 1. Основные характеристики бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег" -

1. Утвердить основные характеристики и иные показатели местного бюджета на 2017 год:

1) Прогнозируемый общий объем доходов местного бюджета в сумме 28171,8 тыс. рублей, из них налоговые и неналоговые доходы в сумме 2237,6 тыс. рублей, безвозмездные поступления в сумме 25934,2 тыс. рублей, из них межбюджетные трансферты из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в сумме 25934,2 тыс. рублей;

2) Общий объем расходов местного бюджета в сумме 26271,8 тыс. рублей;

3) Профицит местного бюджета в сумме 1900,0 тыс. рублей.

Статья 2. Доходы бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег" -

1. Утвердить в местном бюджете "Немюгюнский наслег" прогнозируемый объем поступления доходов по основным источникам на 2017 год в объеме согласно приложению 1 к настоящему решению;

2. Установить, что доходы местного бюджета, поступающие в 2017 году формируются за счет федеральных, региональных налогов, сборов и неналоговых доходов в соответствии с нормативами, установленными Бюджетным кодексом Российской Федерации, Законом Республики Саха (Якутия) "О бюджетном устройстве и бюджетном процессе в Республике Саха (Якутия)", Законом Республики Саха (Якутия) "О государственном бюджете на 2017 год и на плановый период 2018 и 2019 годов", а также нормативами отчислений согласно приложению 2 к настоящему решению.

3. Утвердить перечень главных администраторов доходов местного бюджета, закрепляемые за ними виды (подвиды) доходов бюджета согласно приложению 3 к настоящему решению;

4. Утвердить перечень главных администраторов источников финансирования дефицита местного бюджета, закрепляемые за ними источники финансирования дефицита местного бюджета согласно приложению 4 к настоящему решению;

5. Определить Управление финансов администрации МР "Хангаласский улус" РС (Я) уполномоченным органом муниципального образования "Немюгюнский наслег" по осуществлению электронного документооборота и получения выписки из лицевых счетов администраторов поступлений доходов;

6. Установить на 2017 год лимит предоставления налоговых кредитов, отсрочек, рассрочек по уплате местных налогов и сборов в части сумм, отчисляемых в доход местного бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег", в объеме не более 0,0 тыс. рублей.

Статья 3. Бюджетные ассигнования бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег" -

1. Бюджетные ассигнования по целевым статьям расходов на реализацию муниципальных программ и подпрограмм муниципального образования "Немюгюнский наслег" в 2017 г не предусмотрены.

2. Утвердить распределение бюджетных ассигнований на реализацию непрограммных расходов согласно приложению 5 к настоящему решению;

3. Утвердить распределение бюджетных ассигнований по разделам, подразделам, целевым статьям и группам видов расходов на 2017 год согласно приложению 6 к настоящему решению;

4. Утвердить ведомственную структуру расходов местного бюджета на 2017 год согласно приложению 7 к настоящему решению;

5. Утвердить общий объем бюджетных ассигнований на исполнение публичных нормативных обязательств на 2017 год в сумме 299,3 тыс. рублей;

6. Утвердить объем муниципального дорожного фонда на 2017 год в сумме 256,6 тыс. рублей.

Статья 4. Субсидии юридическим лицам (за исключением субсидий муниципальным учреждениям), индивидуальным предпринимателям, физическим лицам.

Установить, что субсидии юридическим лицам (за исключением субсидий муниципальным учреждениям), индивидуальным предпринимателям, а также физическим лицам - производителям товаров, услуг и работ предоставляются на основании настоящего

решением, предоставляются в целях возмещения затрат или недополученных доходов в связи с производством (реализацией) товаров, выполнением работ, оказанием услуг, а также возмещения нормативных затрат на оказание в соответствии с муниципальным заданием муниципальных услуг в следующих случаях:

1) на возмещение части затрат по услугам банн;

3) выполнении работ по благоустройству поселка (уличное освещение, ремонт и содержание автомобильных дорог, озеленение, организация и содержание мест захоронения, свалки и прочее);

4) капитальный ремонт жилищного фонда;

5) выполнением работ по строительству коровника;

6) компенсации части затрат по реализации мероприятий по поддержке молочного животноводства;

7) компенсации части стоимости приобретаемого оборудования и сельскохозяйственной техники.

2. Субсидии предоставляются из местного бюджета в соответствии с нормативными правовыми актами Администрации муниципального образования "Немюгюнский наслег", которые устанавливают цели, условия и порядок предоставления субсидий, определяют категории и (или) критерии отбора юридических лиц (за исключением муниципальных учреждений), индивидуальных предпринимателей, физических лиц - производителей товаров, работ, услуг, имеющих право на получение субсидий, а также порядок возврата субсидий.

3. При предоставлении субсидий, указанных в части 1 настоящей статьи, обязательным условием их предоставления, включаемым в договоры (соглашения) о предоставлении субсидий, является согласие их получателей (за исключением муниципальных унитарных предприятий, хозяйственных товариществ и обществ с участием публично-правовых образований в их уставных (складочных) капиталах, а также коммерческих организаций с участием таких товариществ и обществ в их уставных (складочных) капиталах) на осуществление главным распорядителем (распорядителем) бюджетных средств, предоставившим субсидию, и органами муниципального финансового контроля проверок соблюдения получателями субсидий условий, целей и порядка их предоставления.

Статья 5. Субсидии некоммерческим организациям, не являющимся муниципальными учреждениями.

1. Субсидии некоммерческим организациям, не являющимся муниципальными учреждениями, предоставляются в случаях:

1) реализации творческих проектов по развитию культуры, искусства и сохранению культурных ценностей;

2) развития физической культуры и спорта;

3) поддержки деятельности в сфере молодежной политики;

4) формирования мотивации к здоровому образу жизни;

5) повышения уровня духовной, правовой и экологической культуры населения;

6) реализации массовой информационно-разъяснительной работы среди населения;

7) реализации инфраструктурных проектов в сфере поддержки социально ориентированных некоммерческих организаций;

8) поддержки деятельности в сфере патриотического, в том числе военно-патриотического, воспитания граждан;

2. Порядок определения объема и предоставления субсидий, указанных в части 1 настоящей статьи, устанавливается нормативными правовыми актами Администрации муниципального образования "Немюгюнский наслег" Хангаласского улуса Республики Саха (Якутия).

Указанный порядок должен содержать положения об обязательной проверке главным распорядителем (распорядителем) бюджетных средств, предоставившим субсидию, и органами муниципального финансового контроля соблюдения условий, целей и порядка предоставления субсидий иными некоммерческими организациями, не являющимися муниципальными учреждениями.

3. При предоставлении субсидий, указанных в части 1 настоящей статьи, обязательным условием, включаемым в договоры

(соглашения) о предоставлении субсидий, является согласие их получателей на осуществление главным распорядителем (распорядителем) бюджетных средств, предоставившим субсидию, и органами муниципального финансового контроля проверок соблюдения получателями субсидий условий, целей и порядка их предоставления.

Статья 6. Бюджетные инвестиции

1. Бюджетные инвестиции в объекты капитального строительства за счет средств местного бюджета МО "Немюгюнский наслег", осуществляются в соответствии с Программой социально-экономического развития села МО "Немюгюнский наслег на 2012-2019 гг.", утвержденной Решением Совета депутатов от 24.09.2012г. 14-2.

2. Объемы бюджетных ассигнований на осуществление бюджетных инвестиций в объекты капитального строительства отражаются по объектам строительства за счет средств местного бюджета МО "Немюгюнский наслег" на 2017 год согласно приложению 8 к настоящему решению.

Статья 7. Особенности использования бюджетных ассигнований на обеспечение деятельности органов местного самоуправления муниципального образования "Немюгюнский наслег" и муниципальных казенными учреждениями.

1. Заключение и оплата органами местного самоуправления МО "Немюгюнский наслег" и муниципальных казенными учреждениями муниципальных контрактов, иных договоров, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета, производятся в пределах доведенных им лимитов бюджетных обязательств в соответствии с ведомственной, функциональной и экономической структурами расходов бюджета, и с учетом принятых и неисполненных обязательств.

2. Учет обязательств, подлежащих исполнению за счет средств местного бюджета органами местного самоуправления МО "Немюгюнский наслег" и муниципальными казенными учреждениями, обеспечивается в порядке, установленном Администрацией муниципального образования "Немюгюнский наслег". При нарушении установленного порядка учета обязательств санкционирование оплаты денежных обязательств данного учреждения приостанавливается в соответствии с порядком, установленным Администрацией МО "Немюгюнский наслег".

3. Нарушение требований настоящей статьи при заключении указанных в части 1 настоящей статьи контрактов (договоров) является основанием для признания их судом недействительными по иску главного распорядителя (распорядителя) средств местного бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег".

4. Средства поступающие по временное распоряжение органов местного самоуправления МО "Немюгюнский наслег" и муниципальных казенных учреждений в соответствии с законодательными и иными нормативными правовыми актами, учитываются на лицевых счетах, открытых им в Управлении финансов администрации МР "Хангаласский улус".

Статья 8. Особенности исполнения бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег" в 2017 году.

1. Органы местного самоуправления муниципального образования "Немюгюнский наслег" не вправе принимать решения, приводящие к увеличению в 2017 году численности муниципальных служащих и работников муниципальных учреждений бюджетной сферы.

2. В ходе исполнения местного бюджета в 2017 году администрация МО "Немюгюнский наслег" вправе вносить изменения в сводную бюджетную роспись без внесения изменений в настоящее решение по основаниям, установленным статьей 217 Бюджетного кодекса Российской Федерации, а также по иным основаниям при перераспределении бюджетных ассигнований между главными распорядителями бюджетных средств, связанных с особенностями исполнения местного бюджета на 2017 год, по следующим основаниям:

1) в случае образования в ходе исполнения местного бюджета экономии по отдельным разделам, подразделам, целевым статьям, видам расходов и по кодам операций сектора государственного управления классификации расходов бюджетов Российской Федерации;

2) для финансового обеспечения непредвиденных расходов, связанных с ликвидацией последствий стихийных бедствий и других чрезвычайных ситуаций, в соответствии с решениями Главы Республики Саха (Якутия), Правительства Республики Саха (Якутия) и Администрации муниципального образования "Немюгюнский наслег";

3) на сумму беспорного взыскания, либо сокращения в результате контрольных мероприятий, по итогам которых установлены бюджетные нарушения;

4) в случае перераспределения бюджетных ассигнований на предоставление субсидий на конкурсной основе (грантов) юридическим и физическим лицам, муниципальным учреждениям в области культуры, образования;

4. Бюджетные ассигнования Дорожного фонда, не использованные в текущем финансовом году, направляются на увеличение бюджетных ассигнований Дорожного фонда в очередной финансовый год.

5. Установить, что неиспользованные по состоянию на 1 января 2017 года остатки межбюджетных трансфертов, предоставленных из государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в форме субвенций, субсидий, иных межбюджетных трансфертов, имеющих целевое назначение, подлежат возврату в доход государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в течение первых 15 рабочих дней 2017 года.

Статья 9. Межбюджетные трансферты.

1. Утвердить распределение иных межбюджетных трансфертов согласно заключенным соглашениям между муниципальным районом "Хангаласский улус" и муниципальным образованием "Немюгюнский наслег" о передаче осуществления части своих полномочий по решению вопросов местного значения на 2017 год согласно приложению 9 к настоящему решению.

Статья 10. Муниципальные внутренние заимствования.

1. Утвердить Программу муниципальных внутренних заимствований МО "Немюгюнский наслег" на 2017 год, согласно приложению 10 к настоящему решению.

2. Установить предельный объем расходов местного бюджета МО "Немюгюнский наслег" на 2017 год на обслуживание муниципального долга МО "Немюгюнский наслег" в сумме 8,2 тыс. рублей.

Статья 11. Муниципальный внутренний долг, предоставление муниципальных гарантий.

1. Установить верхний предел муниципального внутреннего долга муниципального образования на 1 января 2018 года в сумме 0,0 тыс. рублей, в том числе верхний предел обязательств по муниципальным гарантиям муниципального образования на 1 января 2018 года в сумме 0,0 тыс. рублей.

2. Установить предельный объем муниципального долга на 2017 год в сумме 0,0 тыс. рублей.

3. Предоставление муниципальных гарантий МО "Немюгюнский наслег" в 2017 г. не предусмотрено.

Статья 12. Источники внутреннего финансирования дефицита бюджета

Утвердить источники внутреннего финансирования дефицита бюджета муниципального образования "Немюгюнский наслег" на 2017 год согласно приложению 11 к настоящему решению.

Статья 13. Завершение текущего финансового года.

Бюджетные ассигнования, лимиты бюджетных обязательств и предельные объемы финансирования текущего финансового года прекращают свое действие 31 декабря 2017 года.

Статья 14. Вступление в силу настоящего решения.

Настоящее решение вступает в силу с 1 января 2017 года.

Глава МО "Немюгюнский наслег"
ВАСИЛЬЕВ М.Н.
Председатель Совета депутатов
МО "Немюгюнский наслег"
ДАНИЛОВА Т.П.

Приложение №1
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Прогнозируемый объем поступления доходов
в МО "Немюгюнский наслег" на 2017 год

ББК	Наименование	Сумма на 2017 год
	НАЛОГОВЫЕ И НЕНАЛОГОВЫЕ ДОХОДЫ	2 237,6
	Налоговые	2 207,6
000 1 01 00000 00 0000 000	НАЛОГИ НА ПРИВЫЛЬ, ДОХОДЫ	1 382,0
182 1 01 02010 01 1000 110	Налог на доходы физических лиц с доходов, источником которых является налоговый доход, за исключением доходов, в отношении которых исчисление и уплата налога осуществляются в соответствии со статьями 227, 227(1) и 228 Налогового кодекса Российской Федерации	1 380,9
182 1 01 02020 01 1000 110	Налог на доходы физических лиц с доходов, полученных от осуществления деятельности физическими лицами, зарегистрированными в качестве индивидуальных предпринимателей, партнеров, занимающихся частной практикой, адвокатов, учредивших адвокатские кабинеты и на доходы от оказания платных услуг (работ) лицами, зарегистрированными в качестве индивидуальных предпринимателей, партнеров, занимающихся частной практикой, адвокатов, учредивших адвокатские кабинеты	1,1
000 1 03 00000 00 0000 000	НАЛОГИ НА ТОВАРЫ (РАБОТЫ, УСЛУГИ), РЕАЛИЗУЕМЫЕ НА ТЕРРИТОРИИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ	256,6
100 1 03 02230 01 0000 110	Доходы от уплаты акцизов на дизельные топлива, зачисляемые в консолидируемые бюджеты субъектов Российской Федерации	87,6
100 1 03 02240 01 0000 110	Доходы от уплаты акцизов на моторные масла для дизельных и (или) карбюраторных (инжекторных) двигателей, зачисляемые в консолидируемые бюджеты субъектов Российской Федерации	0,9
100 1 03 02250 01 0000 110	Доходы от уплаты акцизов на автомобильный бензин, производимый на территории Российской Федерации, зачисляемые в консолидируемые бюджеты субъектов Российской Федерации	185,6
100 1 03 02260 01 0000 110	Доходы от уплаты акцизов на промышленный бензин, производимый на территории Российской Федерации, зачисляемые в консолидируемые бюджеты субъектов Российской Федерации	17,5
000 1 05 00000 00 0000 000	НАЛОГИ НА СОВОКУПНЫЙ ДОХОД	60,0
182 1 05 03010 01 1000 110	Единый сельскохозяйственный налог	60,0
000 1 06 00000 00 0000 000	НАЛОГИ НА ИМУЩЕСТВО	509,0
182 1 06 01030 10 1000 110	Налог на имущество физических лиц, взимаемый по ставкам, применяемым в объектах налогообложения, расположенным в границах поселений	105,0
182 1 06 06030 10 1000 110	Земельный налог с организаций, обладающих земельным участком, расположенным в границах сельских поселений. Земельный налог с организаций	4,0
182 1 06 06040 10 1000 110	Земельный налог с физических лиц, обладающих земельным участком, расположенным в границах сельских поселений	400,0
000 1 11 00000 00 0000 000	ДОХОДЫ ОТ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИМУЩЕСТВА, НАХОДЯЩЕГОСЯ В ГОСУДАРСТВЕННОЙ И МУНИЦИПАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ	30,0
343 1 11 05035 10 0000 120	Доходы от сдачи в аренду имущества, находящегося в оперативном управлении органов управления поселений и созданных ими учреждений (за исключением имущества муниципальных бюджетных и автономных учреждений)	30,0
000 2 02 00000 00 0000 000	БЕЗВОЗМЕЗДНЫЕ ПОСТУПЛЕНИЯ	25 934,2
343 2 02 39999 10 6210 151	Софинансирование расходов обязательств по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2017 годы	2 000,0
343 2 02 15001 10 0000 151	Дотации бюджетам сельских поселений на выравнивание бюджетной обеспеченности	23 423,1
343 2 02 35930 10 0000 151	Субвенции бюджетам сельских поселений на государственную регистрацию актов гражданского состояния	21,9
343 2 02 35118 10 0000 151	Субвенции бюджетам сельских поселений на осуществление первичного комплексного учета на территориях, где отсутствуют военные комиссариаты	455,6
343 2 02 30024 10 6336 151	Субвенции на выполнение отдельных государственных полномочий по организации проведения мероприятий по предупреждению и ликвидации болезней животных, их лечению, защите населения от болезней, общих для человека и животных, в части разведения членистоногих	33,6
ВСЕГО ДОХОДОВ		28 171,8

Приложение №2
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Нормативы отчислений неналоговых доходов в бюджет
муниципального образования "Немюгюнский наслег" на 2017 год

Код бюджетной классификации	Наименование платежа	Процент отчисления
343 1 11 05013 10 0000 120	Доходы, получаемые в виде арендной платы за земельные участки, государственная собственность на которые не разграничена и которые расположены в границах сельских поселений, а также средства от продажи права на заключение договоров аренды указанных земельных участков	0
343 1 11 05025 10 0000 120	Доходы, получаемые в виде арендной платы, а также средства от продажи права на заключение договоров аренды за земельные участки, находящиеся в собственности сельских поселений (за исключением земельных участков муниципальных бюджетных и автономных учреждений)	100
343 1 11 05035 10 0000 120	Доходы от сдачи в аренду имущества, находящегося в оперативном управлении органов управления сельских поселений и созданных ими учреждений (за исключением имущества муниципальных бюджетных и автономных учреждений)	100
343 1 11 07015 10 0000 120	Доходы от перечисления части прибыли, остающейся после уплаты налогов и иных обязательных платежей муниципальных унитарных предприятий, созданных поселениями	100
343 1 11 09045 10 0000 120	Прочие поступления от использования имущества, находящегося в собственности поселений (за исключением имущества муниципальных бюджетных и автономных учреждений, а также имущества муниципальных унитарных предприятий, в том числе казенных)	100
343 1 13 01995 10 0000 130	Прочие доходы от оказания платных услуг (работ) получателями средств бюджетов сельских поселений	100
343 1 13 02065 10 0000 130	Доходы, поступающие в порядке возмещения расходов, понесенных в связи с эксплуатацией имущества сельских поселений	100
343 1 14 01050 10 0000 410	Доходы от продажи квартир, находящихся в собственности сельских поселений	100
343 1 14 02052 10 0000 410	Доходы от реализации имущества, находящегося в оперативном управлении учреждений, находящихся в ведении органов управления поселений (за исключением имущества муниципальных бюджетных и автономных учреждений), в части реализации основных средств по указанию	100
343 1 14 02053 10 0000 410	Доходы от реализации иного имущества, находящегося в собственности поселений (за исключением имущества муниципальных бюджетных и автономных учреждений, а также имущества муниципальных унитарных предприятий, в том числе казенных), в части реализации основ	100
343 1 14 06013 10 0000 430	Доходы от продажи земельных участков, государственная собственность на которые не разграничена и которые расположены в границах сельских поселений	0
343 1 14 06025 10 0000 430	Доходы от продажи земельных участков, находящихся в собственности сельских поселений (за исключением земельных участков муниципальных бюджетных и автономных учреждений)	100
343 1 16 51040 02 0000 140	Денежные взыскания (штрафы), установленные законами субъектов Российской Федерации за несоблюдение муниципальных правовых актов, зачисляемые в бюджеты сельских поселений	100
343 1 16 90050 10 0000 140	Прочие поступления от денежных взысканий (штрафов) и иных сумм в возмещение ущерба, зачисляемые в бюджеты сельских поселений	100
343 1 17 01050 10 0000 180	Невыясненные поступления, зачисляемые в бюджеты сельских поселений	100
343 1 17 05050 10 0000 180	Прочие неналоговые доходы бюджетов сельских поселений	100

Приложение № 5
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег" №14-2 от 26 декабря 2016 года

Распределение бюджетных ассигнований по целевым статьям и группам видов расходов на реализацию непрограммных расходов МО "Немюгюнский наслег" на 2017 год тыс. рублей

№ п/п	Наименование	ЦСР	ВР	Сумма на 2017 год
	ВСЕГО			26 271,8
1	Непрограммные расходы	99 0 00 00000		26 271,8
1.1	Руководство и управление в сфере установленных функций органов местного самоуправления	99 1 00 00000		9 134,7
	<i>Расходы на содержание органов местного самоуправления</i>	<i>99 1 00 11410</i>		<i>5 553,0</i>
	Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	99 1 00 11410	100	4 361,7
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 1 00 11410	200	1 191,3
	<i>Главы муниципального образования</i>	<i>99 1 00 11600</i>		<i>1 417,2</i>
	Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	99 1 00 11600	100	1 417,2
	<i>Расходы на обеспечение деятельности (оказание услуг) муниципальных учреждений</i>	<i>99 1 00 22001</i>		<i>2 164,6</i>
	Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	99 1 00 22001	100	1 676,0
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 1 00 22001	200	488,5
1.2	Проведение выборов и референдумов	99 3 00 00000		260,0
	<i>Проведение выборов и референдумов депутатов</i>	<i>99 3 00 10030</i>		<i>130,0</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 3 00 10030	200	130,0
	<i>Проведение выборов и референдумов глав</i>	<i>99 3 00 10040</i>		<i>130,0</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 3 00 10040	200	130,0
1.3	Прочие непрограммные расходы	99 5 00 00000		16 063,2
	<i>Субвенции на осуществление первичного комплексного учета на территориях, где отсутствуют военные комиссариаты (бюджеты ГО, МП, ГП)</i>	<i>99 5 00 51200</i>		<i>455,6</i>
	Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	99 5 00 51200	100	408,8
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 51200	200	46,8
	<i>Выполнение отдельных государственных полномочий по государственной регистрации актов гражданского состояния</i>	<i>99 5 00 59300</i>		<i>21,9</i>
	Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	99 5 00 59300	100	21,9
	<i>Софинансирование расходов обязательств по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2017 годы (за счет бюджета ГБУ)</i>	<i>99 5 00 62100</i>		<i>2 000,0</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 62100	200	2 000,0
	<i>Выполнение отдельных государственных полномочий по организации мероприятий по предупреждению и ликвидации болезней животных, их лечению, защите населения от болезней, общих для человека и животных</i>	<i>99 5 00 63360</i>		<i>33,6</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 63360	200	33,6
	<i>Резервный фонд местной администрации</i>	<i>99 5 00 71100</i>		<i>100,0</i>
	Иные бюджетные ассигнования	99 5 00 71100	800	100,0
	<i>Резервный фонд на предупреждение и ликвидацию чрезвычайных ситуаций и стихийных бедствий</i>	<i>99 5 00 71200</i>		<i>100,0</i>
	Иные бюджетные ассигнования	99 5 00 71200	800	100,0
	<i>Расходы в области массовой информации</i>	<i>99 5 00 91001</i>		<i>80,0</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91001	200	80,0
	<i>Расходы на управление муниципальным имуществом и земельными ресурсами</i>	<i>99 5 00 91002</i>		<i>29,4</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91002	200	29,4
	<i>Расходы на охрану природы</i>	<i>99 5 00 91007</i>		<i>95,0</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91007	200	95,0
	<i>Расходы в области дорожно-транспортного комплекса</i>	<i>99 5 00 91008</i>		<i>256,6</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91008	200	256,6
	<i>Расходы в области жилищно-коммунального хозяйства</i>	<i>99 5 00 91009</i>		<i>1 496,6</i>
	Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91009	200	416,6
	Капитальные вложения в объекты недвижимого имущества государственной (муниципальной) собственности	99 5 00 91009	400	1 280,0

Приложение № 7
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Ведомственная структура расходов бюджета на 2017 год
тыс. рублей

Наименование	ВЕД	РЗ	ПР	ЦСР	ВР	Сумма на 2017 год
ВСЕГО	343					26 271,8
наследия администрации муниципального образования "Немюгюнский наслег" Хангаласского улуса Республики Саха (Якутия)	343					26 271,8
ОБЩЕГОСУДАРСТВЕННЫЕ ВОПРОСЫ	343	01				11 416,5
Функционирование высшего должностного лица субъекта Российской Федерации и муниципального образования	343	01	02			1 417,2
Непрограммные расходы	343	01	02	99 0 00 00000		1 417,2
Руководство и управление в сфере установленных функций органов местного самоуправления	343	01	02	99 1 00 00000		1 417,2
Глава муниципального образования	343	01	02	99 1 00 11600		1 417,2
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	343	01	02	99 1 00 11600	100	1 417,2
Функционирование Правительства Российской Федерации, высших исполнительных органов государственной власти субъектов Российской Федерации, местных администраций	343	01	04			5 553,0
Непрограммные расходы	343	01	04	99 0 00 00000		5 553,0
Руководство и управление в сфере установленных функций органов местного самоуправления	343	01	04	99 1 00 00000		5 553,0
Расходы на содержание органов местного самоуправления	343	01	04	99 1 00 11410		5 553,0
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	343	01	04	99 1 00 11410	100	4 361,7
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	04	99 1 00 11410	200	1 191,3
Обеспечение деятельности финансовых, налоговых и таможенных органов и органов финансового (финансово-бюджетного) надзора	343	01	06			138,9
Непрограммные расходы	343	01	06	99 0 00 00000		138,9
Бюджетные трансферты	343	01	06	99 6 00 00000		138,9
Исполнение расходных обязательств ОМСУ в части полномочий по решению вопросов местного значения, переданных в соответствии с заключенным между органом местного самоуправления муниципального района и поселением соглашением	343	01	06	99 6 00 88510	500	138,9
Межбюджетные трансферты	343	01	07			260,0
Обеспечение проведения выборов и референдумов	343	01	07	99 0 00 00000		260,0
Непрограммные расходы	343	01	07	99 0 00 00000		260,0
Проведение выборов и референдумов	343	01	07	99 3 00 00000		130,0
Проведение выборов и референдумов депутатов	343	01	07	99 3 00 10030		130,0
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	07	99 3 00 10030	200	130,0
Проведение выборов и референдумов глав	343	01	07	99 3 00 10040		130,0
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	07	99 3 00 10040	200	130,0
Резервные фонды	343	01	11			200,0
Непрограммные расходы	343	01	11	99 0 00 00000		200,0
Прочие непрограммные расходы	343	01	11	99 5 00 00000		200,0
Резервный фонд местной администрации	343	01	11	99 5 00 71100		100,0
Иные бюджетные ассигнования	343	01	11	99 5 00 71100	800	100,0
Резервный фонд на предупреждение и ликвидацию чрезвычайных ситуаций и стихийных бедствий	343	01	11	99 5 00 71200		100,0
Иные бюджетные ассигнования	343	01	11	99 5 00 71200	800	100,0
Другие общегосударственные вопросы	343	01	13			3 847,4
Непрограммные расходы	343	01	13	99 0 00 00000		3 847,4
Руководство и управление в сфере установленных функций органов местного самоуправления	343	01	13	99 1 00 00000		1 277,7
Расходы на обеспечение деятельности (оказание услуг) муниципальных учреждений	343	01	13	99 1 00 22001		1 277,7
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	343	01	13	99 1 00 22001	100	1 177,7
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	13	99 1 00 22001	200	100,0
Прочие непрограммные расходы	343	01	13	99 5 00 00000		2 569,7
Сопфинансирование расходных обязательств по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (за счет средств ГБ)	343	01	13	99 5 00 6210С		1 500,0
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	13	99 5 00 6210С	200	1 500,0
Расходы в области массовой информации	343	01	13	99 5 00 91001		89,0
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	13	99 5 00 91001	200	89,0
Выполнение других обязательств муниципальных образований	343	01	13	99 5 00 91018		950,7
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	13	99 5 00 91018	200	465,0
Иные бюджетные ассигнования	343	01	13	99 5 00 91018	800	485,7
Сопфинансирование расходных обязательств по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (за счет средств МБ)	343	01	13	99 5 00 S210С		30,0
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	01	13	99 5 00 S210С	200	30,0
НАЦИОНАЛЬНАЯ ОБОРОНА	343	02				455,6
Мобилизационная и вневойсковая подготовка	343	02	03			455,6
Непрограммные расходы	343	02	03	99 0 00 00000		455,6
Прочие непрограммные расходы	343	02	03	99 5 00 00000		455,6
Субвенция на осуществление первичного воинского учета на территориях, где отсутствуют военные комиссариаты (в части ГО, МП, ГП)	343	02	03	99 5 00 S1180		408,8
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	343	02	03	99 5 00 S1180	100	46,8
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	02	03	99 5 00 S1180	200	270,8
НАЦБЕЗОПАСНОСТЬ И ПРАВООХРАНИТЕЛЬНАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ	343	03				21,9
Органы юстиции	343	03	04			21,9
Непрограммные расходы	343	03	04	99 0 00 00000		21,9
Прочие непрограммные расходы	343	03	04	99 5 00 00000		21,9

Приложение № 7
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Ведомственная структура расходов бюджета на 2017 год
тыс. рублей

Выполнение отдельных государственных полномочий по государственной регистрации актов гражданского состояния	343	03	04	99 5 00 59300		21,9
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	343	03	04	99 5 00 59300	100	21,9
Обеспечение пожарной безопасности	343	03	10			248,9
Непрограммные расходы	343	03	10	99 0 00 00000		248,9
Руководство и управление в сфере установленных функций органов местного самоуправления	343	03	10	99 1 00 00000		248,9
Расходы на обеспечение деятельности (оказание услуг) муниципальных учреждений	343	03	10	99 1 00 22001		248,9
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	03	10	99 1 00 22001	200	248,9
НАЦИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА	343	04				928,1
Сельское хозяйство и рыболовство	343	04	05			33,6
Непрограммные расходы	343	04	05	99 0 00 00000		33,6
Прочие непрограммные расходы	343	04	05	99 5 00 00000		33,6
Выполнение отдельных государственных полномочий по организации мероприятий по предупреждению и ликвидации болезней животных, их лечению, защите населения от болезней, общих для человека и животных	343	04	05	99 5 00 63360		33,6
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	04	05	99 5 00 63360	200	33,6
Дорожное хозяйство (дорожные фонды)	343	04	09			256,6
Непрограммные расходы	343	04	09	99 0 00 00000		256,6
Прочие непрограммные расходы	343	04	09	99 5 00 00000		256,6
Расходы в области дорожно-транспортного комплекса	343	04	09	99 5 00 91008		256,6
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	04	09	99 5 00 91008	200	256,6
Другие вопросы в области национальной экономики	343	04	12			638,0
Непрограммные расходы	343	04	12	99 0 00 00000		638,0
Руководство и управление в сфере установленных функций органов местного самоуправления	343	04	12	99 1 00 00000		638,0
Расходы на обеспечение деятельности (оказание услуг) муниципальных учреждений	343	04	12	99 1 00 22001		638,0
Расходы на выплаты персоналу в целях обеспечения выполнения функций государственными (муниципальными) органами, казенными учреждениями, органами управления государственными внебюджетными фондами	343	04	12	99 1 00 22001	100	498,3
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	04	12	99 1 00 22001	200	139,7
ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОЕ ХОЗЯЙСТВО	343	05				5 393,4
Жилищное хозяйство	343	05	01			1 320,5
Непрограммные расходы	343	05	01	99 0 00 00000		1 320,5
Прочие непрограммные расходы	343	05	01	99 5 00 00000		1 320,5
Расходы в области жилищно-коммунального хозяйства	343	05	01	99 5 00 91009		1 320,5
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	05	01	99 5 00 91009	200	40,5
Капитальные вложения в объекты капитального строительства государственной (муниципальной) собственности	343	05	01	99 5 00 91009	400	1 280,0

Приложение № 5
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Распределение бюджетных ассигнований по целевым статьям и группам видов расходов на реализацию непрограммных расходов МО "Немюгюнский наслег" на 2017 год
тыс. рублей

Субсидии на возмещение затрат или недополученных доходов организациям жилищно-коммунального хозяйства	99 5 00 91010		220,6
Иные бюджетные ассигнования	99 5 00 91010	800	220,6
Расходы по благоустройству	99 5 00 91011		2 916,8
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91011	200	1 266,8
Иные бюджетные ассигнования	99 5 00 91011	800	1 650,0
Расходы в области социального обеспечения населения	99 5 00 91012		299,3
Социальное обеспечение и иные выплаты населению	99 5 00 91012	300	299,3
Расходы в области культурно-досуговой деятельности	99 5 00 91013		6 286,6
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91013	200	128,6
Предоставление субсидий бюджетным, автономным учреждениям и иным некоммерческим организациям	99 5 00 91013	600	6 158,0
Расходы в области спорта и физической культуры	99 5 00 91014		443,3
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91014	200	443,3
Обслуживание муниципального долга	99 5 00 91015		8,2
Обслуживание государственного (муниципального) долга	99 5 00 91015	700	8,2
Выполнение других обязательств муниципальных образований	99 5 00 91018		950,7
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 91018	200	465,0
Иные бюджетные ассигнования	99 5 00 91018	800	485,7
Сопфинансирование расходных обязательств по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (за счет средств МБ)	99 5 00 S210С		60,0
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	99 5 00 S210С	200	60,0
1.4 Межбюджетные трансферты	99 6 00 00000		813,9
Осуществление расходных обязательств ОМСУ в части полномочий по решению вопросов местного значения, переданных в соответствии с заключенным между органом местного самоуправления муниципального района и поселением соглашением	99 6 00 88510		813,9
Межбюджетные трансферты	99 6 00 88510	500	813,9

Приложение № 7
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Ведомственная структура расходов бюджета на 2017 год
тыс. рублей

Коммунальное хозяйство	343	05	02		626,1	
Непрограммные расходы	343	05	02	99 0 00 00000	626,1	
Прочие непрограммные расходы	343	05	02	99 5 00 00000	626,1	
Расходы по управлению муниципальным имуществом и земельными ресурсами	343	05	02	99 5 00 91002	29,4	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	05	02	99 5 00 91002	200	29,4
Расходы в области жилищно-коммунального хозяйства	343	05	02	99 5 00 91009	376,1	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	05	02	99 5 00 91009	200	376,1
Субсидии на возмещение затрат или недополученных доходов организациям жилищно-коммунального хозяйства	343	05	02	99 5 00 91010	220,6	
Иные бюджетные ассигнования	343	05	02	99 5 00 91010	800	220,6
Благоустройство	343	05	03		3 446,8	
Непрограммные расходы	343	05	03	99 0 00 00000	3 446,8	
Прочие непрограммные расходы	343	05	03	99 5 00 00000	3 446,8	
Софинансирование расходных обязательств по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (за счет средств ГВ)	343	05	03	99 5 00 6210С	500,0	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	05	03	99 5 00 6210С	200	500,0
Расходы по благоустройству	343	05	03	99 5 00 91011	2 916,8	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	05	03	99 5 00 91011	200	1 266,8
Иные бюджетные ассигнования	343	05	03	99 5 00 91011	800	1 650,0
Софинансирование расходных обязательств по реализации плана мероприятий комплексного развития муниципального образования на 2013-2018 годы (за счет средств МБ)	343	05	03	99 5 00 5210С	30,0	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	05	03	99 5 00 5210С	200	30,0
ОХРАНА ОКРУЖАЮЩЕЙ СРЕДЫ	343	06			95,0	
Другие вопросы в области охраны окружающей среды	343	06	05		95,0	
Непрограммные расходы	343	06	05	99 0 00 00000	95,0	
Прочие непрограммные расходы	343	06	05	99 5 00 00000	95,0	
Расходы по охране природы	343	06	05	99 5 00 91007	95,0	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	06	05	99 5 00 91007	200	95,0
ОБРАЗОВАНИЕ	343	07			128,6	
Молодежная политика и оздоровление детей	343	07	07		128,6	
Непрограммные расходы	343	07	07	99 0 00 00000	128,6	
Прочие непрограммные расходы	343	07	07	99 5 00 00000	128,6	
Расходы в области культурно-досуговой деятельности	343	07	07	99 5 00 91013	128,6	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	07	07	99 5 00 91013	200	128,6
КУЛЬТУРА, КИНЕМАТОГРАФИЯ	343	08			6 833,0	
Культура	343	08	01		6 833,0	
Непрограммные расходы	343	08	01	99 0 00 00000	6 833,0	
Прочие непрограммные расходы	343	08	01	99 5 00 00000	6 158,0	
Расходы в области культурно-досуговой деятельности	343	08	01	99 5 00 91013	6 158,0	
Предоставление субсидий бюджетным, автономным учреждениям и иным некоммерческим организациям	343	08	01	99 5 00 91013	600	6 158,0
Межбюджетные трансферты	343	08	01	99 6 00 00000	675,0	
Осуществление расходных обязательств ОМСУ в части полномочий по решению вопросов местного значения, переданных в соответствии с заключенным между органом местного самоуправления муниципального района и поселением соглашением	343	08	01	99 6 00 88510	675,0	
Межбюджетные трансферты	343	08	01	99 6 00 88510	500	675,0
СОЦИАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА	343	10			299,3	
Пенсионное обеспечение	343	10	01		299,3	
Непрограммные расходы	343	10	01	99 0 00 00000	299,3	
Прочие непрограммные расходы	343	10	01	99 5 00 00000	299,3	
Расходы в области социального обеспечения населения	343	10	01	99 5 00 91012	299,3	
Социальное обеспечение и иные выплаты населению	343	10	01	99 5 00 91012	300	299,3
ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА И СПОРТ	343	11			443,3	
Физическая культура	343	11	01		443,3	
Непрограммные расходы	343	11	01	99 0 00 00000	443,3	
Прочие непрограммные расходы	343	11	01	99 5 00 00000	443,3	
Расходы в области спорта и физической культуры	343	11	01	99 5 00 91014	443,3	
Закупка товаров, работ и услуг для обеспечения государственных (муниципальных) нужд	343	11	01	99 5 00 91014	200	443,3
Обслуживание госуд. и муниципального долга	343	13			8,2	
Обслуживание государственного внутреннего и муниципального долга	343	13	01		8,2	
Непрограммные расходы	343	13	01	99 0 00 00000	8,2	
Прочие непрограммные расходы	343	13	01	99 5 00 00000	8,2	
Обслуживание муниципального долга	343	13	01	99 5 00 91015	8,2	
Обслуживание государственного (муниципального) долга	343	13	01	99 5 00 91015	700	8,2

Приложение №8
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Объем бюджетных инвестиций на 2017 год
(тыс. руб.)

№	Наименование	Сумма
	Всего	1 280,0
1.	Строительство 4-х квартирного жилого дома для молодых специалистов	1 280,0

Приложение № 9
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Объем иных межбюджетных трансфертов, передаваемых муниципальному району согласно заключенным соглашениям о передаче осуществления части своих полномочий по вопросам местного значения
(тыс. руб.)

№	Наименование соглашения	Сумма
1	передача полномочий по осуществлению внешнего муниципального финансового контроля	138,9
2	передача осуществления полномочий в сфере организации библиотечного обслуживания населения, комплектования и обеспечения сохранности библиотечных фондов библиотек поселения	675,0
	ВСЕГО	813,9

Приложение № 10
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Программа муниципальных внутренних заимствований муниципального образования "Немюгюнский наслег" на 2017 год
(тыс. руб.)

Обязательства	2017 год	
	привлечение	погашение
Бюджетные кредиты от других уровней бюджетной системы	-	1 900,0
Кредиты кредитных организаций	-	-

Приложение № 11
к решению Совета депутатов МО "Немюгюнский наслег"
№14-2 от 26 декабря 2016 года

Источники финансирования дефицита бюджета в 2017 году бюджета МО "Немюгюнский наслег"
(тыс. руб.)

Наименование	Сумма
Источники внутреннего финансирования дефицита бюджета, всего:	1 900,0
Бюджетные кредиты от других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации в валюте Российской Федерации	1 900,0
Получение кредитов от других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации бюджетами муниципальных образований в валюте Российской Федерации	-
Погашение бюджетами муниципальных образований бюджетных кредитов, полученных от других бюджетов бюджетной системы Российской Федерации в валюте Российской Федерации	1 900,0
Изменение остатков средств на счетах по учету средств бюджета	0,0
Увеличение прочих остатков денежных средств	28 171,8
Уменьшение прочих остатков денежных средств	28 171,8

ААКТАНЫ ТОЛОРУУНУ КӨРДӨХХӨ

Улуустаабы гражданский аакталары толорор сулууспа, боростуудук эттэххэ ГАТС (ЗАГС) 7 көрүүгү бэлиттир уонна аактаны толорор: төрөөбүтүн, өлбүтүн, ыал буолбутун, арахсыбытын, аба буолбутун, обо иитэ ылбытын уонна аатын уларыппытын туоһулуур.

Ол курдук, 2016 сылга уопсайа 1404 аакта толоруллубут. Ити иһигэр төрөөбүтүн туһунан - 525, өлбүтүн - 306, ыал буолбуттарын - 219, арахсыы - 143, аба буолбутун - 151, обо иитэ ылбытар - 11, аактарын уларыппытар - 49 киһи буолбут. Араардахха, 525 төрөөбүтү туоһулуур суруктан 2 саҥар-дымыбыт курдук, биэр төрөөн өлбүт. Онон 522 саҥа төрөөбүт олохтон уола - 263, кыһа - 259 буолар. Дьэиз кэргэннэ сарга төрөөн өлбүт. Онон 156 ыалга бастакы, 180 ыалга - иккис оҕо, оҕон 182 ыалга үһүс уонна онтон элбэх оҕо күн сиригэр кербүт. Толору дьэиз кэргэннэ 347 оҕо төрөөтө. Төрөөбүтүн кээнэ аба буоларын туоһулуур сурук 112 ыалга бэрилиннэ, собохтох ийэбэ 63 оҕо төрөөбүтэ бэлэти-тэннэ. Улуус урдүнэн 7 икки игирэ төрөөтө, үс уонна онтон элбэх игирэ төрөөбүтэ улууска суох. Саҥа төрөөбүт оҕохторон 3 оҕону саастарын ситэ илик ийэлэр төрөттүлэр, биэр сааһын ситэ илик аба баар. Ону таһынан оҕо төрөппүтэриттэн биэрэ атын омок киһитэ буолара 9 аакта сурукса кири-дэ.

219 паара ыал буолла, онтон 110 Покровскай куоракка, 109 - муниципальной тэриллилэргэ бэ-лиэтэннэ. Арахсыы Покровскайга - 69, МТ - 74.

Сыл устата 306 киһи өлбүтүтэн 164 эр киһи, онтон 18 сааһыттан 60 дьылы саастаах 109 киһи буол-ла. Биир иҥгэр дьылы саастаах 3 оҕо өлбүт, онтон бастакы нэдиэлэттэргэ - 2 оҕо.

ГАТС тэрилтэтэ аакталары эрэ толорууна мунҥардаах, юридическэй суолталаах дьайыылары толорор. 2016 сылга уопсайа 3253 докумуон толорулунна. Онтон 720 - гражданский турук аактаты-гар бэлэтир тура. Аактаны туоһулуур сурукса уларыыны, көннөрүүнү уонна эбиини киллэрэргэ 104 сайабыыанньаны көрдүлэр. Атын ГАТС салааларыттан 175 аба буолары, оҕону иитэ ылбыты туоһулуур сурукса, ааты уларытыыга уларытылар кирибэтэрин иһитиннэри киридэ. 1457 ысы-рвапка бэрилиннэ. Итинтэн да атын докумуоннар толорулунулар.

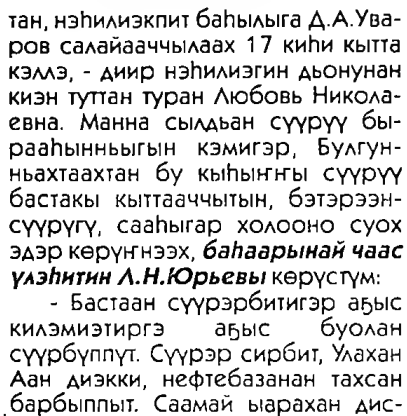
Мань таһынан муниципальной тэриллилэргэ арааран көрдөххө, төрөөһүн туһунан аактаны толо-руу 258, онтон Мохообомооххо ордук элбэх - 56, Өкөтө - 36, Нөмүтүгэ - 34 буолла. Өлүүнү бэ-лиэтэһин уопсай ахсаана - 178, ордук элбэх өлүү Мохообомооххо - 63. Нэһиликтэргэ аба буолбу-тун туоһулуур сурук - 72 буолла. Онон 691 аакта толорулунна, 436 юридическэй суолталаах дьайы-ыны толордулар. Итиннэ аактаны толоруу 2015 сыл көрдөрүүтүн аһарар.

Көстөрүн курдук, гражданский аакталары уонна юридическэй суолталаах дьайыылары толоруу сылын аайы аһыйах сыһыппаранан араастаһар. Төрөөһүн элиирэ, өлүү-сүтүү аһыйыра үчүгэй көрдөрүү буолар.

Мария КОНСТАНТИНОВА.

Редакция почтатыгтан

Кыһынны сүүрүү 35-с төгүлүн ыытылынна

күнтэн-дьыттан тутууга суох сүүрүүнү таптааччылары түмэр күрэхтэһии. Атын улуустарга эмиэ манньк хабсааннар тэрээһиннэр быыстала суох ытыллаллар. Бу, спортсменнарга сүүрүү сабаанар кэммин буолар,- диэтэ Александр Иларьевич.

Бу кыһыҥгы сүүрүүнү **Н.Н. Платонов кэргэнэ, Саха өрөспүүбүдүкэтэ үөрэҕирьитин туйгунэ, "Кэрэчээн" оҕо улукаанын сэбиэдиссэй Любөөв Николаевана Платокоһа сылыата тэрийсэ.**

танция этэ, үһэз тахсыылаах, манна Покровскайга көнө сиринэн сүүрүбүт. быыйыл кыһыны быһа, нэ-диэлэһэ үстэ 6-7 км сүүрэ сылдыа-быр. бу күрэхтэһиигэ аһыах кэмгэ тохтуу сылдыбытым гынан баран өрүү кытабын, - диэн ол кэми са-наан-ахтан ааста Леонид Николае-вич сүүрэ тахсаары туран.

Утары таялаах да буоллар, сүүрүктэр тэтимнээх собуустук инниэлэрин диэки түпүнэн кэбистилэр. Эр дьонго алта км (20-29 саастахтарга) ыраах сиргэ сүүрүүгэ бастагынан түмүктүүр бизтээк **Роман Мартынов** (Дьоккуускай к., ХИФУ) 21 мүн. 18 сөк. кэлэ. Биһиги уууспуттан бу кэрчик сиргэ Покровскайдаагы колледж бастагы куруунун устуодуона, 18-19 саастаах уолаптарга, **Николай Христоворов** 1 миэстэни ыла. Онтон 17 саастарыгар диэри кыргыттарга эмиэ бу үөрэх кыһатыттан **Евгения Егорова** кыайылыаах буола. 60-64 саастаахтарга инники күөнгү **Владимир Кузьмин** (Төхтүр) табыста. 70-74 саастаахтар бөлөхтөрүгэр, үс км сиргэ сүүрүүгэ **Дания Аргунов** - иккис, **Илья Васильев** - үһүс миэстэлэргэ тахсары ситистилэр. Онтон дьахталларга, алта км 40-44 саастарыгар диэри кытаагаччыларга **Инна Брашович** (Покровская к.), 50-54 саастаах сүүрүүгэр ортолоругар **Ньургустаан Иванова** уууспуттан бастаатылар. Онон, быһыйдар-быт ортолоругар си-дүгүгэр хаалбатыбыт, дьоммун миэстэлэстилэр, Хаҥалас аатын ааттаатылар.

A black and white photograph showing a group of runners at the start of a race. They are wearing bibs with numbers 55, 44, 59, and 4. A banner in the background reads "START". The runners are in motion, and the image has a grainy, high-contrast quality.

сүүрэр-көтөр түбүүрэр:
- Биийги биир кыस्ताахпыт, Василиса Николаевна дэн, кэргэн-нээх, икки олоох, экономическай наука кандидата, Канадаба Ванкувер куоракка олоруолор, үлэлииллэр. Бу кэргэним тэрийбит кыһынгы 35-с сылын ыытыллар сүүрүүтэ, саамай тымныы кэмтэ ахсынныы кый иккис өрө-бүлүгөр ыытыллар этэ, ону эккэ биричиннэлэринэн сибээстээн

тохсуннууга буолар буола. Быйы-
рыын 416 киһи этэ, тымныы кэмгэ
сүүрүүгэ Россия рекордун олох-
тообуттара, Иннес кинигитигэр
киирбитэ. Быйыл кытааччытын ах-
саана арыйы аыйах, бу сүүрүүтэн
сыл аайы саңаттан саңа аатар тах-
сан илээлэр. Бүгүн булгуннахтаах-

**Уйбаан УЙГУУРАП,
В.МАРКОВ уонна
скайдаабы колледж
пресс-сулууспатын
хаартыскалара.**

Киһи өйүгэр баппат

Яна Никулина "Про животных и людей" диэн
ыстатыйатын ааҕан баран бэйэм санаабын үлэстэргэ
сананным. Бэрт соторутааҕыта телевидениеҕэ 6 ыт
киһиэхэ саба түспүтүөрүн туһунан биллэрбиппир. Ол
да иннинэ хаһыакка обоголооҕо дьахтарга ыт саба
түспүтүн 2 уол быһаабыттары, ыт хаһайыкатын
тутан кэбиспитин суруйбуттара. Кинологтар
этэллэринэн апчаарка боруодины 1 ый баайыыга
туттаахха хаһайыныгар да саба түһэр сүөстэтиччү
буолар эбит.

Бүстатыйада сэтгиний 7 күнүгэр өрсөнүүбүдүкэ медицинагийн гэр буолбут Дьокуускай куорат уонна кини таһылаары дьон олохтор сирин гэр-уотугар бэйдэ сымдар дьыт кылыстарын туһунан, кылыслары харыстааччылар туруореууларынан уолгастамынаккыт көпсөтүн туһунан суруллар. Көпсөтүнн Дьокуускай к. баһыналын солбуулар Дмигрий Садонников сагалыыр. Кини быһаарарынан 2015 сытан быһылыгы дьылы дьыт кылыл 10 хонук тутан, көрөн-аһатан, эмгээн ыһтар нуугига 5152 төбө сылдыбыт. Олортон 1586 төбөнү хайаайгытара бэйэлэрэ арадан туттаргыттар. 605 төбөнү атын дьон интэ ыһыттар. Кылыслары "харыстаабыта" буолааччылар куһаҕаннык көрөүгү-аһатабыт дигэн айдаарбыттарыгар Дмигрий Садонников : "Бу манньык нуун биһигэхэ эрэ баар, Уһук Илин эригийиһигэҕэ хаһан да сүөх" дигэн арыый уоскуһунут.

Эхснүүлбүлүк бэтринээринээ Деспарамынн салааначаачыта Лариса Михайлова этрининн, бэйндэ сүлдүлэр дүгэ кыылыларын болпурүоһа Саха сиригэр эрэ буолбакка, Арасыйыһа үрдүдүн кыалыбакка турар эбит. Биир даҕаны олохох киһирэр соптоох ФС ылылла иһик динэн иһитиннэрбит. Бэйндэ сүлдүлэр дүгэ кыылыларын корорго-иһтэргэ бүддүөтөгүн кырата суох харчы көрүлүбүг. Ол курдук, 2014 сылга 57, 2015 с. 43, 2016 с. 33, 2017 с. 32 мол. сойк. бэрллийбит.

Онтон Саха сирингэр олорор сэрин сылын олоролугар сылга биһгэ
комолорго өрөспүүбүлүкэбинигэр харчы көстүбэтэ дьэ сурд
быһыы. Сэрин биһизэмтигэр бу олорол улахан дьонтон хаалсыбакка
тэңгэ үлэлэсниттэрэ. Кыайыы да кэриниттэн үгүстэрин абалара сэрини-
тэн эмсэлээн кэлэн орто дойдуттан эрдэ күрүөминнэтэр. Хата, Сэбэ-
сэбэ кэйдэ биһирэһиэтэ арытан оһно аһаан-тайгын үөрэхтээх дьон бу-
лан өрөспүүбүлүкэбит сайдарыггар күүстэрин харыстаабакка үлэлээн,
биһигин тийиэр-тийимиктэ биһирэһиэлэрингэр олороргохтуулар. Сэрин
сылын олоролорон саймай элбэлээ 70-тан тахсан сыдылар.

Марина Сантасва дигэн сургуульдыс, кыыларын харыстааччы: "пуунгига санитарнай күн дигэн килээрбэттэр, аһатары боболор", - дигэн үгсөргөэбинигэр пуун салайааччыга Максим Львов: "Эһиги көрдөлүүгүгүнэн биниги субуастаа бэрэбизкөлөөччилэр кэлэлэригэр агаан үлэ күнэ онгорон үлээнибит. Огтон эһиги күн ахсын субу-субу кэлэн үлээлирибит мэхэйдиллибит. Конгүлэммит күнгнэ, субуастаа кэлэргитин ким да аааччаабаат", - диэбит.

Оннобгор ыты дэриэбинэбэ олбуор иһингэр туруоран көрөр эрэй-
дээх. Аһылыгын буһарарынг, аны хайдах куруук баайан туруоххунуй,
син-биир быһаан күүлэйдэргин.

Бийлб байсан үйиңар Мийнринтэй куоракка улахан уолбар бара сыртытм. Улоум сахатын хаана тардан куораттан 30 км сиргэ бутлуура участак уылтыт. Онон булка илдьэ сылдырар дигэн 2 саастах уылтаах. Онтукатын дьэитиң болкуонугар хоннорор. Үлэлэрэ 8 чаастан сабаланаар буолан итын сарсарыта 6 чаастан туран муңугар быатын кэтэрлэн, быдалан ииктэгэ-саахата 8 этэстэи түһүрэр. Итинниһ күнүгэ үстэ тахсаллар. Абалара суоҕар б-с кылааска үөрэнэр спэнним эрдэ туран дыһайар эбит. Онон куоракка иты итэр "сыанан" араабат. Ол иһин куорат дьон сайын итэн баран даачаттан көһөлөрүгүр быраган көһийэллэр.

Абыйах сыйлаабыта дьобуруоналары үтүктөн, кинилэр этэннэр бөрөлөрү харыстаан өлөрбөт буола сылдыбылпыт. Тыһылынчаны дьэ табатын, сылгыны тарпыттарын сүтүктээхтэр ээ билдэн эрдээхтэр.

Уруккуттан билингчэ дылы бұдучттар туһата суох ыттары "дыаһайан" кэбиһээччилэр. Туьада дыон наадырлар эрэ ыттарын хаал-
ран иитэллэр. Онон бөйдэ сылдыар ыттары "дыаһайан" иһэр өрдүк дин-
бин. Бүддьүөккэ харчы суох аатырар, огтон бөйдэ сылдыар ыттары
көрөргө-иһтэргэ харчы кэснэр. Ал аата, сэрин сылын оболорунаабаар
бөйдэ сылдыар ыттарда сыһанан өрдүк күрүлү көсгөн тахсар.

**Мэлдын бигр ыгы тутар Феликс ЛЕБЕДЕВ,
бизнсийэлзэх**

"Хангалас-Аска" үүт туттарар дзон истиитигэр!

Кулун тутарга быйылгы сымлаабы үүт харчытын суотутар гранулированнай "Алейсктернопродукт" Алтайскай кыраай Алейск куоратыгар онгоһуллубут сүөһү сиир комбикормун ыларга сайаапка хомуйабыт. Комбикорм 1 куула (40 кг) - 700 солк., Мохсобооллоох бөл. ынаахчытын сөп. Нэһиликтэргэ тизрдэн бизири туспа төлөбүрдээх. Сайаапкалары нэһилиэк үүт тутар пуунун үлэһиттэригэр олунньу 10 күнүгэр диэри тиксэринг.

Билсэр нүөмэргит - 89142652662.

"Хаглас-Ас" ТХПК

Тапталлаах ийэбит, атыы-эргинэн уонна үлэ бэҕэрсэнэ, элбэх
сигэн, хос сигэн тапталлаах эбээлэрэ

ШИРОКИХ Варвара Ильинична
бу дыйл тохсунньу 18 күнүгэр үһү, ыарахан ыарыыттан орто дойдуттан барбытын туһунан бары аймахтарбытыгар, билэр дьонулар дирингник курутуугай туран иһитиниһээрэбит.

Оёолоро, сизиннэрэ.

**Хайхт Роскомнадзор
классабай
информация туһунаа
сокуоннары туһулууну
хотурууллуур,
регистратсиялыыр
федеральнай
управлениетыгар
И № ТУ14-00411 2015 с.
олуһуу 13 күмүгэр
регистратсиялыыһыт.**

Журналистар телефонияра:
редакторы салбуйлачы, эпикетизатор секретары Людмила Аммосова
- 43-8-89, Василия Федотова,
Мария Константинова - 43-6-01, бухгалтерия - 43-9-32 (факс).

“СР Хянгалас улууһун “Хянгалас” (“Хянгалас”) хаһыатын редакцията
АУ типографиятыгар бичээттэнэ. Покровский, Николаев уул., 4 №-рз

Автордар суруцтарыгар этилээр санаа хайлан да хаймат тутунар
позицийтай кытта сен түбэнэр буолбатах.
Малыны бэлиэлээх матырыйаллалар реклами быраабыгар олоруна
бэчээттэнэллэр. Реклами ис хоһоолу иһин эиниэттинээн
рекламаны бүрээччи сүгэр.

Хавьтат сэтгэл, нууцчамал
өнгүүрүүнүүк уонна
бэзүүнүүк талсар.
Оффетий бэзүт.
Кэзүүн - 2 б. я.
Нүмүүн бэзүүнүүк бичүүн
графий бичүүнүүн 16.00.
Бэзүүнүүк бичүүнүүн - 15.30.
Тираж 507 экз.
Сэтгэлүүнүүнүүн - 5.

Релакция. 63433ККЗ
огорон таъазараччы,
ТИПОГРАФИЯ
ЯДЫРЫСТАРА:
678000,
Саха Республиката,
Покровский куорат,
Николаев уул., 4 №-рз

Хаймат нүсгэригэр дьулуурунай - О. ГЕРМОГЕНОВА.

Ахтан, санаа өөрчлөх
Тухалаагүй өнгө
охсорго ыксыра...

2

"Агаахы" кинигэ
Төрөөбүт түөлбө
ытыктабыл тынынан

3

Мадьынылар
күрөхтөрү

4

Ханнакка сүрүтүү
ый ахсын ытыллаар

Биһиги индексит
54895

E-mail:
gaz_han@mail.ru

Ханнак 1940 сыл сэттинин 7 күнүттөн тахсар.
Атыга көңү сыананан

6+

2017 сыл тохсунньу 31 күнэ, оптуорунньук

ХАННАЛАС

Информационнай-аналитической хаһыат

Кылгастык

Күөрдэмтэ,
оскуолаҕа
планернай кулууп
уонна
парашютунан
дьарыктаныыга
кылаас арылынна

Өрөспүүбүлүкэтээри
"Покровитель", авиауопс-
тыба салаааччыта Туйаара
Жиркова үөрүүлээх түгүнэ
бэллэтэбитинэн, оҕолору
кытары тыһынчтан тах-
сата парашютунан ыста-
мыт, байыаннайдары кыта-
ры үөрэҕи ыыппыт уопу-
таах инструктордар дьа-
рыктаныхтара.

Тэрийэн үлэлэтээччи "Хангалааскы авиаинии" авиахампаанньа бэрэстэбиитэлэ иһитинэрбитинэн Күөрдэмтэ оҕолоро дьаныардаахтык дьарыктаннахтарына бэс ыйын диэки планердарга көтөн көрүөхтэрэ. Кулууп арыллытын кэнниттэн үөрэ-нээччилэр инструктордарга элбэх боппуростары биэрдиэр, парашюту кытары билистиэр. Бу оскуола уонна нэһилиэк салааларын ыччаты иитиигэ биэргэ үлэлэтиннэрэн үтө холбура буолар.

Мария ВАСИЛЬЕВА.

Ыччат сылыгар

Түөлбэлэри туһаннахха хайдаһый?

Улууспутугар Ыччат сыла үүннэ. Саныахха үчүгэй - эдэр дьоммутугар, ханныгын да буоллар, болҕомто уурулар сыла буолуо турар.

Ыччат сүрүн проблемалара тугуй? Тухха улахан болҕомто уурулура нааданый диэн боппуруска соторутаагыта ытык сүбэ мунньаҕа буолан ааспыта (бу туһунан кылгастык иһитиннэрэн турабын). Бүгүн мин биһиги бэтэрээннэрбит санаа атас-таһыытыгар бэлэмнэнэн олоһор сирдэринэн ыччат олоһун хайдах ырыппыттарыттан билиһиннэриим.

Бары дьаһаны билэ-көрө сылдьабыт, ыччат тыа сиригэр таласпат - манна улахан хамнастаах үлэ суох, олоһор дьизэн хааччылыы ыарахан, арадьытар, санаа хоту талааны арылан дьобуру сайыннараҕа усулуобуйа эмиз мөлөх. Билингити ыччат бэлэмнэ үөрэнэн, чэпчэки олоххо талаһара баар суол. Төрөппүттэр барахсаттар, үгүстэрэ колхуос-солхуос үлэтигэр үлэлэрин тухары миккилибит дьон, оҕолоро ыраас үлэлэнэлэрин туһугар тугу да кэрэйбэккэ үөрэттэрэ, аны салгыы куоракка дьиз оҕоро санаан, кредиттэрин төлөһөн сыралара-сылбалара баранна, до-руобуйалара да айгыраата - бэйэлэригэр сыннаалан олох кэлэрэ да үлэ ыраатан иһэр. Тыа сиригэр сүөһү тутан олоһороччу ахсаана билэ-аһыаан иһэрин билэбит, "дэриэби-

нэлэрибит кырыдылар" дэһэбит. Онтон манна тарбахха баттанар исписэ-лиистэр, ону сэргэ куорат сиргэ кыайан миэстэлэрин булбатах ыччат буолан олоһолор.

Дьэ, тугу билиһиннэрдилэр, бэтэрээннэрбит, дойдулаах дьон?

П. П. Архипов, кулуупа бэтэрээнэ, Тумул туһунан иһитиннэрэ. Бу кыра дэриэбинэҕэ ыччат олус аһынах. Оскуолаҕа, саадка оҕо эмиз тарбахха баттанар. Кулуупа киинэ, спорттаны саала дьаһаны суох. Дьон туризмынан дьарыктаныа этэ да көбө суох. Сайын оттоһун үгэнэ буолар, туристары арадьытар да кыах суох курдук. **Сейтэн Р.А. Борисов** ыччат син элбэтин, манна кулуупа, спорт тэриэтэлэр баалларын, араас хайысхалаах түмсүүлэр бэркэ үлэһиллэрин, үлэни да кыһалынахха булуохха сөбүн ахтан туран ыччат син бири киин сиргэ тардыһарын бэллэттэ. **Үлэ бэтэрээнэ Н.М. Острельдин** өлүктүгэр ыччат элбэтин, куорат чүгас буолан барыы-кэли үгүн аһына. Кини өссө буруйу оҕоруу тахса турарын бэллэттэ. **Улахан Аантан И.В. Иванов** сэлэһиннэҕэ үлэлииргэ-олорорго усулуобуйа баарын - таас оскуола, кулуупа, спорт

кииннэрэ сэргэхтик үлэһиллэрин, ону сэргэ ыччакка үлэ да баарын кэпсэттэ. Гаас кириэн үгүс ыччат араас бырагыраамаларга кирисэн дьиз-уот тутан олохсуйарын астына кэпсэттэ. Кылаабынайа, манна араас тэриэтэлэр баар буоланнар дьон үлэ-нэн хааччыллара үчүгэй диэтэ. **Ытык сүбэ салаааччыта, педагогическай үлэ бэтэрээнэ, улуус мунньаҕын депутата Н.С. Семенов** Сиинэтин үчүгэйдик билэрэ көһүннэ. Николай Семенович манна саатар ким сүөһү да иппэккэ, хайалара да үлэлээбэккэ дьаһаны олоһор эдэр ыаллар баалларын, төрөппүттэрин моонньуларыгар олоһолорун аһаастык кэпсэттэ. Нэһилиэккэ тэрээһиннээх хаһаайыстыбалар, өгөнү оҕорор дьобуус тэриэтэлэр да суохтар, үлэни булар олус ыарахан, онон ыччат олохсуйарга дьулуспат буолла диэтэ. Булун-нахтаахха үлэ миэстэтэ син баар эрэри ыччат эмиз тохтооботун **ытык сүбэ сэкритээрэ А.И. Тарасова** ырытан көрбүтүн билиһиннэрдэ. **Кыл. быраас солб., ытык сүбэ чилиэнэ Н.Н. Протодаконова** ыччат уонна арыгыны иһи боппуротугар тохтоото. Ыччат ортогугар арыгыны иһи ачаабытын бэллэтир.

(Бүтүүтүн 2 стр. көр)

Сонуннар

Маастардар сыллара

Улуус тэриэтэлэрин салаааччыларын бэллэһиннэригэр мунньаҕар кулуупа управлениетын начаалынньыга С.В. Громова норуот маастардарын, араас тэбэрииннэри уустаан-ураннаан оҕоруунан дьарыктанар дьон үлэлэрин сыаналыырга үүмүт сыл анаанар иһитиннэрдэ.

Кини кэлин сылларга улууска араас таһымнаах ытыклар тэрээһиннэргэ норуот маастардара тилигин быспакка кытталларын, үлэлэрэ үйэлэри ситимиһирин, кэлин бириэмэҕэ тимир уустарын үлэтэ урдук таһымна тахсыбытын ордук тоһоболоон бэллэттэ.

Кинигэ сүрэхтэннэ

Тохсунньу 25-гэр, Устудьуон кулууптар, Өкөтөһөөбү ДьТХА филиалыгар Иван Христофоров "Солдатские байки" диэн кинигэтин сүрэхтэннэ.

Бу кинигэ "Ханналас" хаһыат редакцията "АТ типография" бэтэрээн табыста. Ааптар бу кинигэтинэн Арассыыла таһымнаах куоратка кытан икки миэстэни ыбытын туһунан кэпсэттэ, филиал библиотектигэр кинигэтин бэллэттэ.

Мини-фабрика кыралан сайдар

Улахан Аангга баар хонуу куруппааскытын (перепел) итэр мини-фабрикаҕа сотору кэминэн санаа чоппуускалар тахсалларын кэтэһэллэр.

Билигин манна инкубаторга 200 сымыйт кэмин кэтэһэ сытар. Оттон хаһаайына Сергей Степанов дьобуускайга хонуу куруппааскытын бородуускуйатын эргинээр ресторатордары кытта үлэлэтэр. Онон сотору кэминэн, куоракка, дьон-сэргэ аһыыр тэриэтэлэригэр куруппааскы этэ, сымыйта атыһа-ныа.

Мань таһынан эдэр урбаанньыт көтөрдөрө турар дьизэлэрин итинэн хааччылыыга сонун тэрил (көтөр хойуутун туһаҕа таһаарар) аҕалан туруорар баҕалаах.

Устудьуоннар көрсүһүүлэригэр

Сотуртаагыта "Студенчество: сегодня, завтра" диэн устудьуоннар кэмпирээһиннэргэ ыытылынна. Манна эдэр дьон сыннаһан, үөрэх кэнниттэн үлэ миэстэтин булууну, ыччат арыгылааһынын туһунан сытыы боппуростары таарыйан ырыттылар. Урдук куурус устудьуоннара бэйэлэрин дипломнай үлэлэрин билиһиннэрдилэр. Ордук "Из опыта работы зернового семеноводческого хозяйства" диэн Иван Илларионов (ИИ куурус, сэд. Т.Н. Колесова) үлэтин бэллэтиэхтэ сөп.

Мань таһынан Өкөтөһөөбү филиал уонна Покровскайдаагы колледж устудьуоннарын икки ардыгар нуучча, омук тылларыгар, математика, информатика олимпиада ыытылынна. Информатикада Покровскайдаагы колледж устудьуоннара лаппа үчүгэй таһымнаахтарын көрдөрдүлэр.

<http://hangyl.ru>

ОдьКХ Ханаластаагы салаатыгар

Кыстык түбүктэрэ

Сиинэҕэ

Манна ааспыт 2016 сыл күһүнүттэн Сиинэ уоһастагы маастарынан Георгий Ильич Самсонов үлэһити сылдьар. Кини ОдьКХ салаатыгар 1992 сыллаахха өссө автобус суоппарынан үлэһити сылдьан кэлбитэ. Быйылы 2016-2017 оттук сезона хайдах баран иһэрин туһунан туһулаастым.

- Билингити кыстыкка оттугунан хааччылыыты үчүгэй, тыһынча тунна чох баар. Үлэ-хамнас этэннэ баран иһэр, саахал эгин суох. Билингити сүрүн болҕомтобутун хаһыс да сылын көһөрүмэ сылдьар, өссө 2013 сыллаахха тутулуохтаах балыһа хочолунайын туттарытыгар уурабыт. Бу тутуларга буоллар, 47 ыал сылааска холбонон, олохторо

тупса түһүө этэ. Быйыл эмиз бу олунньуга туох эмиз билиэ диэн этэллэр. Итинэн сэргэ, кыбартаалынай хочолунайга уларытан оҕоруу үлэтэ сайынны өттүгэр барыахтаах, эбии үһүс хочолуу туруоруохтаахпыт. Ити түмүгэр, бириддиээн ыал эбии ити ситимигэр холбонолоругар кыах өскүө. Нэһилиэккити тэриэтэлэригэр уонна бири тыа хаһаайыстыбатын тэриэтэлэригэр уу баһабыт, отторун таһарга дуоҕабарынан үлэһит. Оттон, үөрүүдэх сонуммут диэн эргэ уу баһар масссынабыт онугар, саһаны ылан эрбэт. Мин иннибинэ уаастак маастарынан А.М. Шадрин бэрт ситиһилээхтик үлэлээбитэ, кини билигин Сиинэ нэһилиэгин баһылыга, онон ыкса сибээстээхтик үлэни ыытабыт. - диэн уаастак маастара Георгий Ильич Самсонов, иннигигэ эрэллээх санаатын үлэһиннэ.

Кытыл Дьураба

Улууспут үһүс сэлэһиннэлэригэр биридэстэригэр Кытыл Дьураба олох-дьаһах хомунаалынай хаһаайыстыбатыгар үлэ-хамнас этэннэ баран иһэр. Үлэ-хамнас ханнык да хайысхатыгар кыстык ортолоһон эрэр. Быйыгы кыһыммыт эмискэ күүскэ тыһынчалыы күннэрдээх буолан, хаһаайыстыба үлэһиттэрэ өрүү күн-дьыл уларытыгыгар бэлэм сылдьаллар. Сэттэ килэмтир усталаах нэһилиэккэ сылтаа бириддиээн ыалы сылаас ситимигэр холбуулар. Кытыл Дьураба сылааһынан хааччылыы эйгитигэр 2008 сылаахтан уаастак маастарынан Радислав Иванович Ле-

верьев үлэһит. Ааспыт сылларга ытыкылыгыт үлэ-хамнас туһунан санаатын бу курдук кэпсэттэ:

- Кытыл Дьураба итигэр ситимгэ холбонон үлэни 2014 сылаахха балыһа хочолунайыттан саҕалаабыт. Ити сыл тута төрт ыалга сылааһы килэрбиппит. 2015 сылаа оскуола хочолунайыттан эмиз төрт ыалга сылаас ситимин холбообуппут. 2016 сылаа үс ыал холбоно. Бу үүмүт сылаа баһаарынай чаас сы-

лааска холбонуохтаах да, өссө чуолкайдана илик. Хочоларбыт аныгы буоланнар, ноборуусканы кыайалар. Билингити үлэ-хамнас этэннэ баран иһэр, кыра туох эмиз буолабына, тута туоратан иһэбит".

Төһө да собуруу сытар нэһилиэк аатырдар тыһыны күннэр буолулаабыттар. Ханна да буоларын кур-

дук уокка оттор мас ырааба, тизэтириэ ыарахана дьону салыннарар. Биһиги икки сылааһыта сылааска холбоомут ыалга Сакердоновтарга сырыттыбыт. Ыал аҕа баһылыга Андрей Сакердонов санаатын манньк үлэһиннэ.

- Бу түөлбөҕэ бастагынан биһиэхэ төрт ыалга кирибит. Сылаас ситимигэр холбуулар биллэр этэ, ол иһин бэлэмнэнэн, радиатордары, турбалары уонна онно наадалаах тэриэтэлэри эрдэттэн ылбыппыт. Холбуур үлэтин кэмигэр, тардан бүтэригэр уонна оттук сезона аһылыгыгар итинни тута биэрбиттэрэ. Тыа киһитигэр олус үчүгэй, оһох маһабыттан, уокка оттор мас бэлэмнэһиниттэн босхолонон үөрүүбүт улахан. Билигин бириэмэбит - элбэх, үлэлииргэ-хамныырга, булуурга-аһыырга көнүл сылдьар буоллубут. Куорат ыалын курдук, сылаас дьизэ кэлэбит, - диэр.

Бу курдук, ити ситимигэр холбоомут ыаллар сыннаһан кыстык олоһолор уонна дьизэлэрэ сылааһынан үөрэлэр.

Салгыы дьон олоһун чэпчэтэр, сылаас ситимигэр холбонон үлэлэр өссө да баралара буоллар диэн олохтоох дьон баҕа санаалара улахан да, нэһилиэк тулар сирэ-уота табыгаһа суоҕа бу үлэни атахтыыр эбит. Онтон сэлэһиннэни Ньургуну диэн сиргэ көһөрүү ыйытыга салгынгга ыйанан турар.

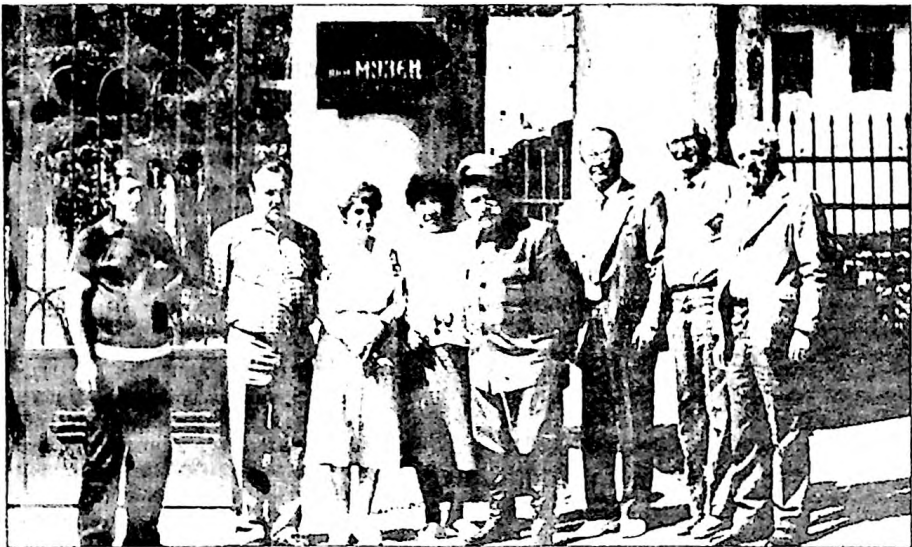
Уйбаан УЙГУУРАП.

Ахтан, санаан аһыабын

"Дьыл - хонук" динилэр сахалар барахсаттар. Биримэ тэтимнээхтик барар. Билиги биргэ үлэээн кэлбит киһибит, Ем. Ярославский аатынан өрөспүүбүлүкэтээни суруналыыстар бириэмийэлэрин лауреата, улууспут бочуоттаах олохтоого, сэтгэ киһигэ ааптара, уопастыбаннай үлэни тэрийээччи Афанасий Михайлович Яковлев баара эбитэ буоллар сарсын, олунньу 1 күнүгэр, 90 сааһын туолан үөрүө-көтүө этэ.

көмүстээбэр күндүлэр. Билиги Хангалаһы үлээн автырдыбыт дьон туһунан киһигэни бэлэмниирбитигэр кэллээгэбит киһигэтигэр сизгэрээн эстибит собуот бэтэрээннэрин ирдэһэн булан киллэртээн турабыт. Төһөлөөх махтанналар этилэр, кырдыабаастарбыт. Оннообор улуустары би- билэтиэккэ кирпиичэ собуотун кыр-

Туһалаабы оноро охсорго ыксыыра...

Афанасий Михайлович аата Бэчээт күнүн көтүлүккэ Хангалаһа иһиллэр буол- та сүүрбэттэн тахса сыл салбанар. Бу күн эдэр кэрэспэндийэлэр кини аатынан Хангалаһа улуусун дьаһалтатын суруналыыс- кай бириэмийэтэ тутарылар. Манньык хаһыаккэ суруйар киһиэхэ ытыктабыл бэ- лүэтэ атын улуустарга суобун кэриэтэ. Онон саалтабытыгар барда махтал буол- лун!

Бу куонкурустан сизгэрээн суруна- лыыс идэтин баһылаабыт ыччаттарбыт үксээн иһэлэрэ үөрдэр. Киһилэр ортоло- руттан Сахабыт сиригэр биллэр суруна- лыыстар үүнэн табыстылар - Марина Коно- нова, Ксения Шашурин, Надежда Прохо- рова о.д.а. Өссө да тахсыатара турдабы.

Сыл-хонук аастарын ахсын А.М.Яко- влев туһунан билэр дьоммут аһыаан иһэрэ хомотор. Олох онгоһуута онук. Кэллээгэ- бит бэллээ ытык сыһан санаан аһаары сарсын улууспут хаһыатын редакциятыгар олохтоох бастакы сүһүк суруналыыстар тэриэтэлэрин тэрийиитинэн ахтыы кэрэ киһиэтэ буолара күүтүмэр Бэчээт бэтэ- рээннэрин, Афанасий Михайлович биір дойдулаахтарын, аатынан ааспыт дьонун, ыччаттары ыгырабыт.

Афанасий Яковлев дин ким этэй? дэһэлэр олохторбут. Киһилэр хантан би- ллээтэрэй манньык киһи дьонун олобу олохтон ааспытын. 2006 сыллаахха кэллээ- гэбит төрөөбүтэ 80 сылынан ыччаттара "Саха киэн туттар дьонно" сизрийэнэн добуус киһигэ таһаарытара. Киһи ты- лы киһини убайын кэриэтэ саныыр биір дойдулаабыт Саха сиригэр киһигэни биһи- бит суруналыыс, "Саха сирэ" хаһыат эр- дээктэрэ Василий Кирилин истинник су- руулар турар (киһи эмиэ олохтон бараах- таабыта). Онно киһи Афанасий Михайло- вичи "Ийэтин - олус элбэх кэлсээһинээх, сытыы-хотуу сырыылаах эмээхсини үчүгэйдик ойдүүбү, билиги ийбэтигэр элбэхтик кэлэ сылдьара. Убайдарын Нико-

лай уонна Петр Михайловичтары мэлдьи- тин ытыктыы көрөрүм. Онтон быраатын Иван Михайловичи, Россия уонна Саха АССР үтүөлээх үчүтүлээн, кытта истинник сыһыаннаһан арааһы сэлэргэһэр буолар- быт" дин суруйар. "Покровскайга бүтэһиктээхтик олохсуйа кэллээн иннинэ Афанасий Михайлович элбэх эриргэ-мус- куурга сылдьыбыт, эппиэттээх үлээргэ буступ-хаппыт, бар дьон ытыктабылын ы- быт үлэһит киһи этэ. Дойдугар туох туһалаабыт, кэскиллээбү онноор кыах- таабын уһаппакка быһаарыммыта: хаһыач- чыт идэтин быһыытын дьонун-сэргэтин тутарынан элбэхтик суруйарга, оройуон олохун республика кизигин сырдатар- га, пропагандалыыр, оройуон үрдүк аа- тын ыраастык тутарга көмөлөһөргө. Бары- та онук барбыта. Афанасий Михайлович үлэлиир оройуоннаабы хаһыатыгар эрэ буолбакка, республикага тахсар хаһыат- тарга Орджоникидзевскай оройуонга туох кэрэхсэбиллээх онгоһууларын туһунан тиһигин быспакка кэлсээн иһэрэ, араас жанрдарга, нууччалыы, сахалыы ты- лынан суруйара уонна радиога күннэтэ информация биэрэрэ... туох да диибэт иһин Афанасий Михайлович төрөөбүт оройуонун туһунан дьин-чакчы турун- туран үлээбэти. Ангардас Грузияны кытта дойдоруу сибээһи сайыннарыга төһө көтөбүлээн, ис иһиттэн ийээн төһөлөөбү суруйда этэй? Серго Орджоникидзе бары аймахтарын кытта сирэй көрсүбүтэ, бары- ларын туһунан үөрэн-көтөн суруйтаабыт- та... Аны туран... оройуону аатырдыбыт це- мент заводун туһунан бастакы дьонуннаах киһигэни эмиэ Афанасий Михайлович бэ- чээттэтэн таһаарыта" дин ахтар. Бу дьонуннаах киһигэ А.М.Яковлев туһунан элбэх сурулар. Ону эридьэстии барбап- тын.

Афанасий Михайлович сэтгэ киһигэни бэлэмнээн, үп-харчы булан оччолорго бэ- чээттэтэн таһаарыта. Олор билигин

дыабаастарын түмэн махтал-ахтыы биэчэрин итинэн сибээстээн ыытан турабыт. Онно үөрбүт -көппүт хара үлэһиттэр ахтылынны- быт-сананыбыт дин төһө астыннылар этэй. Биір тобус уонун туолан эрэр эмээх- син хоһоон аахпыт, частушкааан, пляс- кааан турбутун ама умнуо үһүбүөй! Афа- насий Михайловичтыг баар буолан санаан- нахтара, дьонун киһигэ ааптара ааттан- наба. Билигин патриоплут баара буоллар, оо, элбэх да киһигэни бэлэмнээн таһаарыа этэ, оннообор билиги холонон көрдүбүт...

Афанасий Яковлев оҕо сааһа сэрии кытаанах кэмнэригэр ааспытын кэлин бу Улуу Кыайыи 70 сылын көрсө урукку сыл- ларга хаһыакка сурулуубут матырыйаала- ры тала сылдьан билбиттээхпин. Дээркээн оҕочоос сылдьан өрүс уңуор почта таһааччынан үлээбэти. Покровскайтан онгоһоон ийинэн эрдиктэн, ханнык да күн дьыл буоларыттан тутууга суох хаһыат- тары, саллааттар суруктарын тиһээн иддээч- чинэн сылдьыбытын, "хара суруктары" ту- тарар олус ыраахынан ахтан суруйбутун ааһыммын. Уоттаах сэрии тыһынын билбит, чугас дьонун сүтэрибт буолан олобу сыа- налыыра, тугу эмэ туһалаабы оноро охсу- бут киһи дин ыксыыра...

Билиги көлүөнэ улуус хаһыатын суру- налыыстара аҕа таһаарыспыттан, наставниктыыттан элбэххэ үөрэмикпи- тин өрүү махтана ахтабыт, урдүктүк сыа- налыыбыт. Бу үлэлиирбит туһары киһи күр- дүк барыны бары ким хайа иннинэ билэ- көрө охсор, редакция түбүктээх үлэтин са- таан ааттаран тэрийэр киһини көрө илик- пит. Командирскаага кэллээктэргэ сыл- дыыбытын мүнүүтэтигэр тиһэ дьаһайара, ким кытары ханна барары, тугу суруй- ары, туохха болломто уурабы, ханна аһы- ры, хонон турары, туһунан айданныыры... Тыһын ыһыннара, ирдээбэлээх салайаач- чы киһи этэ. Элбэһи ааһара, чөл олобу ту- туһара, сэрээккэлээн сүүрэрэ, доруо- бунатын көрүнэрэ, бу олоххо элбэһи онгоһон хаалбыт киһи диирэ. Киһи баар буолан Хангалаһа сирин дьонно-сэргэтэ, атын улуустарга холооттохко, бэйэ-бэйэбэ дойдоруу тыһынаах дикхэ да сеп. Манна ханнык баарар омук дьонно кэлэн туһунан да күөмүлэмээккэ айар-тутар, олохтор. Норуоттар дойдоруууларын сылаас ты- на билигин да баар, баар да буолуоҕа дии саныыбыт. Билиги онукка итилибт дьоллоохпут, ыччаттарбытыгар киһи киһиэхэ сылаас сыһыанын иһэрэргэ дуулуһабыт. Онтон Яковлевтар ыччаттарын туһунан этэ да барылыбат. Төрөппүккэ ытыктабыл тыһына бу дьиз кэргэнгэ салбанар. Дьон- норо олохтон барытыгарын да урдүнэн үтүө дьаһалаларын салгыылара, эдэр кэрэспэндийэлэрбитигэр анал бириэмийэ- лэрин сылтаа туттаралара, редакцияны кытары истинг сыһыаннахтара үөрдэр. Утум салбанар.

Людмила МОРДОВСКАЯ.

Үлэ дьонно

"Оҕо сааһым эрэйдээх да буоллар..."

"Күн ийэ - Далбар Хотун,
Кэрэ Кыыс - Нарын Куо,
Үлээргэ олбоодуйбэт
Ыраас, сырдык тапталларбыт.
Ийэ, эбээ күндүлэрэ,
Сиз кыыс кэрэлэрэ,
Ыраас санаа ымыыра,
Алаһа дьыбыт аанньалара",

- дини туран бүгүн нэһилиэкпит ытык- мааны кырдыаһыны туһунан кэпсээм. Ханнык баарар киһи киһи туттар, холобур онгоһтор дьонноох буолар. Бу кэпсир киһим олортон биір дэстэрэ - элбэх оҕо ийэтэ, эйбэс эбээтэ, хос эбээ Сыромятникова Антонина Васильевна.

Үчүгэй туттуулаах, дьаһаллаах дьахтар олорор дьыэтэ тас өттүттэн көстөр диһиллэр былыр-былыргыттан. Анто- нина Васильевна үс саастааҕар ийэтэ өлөн, убайынан хаа- лаллар. Аҕалара Хачыкаакка суол онгоһуутугар үлэлиир, онон көрсүбэттэр даҕаны эбит.

- Убайым биір кыһын аҕабытын көрдүү барда, ону кэнниттэн ытыы-ытыы батыстым, убайым кыһыра- кыһыра үүрэ сатыыр да, олох истибэппин. Ол курдук убайыттан хаалбакка батыһан иһэбин. Тыһыны да этэ, хотонго, окко хоно-хоно син аҕабытын буллубут, - дини кэпсир кырдыаһа. - Сарсыарда аҕабыт: "Турун!", - дийтэ, таһыһына кэлбитигэр наар биір атаһын биэрэбин. "Ик- кие атаһын аҕал", - диир. Таһаарытым атаһым үлүһүн ха- быллан хаалбыт. Ону көрөн дьэ убайым мөхтүлэр, таһый- дылар, балтыгын көрбөтөххүн диин. Мин убайым аһынан ытаа да ытаа, мин бэйэм бурыйдаахпын диирбин ким да ис- тибэт, - кэпсир олорон хараастан ылла, төһө да ааспытын иһин саныырга ыраахан. - 1942 сыллаахха аҕабыт өлөр, ик- киэйэх хаалабыт. Сайын биһигини Покровскайга ыытан кэбиспиттэрэ - убайым уоп иккилээх, мин аһыым. Бы- раҕылыбыт дьыэлэргэ хоно сылдьыбыт. Биір үтүө дьахтар куурусса уоран аһаппыта, оо минньигэһин! Үтүө дьон аһынан аһаталара. Биір күн тутан ылан биһигини Ситтэбэ оҕо дьыттигэр ыыппытара.

Сэрии бүтүтүн кэннэ хараҕа суох таайым бэйэтигэр ыыбыта, Алданга, "тороска" онгоһубута. "Того кыһы үөрэттэрбэккин?" - дийтэхтэринэ: "Ким минниг илдьэ сылдьаай?" - диир. Оҕолор үөрэнэ баралларын көрө-көрө ымысырар эитим. Таайым өлбүтүн кэннэ убайынан та- баһытарга көмөлөсүппүт.

1954 сыллаахха ыал буолан төрөөбүт дойдубар кэлби- тим. Манна кэлэн олохсуйан, оҕолонон, дьэ, киһилин олохторбут. Оҕолорум бары үөрэхтэнэн, алаһа дьыэ тэри- тэн, ситтэ, хос ситтэ бэлэхтээн билигин саамай дьоллоох киһиби. Олус күндүтүк саныырым - 1 Дьонлөһөгө оскуо- ла-интернатка үлээбэппин. Бары бэйэ-бэйэтигэр ис- тинг сыһыаннаах этибит, туох баар ытыллар тэрээһин- нэргэ, күрэхтэргэ көтөхтүк кыттарбыт.

Антонина Васильевна нарын тарбахтара тугу барытын сатыыллар. Бэтэрээн билигин да иһигэтин туһунан сыл- дыар.

Киһи дьин айылҕа таабырына буолар. Хас биірдии ийэ тус-туса эйгэлээх, тусна айылгылаах, ураты дьыурулаах. Антонина Васильевна айылҕалыын алтыһарын бэркэ сөбүлүүр, ол иһин оҕолорун, ситтэһэрин, хос ситтэһэрин, аймахтарын түмэн ыһыах ыһар илээтэх. Манна бары көрү- күрүбэ оройуттан туталлар, эбээлэрэ туйгунук үөрэммит, элбэх ситтэһиллээх ситтэһиргэр, хос ситтэһиргэр сэмэй бэлэһин туттарар. Төһө даҕаны оҕо сааһы билбэтэр, ыраахан эдэр сааһы көрүстөр киһи дуһата баай. Манньык киһиттэн сырдык сыдаһаар. Санаата күүстээх кэрэ ийэни, эйбэс эбээни кытта алтыһан мин эмнэ үөрдүм. Ситтэһиргит минньыгэс миһээрдэрин сүрэххэр-быаргар сөгөрдөн, Антонина Васильевна, санаан- сандардын, үйгүн уһаатын!

Анастасия МОРДОВСКАЯ.
Тинт Эбэ.

Оскуола олоҕо

Киргизияҕа сылдьан

Билигэ билиги оскуолабытыттан эби үөрэх- тэһин уурута, таһа таһааннаах, оҕо биһирэбилин тыһын ыһыт Борисова Татьяна Ивановна "Оҕо саас эйбэтэ - оҕо сааһы кытта ситтэһиллээх ытыктытара ким-кэрдийи биллээт" дин иккис нуруоттар икки ардылаһытаҕы социальнай бырайыагынан Кыргыс- ская Өрөспүүбүлүкэҕэ баран аһаас тэрээһингэ кыттан кэллэ:

- Семинар тиһмэтэ - "Роль и значения народных игр в развитии детей дошкольного возраста с учетом требований ФГОС дошкольного образования Российской Федерации и ГОСТ Кыргызской Республики". Тэрээһини Киргизия уонна Саха сирин өрөгөн ырылларын аһаарытара. Эрдэтэ тылы биһиккэ куорат үөрэх ууруһуһунан начальнига С.Ж.Мей- римова, Саха сирингэ болох састааһычыта, 89 №-дөөх ДОУ ЦРР "Парус" састааһычыта Д.Р.Винокурова, уода, этилэр. Бары уһуһуһуһу сыһыан араас иһтэриһингэ тэрээһин- нэри ыытталар. Бу куоракка М.К.Амосов нааматынныга баар эбит, онно сыһыан сибикки уурудубут, М.В.Фрунзе му- дунуһу сырыттыбыт, - дини кэпсээтэ.

Бу нуруот кулутурун, санааттан саҥа сүүрээһинэри олох- хо түгүнник киллэрэрин сохтубут. Үөрэх министиэристибэ- гэ киһигэ таһааран бэлэмнээбит. Киһигэ Тағына Ивано- вна "Приобщение детей к якутской национальной культуре посредством настольных игр" дин үлэһэ киһибит. Иһтээччи Кэкил-Ефимова В.И. үлэһэ эмнэ баар.

Анастасия СПИРИДОНОВА, общ. корр.

Ыччат сылыгар

Түөлбэлэри туһаннахха хайдаһый?

(Бүтүүтэ, минин 1 стр. көр)

Ол эрэри дьахталлар аһы утабынан үлүһүүлэрэ аһыаабатын этэр. Балар тустарынан билиги сокуон- най саастарын ситэ мик олохторго ха- мыһыһааттан, эппиккэ тэриэтэтигэр о.д.а. билэбит, арыгылаан оҕолорун көрбөт дьахталлар үгүстэр. 2016 сыла 35 кырачаан оҕону балыһаа киллэрэн көрө сылдьытыларын, наркоманнар баар буолан эрэллэрин дыксинэ кэп- сээтэ.

Түмүккэ тугу этнэххэ сөбү?

Ыччат үлээххэ буолуутугар улахан болломтону ууар наада. Ол иһиттэн улахан кылаас оҕолорун ортолоругар рабочай идэлэргэ уһуууу салгыры этилэр. Манна Покровскайдаагы ко- ледаж, промышленнай тэриэтэлэр ис кыахтарын туһанаахха, өрүү үлэлиир. Эдэр предпринимателэр оскуолаа- рын арыһаахха, тус урбаанньыт буолар- га, добуус бизнэһи ылсарга күүс-көмө буолуохха дин буолла. Ону сэргэ ыч- чакка үлэ биржатын Покровскайга арыар уодьаһытын, Ыччат киһин тэ-

рийэри, дьиз булан биэрэри этилэр.

Саҥа дьыл иннинэ мин улуус дьаһал- татын исписэлиһин Айсен Федоров бу ытык сүбэҕэ ыччат үлэтин-хамнаһын туһунан иһитиннэриитин кытары би- лиһиннэрэн турабын. Онно киһи Хангалаһа 12 ыччат түмсүүтэ баарын, онтон иккитэ эрэ юстиция министиэри- стибэтинэн регистрацияламмытын, олох- тоох дьаһалтааһа икки киһи ыччаты кы- тары үлэбэ сыһыарыллан кыра да буол- лар хамнастанарын, атытарга лидер- дэрибт бары уопастыбаннай төрүккэ хамнаһа суох түбүгүрэллэрин кэпсээби- тэ. 14-тэн 35-гэр диири саастаах ыччап- ыт ахсаана 10105 киһи эбит, мантан 5728 тыа сиригэр олохтор.

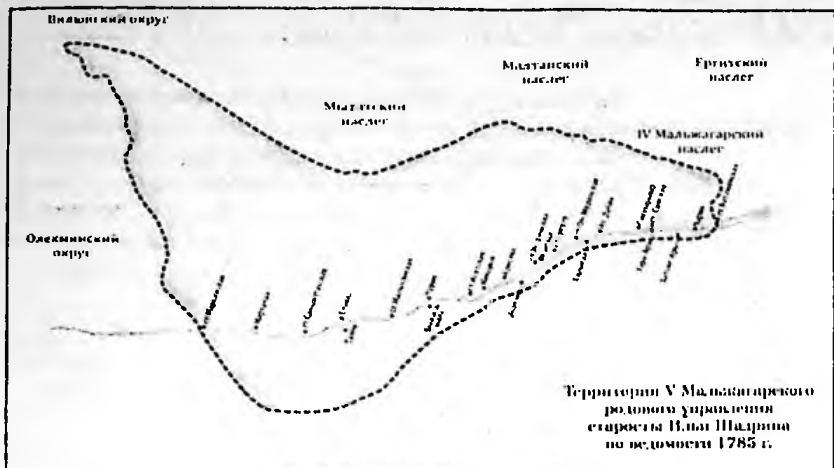
Элбэх эбит. Сатаан туһаннаахха, ула- хан күүс. Дьингизин, аныгы ыччат, кыра да буоллар усулуобуйа тэрилиннэбинэ, тыа да сиригэр олохсуйартан кутаммат. Үлэ наада, уонна - олохтор дьиз. Киһи барыта араас биричиинэнэн үрдүк үөрэхтэнэр кыаба суох, үөрэхтэнээххи- нэ даҕаны үлэ, дьиз булар уустук, куорат сиргэ оҕону иһтигэ да кыһалба

аһыаба суох. Онтон билигин тыа оскуо- лаларыгар, оҕо уһуааннарыгар дьыа- лаларыгар бэриниллээх дьон үлэлиил- лэр, хата аһыах оҕо баарынан хас биірдии кырачаанга улахан болломто уурулан үчүгэй билиһини ылаалара мэл- дьэбэ суох. Хайа уонна аспыт-үөлбүт си- биһэйэ, салгымыт ырааһа...

Ыччат сыла үүмүтүнэн, уонна уоп- сайынан даҕаны, эдэр дьонго боллом- то ууран, мин санаабар, олохтоох дьаһалтаар түөлбэлэр, уопастыбан- най холбоһуктар нөҥүө хас биірдии эдэр ыалга, ыччакка көмөлөһөн кыһалаларын быһаарарга, тыларын тирээрдэргэ үлээһинэ этилэр. Ыччат ба- рыта ээл-дээл буолбатах, дэмин буллаха буккулла, муһаара да сыдыар киһи син бэттэхтиэн, үчүгэйгэ тардыһан сеп. Тыа сиригэр хас биірдии киһи дьон харабар.

Людмила АМОСОВА,
ытык сүбэ чилиэнэ.

Историяны сэгэтэн

Бу историк, кыраайы үөрэтээчи, умутал идэлээх аяс-балыс Шадрина Г.Е. уонна Шадрина-Дьячкова Ю.Е. бэрт элбэх үлэһэн, сыранан тахсыбыт "Агдаакы" диэн кинигэлэрин бол-бойон, сирийэн туран аахтым уонна

гар Санкт-Петербурга баран кэлбит. Өр сылларга нэһилиэти ситиһилээхтик дьаһайан олоһу бэрт өгөтүн иһин хайбабыл аттестаттарынан, араас наһарааданан бэлиттэммит, олохтоох да дьон кинини өйүүмүр, ытыкты-

"Агдаакы, агдаакылар" диэн ааты олохтоох олоһор сирбит түөлбөтүн аата дин саныырым. Хойут, улаатан баран, дьон кэпсээнин истэн, кинигэ ааһан биһиги, 5-с мадьябардар, түк төрүппүт Агдаакы диэн ааттаах киһи буоларын биһитим.

тээх-сииннээх, сырдык хааннаах, күөх харахтаах, бүгүрү үлэһит дьон төрүүхтэрэ дьон биһиги да Кытыл Дьурабар үгүстэрэ ыал буолан быр-бааччы олоһолор. Кинилэр истэригэр билигин Хаҥалас улууттан бил-лэр-көстөр Ил Түмэн бэрэссэдээтэ-лин бастакы солбуйааччыга, экономи-ческой наука кандидата, норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ Добрянцев А.А. үүнэн бэрт ситиһи-лээхтик үлэли-хамсыы сылдьар (251 с.).

Кинигэ үһүс түһүмэҕэ Агдаакы олохтоохторун төрүт култууратыгар уонна төрүт итэҕэллэригэр анаммыт (85-124 с.). Агдаакылар итэҕэллэрэ, үтүө үгүстэрэ, сирдэрэ-туомнара баай. Ити курдук ойуун итэҕэлэ, ойууннааһын диэн аныгы үйэҕэ дылы

хамнас үөһүгэр сылдыбытара. Агдаакы олохтоохторо Кытыл Армия буйууннарын кытта Ийэ дойдуну көмүскээһингэ бэйэлэрин истэрин чиэстээхтик төлөөбүттэрэ. Кэлэр кэм олоһоругар үйэлэр тухары үтүө өйдөбүл, барыа махтал интэригэр суол-бу сэрин бэтэрээннэрин туһунан ах-тыылар (286-304 с.).

Доруобуйа харыстабылын туһунан түһүмэх эмиз архыып докумуо-нугар олоһубут. Төрөөһүн, өлүү-сүтүү, санпоход туһунан таблицалар кэпсииллэр. Олохтоох дьон бастакы биэрэпистэрэ 1876 с. буолбут.

Агдаакы сиригэр былыр ааҕар-суруйар киһи тарбаахха баттанара. Почта станцияларыгар политсылы-най дьон биридиэлээн оҕону үөрэтэл-лэрэ.

Кылгастык

**Үлэ
кэллэктииптэрин
спартакиада
уонна ырыа-үткүү
бэстибээл
ыытыллыа**

**Хаҥалас улуутун ытык
олохтоо, Учууталлар
учууталара СР, РФ
физическэй култуура уонна
спортка туйгуна А.Д.Гуляев
сырдык кэрэһинигэр, үлэ
кэллэктииптэрин үгэскэ
кубулуйбут спартакиада
үһүс төгүлүн ыытыллыа.**
**Покровскый к. спортка
дыбарыаһын дирижтэрин
спорттивнай чааска
солбуйааччыта Д.Ф.Федоров
бу курдук иһитиннэрэ:**

- Икки сылга биридэ ыытыллар спартакиада көрүнгүрээ эбиллэр, тул-сарылар. Ол курдук быылгы спарта-киадаба 16 спорт көрүнгэ кириэ, ити иһигэр ГО кыһыгы көрүнгүрээ уон-на саастарынан арааран кэллэктиби-нэн ГО нурмаларын туттарыт. Саҥа көрүнгүнэн ууга харбааһын эстафетата кириэ, манна үс эр киһи (бириэ тэри-лэ салайааччыта) уонна икки дьахтар састааптаах кытыахтара. Тэригэлэр хамаандаларыгар бочуоттаах сынньа-ланга олоһор дьон эмиз кытыахтар-ын сөп. Бу ыытыллар көрүнгүрүбүтүн сэргэхситэн, дьон интэригиргирин курдук тэрийиэхпит. Холбоһуктаах ха-маандалар уоннуу тыһыынча усунуос киллэрэлэр, хамаанда бириэ киһи кур-дук спорттивнай формалаах, девизтээх буолуоҕа. Маны сэргэ, бу барылаан кэпсэти муньаҕар "Саргы түһүлгэтэ" култуура кииниттэн уус-уран салайаач-чы С.К.Ударина кытыына уонна По-кровскый куорат 335 сылын көрсө, үс сыллаах үлэ сылынан сибээстэн "По-кровскыйбыт үлэһэн албан аатыр-дыах!" бэстибээл балаһыанньатын би-лиһиннэрэ. Бу улахан тэрээһин, По-кровскый к. дьаһалтара, Спорт дыба-рыаһын кэллэктибэ уонна "Саргы түһүлгэтэ" култуура киинин айар үлэһиттэрэ сүрүннээн, тэрийи-н ыытыахтара. Бэстибээл уонна спарта-киада түмүгүн, самаан сайыны көрсө, үрүт тунах ыытыах кэмигэр таһаарыах-тара, - диэтэ Дмитрий Федорович.

Уйбаан УЙГУУРАП.

**"Айар ылык"
түмүгэр**

**"Айар ылык"
өрсүүбүлүкэтээни
сабыылаах литературнай СӨ
гражданскай уопастыба
институттарын сайыннарыыга,
СӨ култуура уонна
духуобунай сайдыыга
министэригэр, Саха сирин
суруйааччыларын
Ассоциацията уонна
Н.Е.Мординов-Амма Аччыгыйа
аатынан "Кэскил" оҕо
бэчээтин тэрийиитин
ыытыллыыт куонкурус
түмүктэрэ табыстылар:**

- Сэһэн, кэпсээн, остуоруйа жан-рыгар нууччалыы, сахаалы тыһынан барыта 190 үлэ кирибит. 10 сахаалы тыһынан сэһэн кирибиттэн 1 Дьөп-пөнтөн педагогическай үлэ, тыл бэ-тэрээһэн Алексей Петрович Третьяков "Сэрин содула" диэн сэһэн үһүс би-риистээх миэстэни ылан 10 тыһыынча солкуобайынан биризмийэлэннэ. Нууччалыы тыһынан суруйууга Мо-х-собоомоохтон бэһис кылааска үөр-гэр Вадим Горохов "Бурудук и соко-л" остуоруйата биһирэби бириискэ, планшета, тигистэ (салайааччыта Г.С. Сидорова). Эбэрдэлибит, ситиһи-лэр баҕарабыт.

Сардаана КИРИЛЛИНА.
Покровскый.

библэтиэкэр-библиограф идэлээх киһи буолан, ис санаабын суруйуум. Кинигэ ис-тас онҕуута, дьонун-хаһын көстүүтэ, уус-уран сиздэрэи толоруу-та-сигэригэ, киэн-диригэ ис хоһооно ааҕааччыны сөхтөрөр. Ыраах сытар мин кыраакый Кытылым дьонно-сэргэтэ, олоҕо, дьарыга, төрүт итэҕэлэ, үрдүк ситиһиилэрэ, умнуулубат түгэннэрэ уонна дыкти-кэрэ айылбата ахтыбыт санаабын харабым иннигэр илэ көстөн аастылар.

Ахтыбыт санаабыр...

Бу кинигэ ааптарда төрөөбүт-үөскээбит дойдуларын барытык ытыктаан, таптаан итии иэйиһин сыйыаннарын биһиргэтэн дьонун бэ-лэби онҕорулар. Дьонун олоххо буолбут түгэннэри кырдыктаахтык су-руйан, историческай, статистическай докумуоннары, өйдөбүл хаартыска-ры хомуйан-сааһылаан, Хаҥалас улуутун V Мадыабар сиригэр оло-р-бут былыргы өбүгэлэригэр-төрүттэ-рит олохторун-дьаһахтарын кинигэ бастакы түһүмэҕэр "Древняя земля Аг-даакы. Агдаакы в легендах и преданиях мажарцев" диэн билиилээх Хаҥалас кыраайы үөрэтпит учуонай-дара Ксенофонов Г.В., Эргис Г.У. су-руйбут кинигэлэригэр уонна Хаҥалас ытык кырдык олохтоохторун ах-тыыларыгар, үһүс түһүмэҕэр тир-рээрэн сурунуубутара итэҕэтиллээх (5-9 с.).

Хаҥалас сахаалара Хаҥалас "тонустарын" кытта илээхтик сэргэ олоһубутар. Хаҥалас эбэнкилэрэ кинэ сирэ тайаан, көлө сылдьан бу-таан-алтаһан иитиллэр олохтоох ому-ктар буолалларын туһунан бэркэ су-румубут. Олохтоох омуктар төрүт култууралара, тыллара сайдарын туһугар политика Саха сиригэр 1990 сыллаахха сэргүтүлүбүтэ. Билигин эбэнки тыһынан кинигэ, сурунаал бэ-чээттэнэр, хаһыаттарга түспө ба-лаһалар тахсар буолулар. Биһиги бириэ дойдулаахпыт саха, эбэнки, нуучча тыһынан суруйар билиилээх суруйааччы Н.Р.Калинин төрүттэрин култуурата, тыла сайдарын-үүнэрин, абыһах ахсааннаах норуот быраабын уонна айылба, тулалыыр эйгэ көмүскэ-лин туһугар элбэх сыратын ууран олоһун аныыт (282-283 с.).

Ылдыа Саадырын
салайан олоһуна

V Мадыабар аба уустарын ки-нээстэринэн Шадринов аймактара буолаллар. XVII-XVIII үйэлэргэ Ша-дриннар аба уустара үөрэхтээх, сай-дылаах дьон эбиттэр. Кинилэр истэ-риттэн ордук кинээс Илья Шадрин биллэр. Кини сытыы өйдөөх, нуучча-лы үтүгүйдик билэр, үөрэхтээх-сай-дылаах, ис-иһиттэн дьаһалаах киһи эбитэ үһү. Үстэ нуучча ыраахтаабы-

ллара үһү. Кинээс Илья Шадрин туһунан "Образование Мажарского наслега. Родоначальники" диэн түһүмэххэ аабыт (33-45 с.).

V Мадыабар нэһилиэгин дьонун сэргэтин, ыалын ахсаана XIX үйэтээри "Ревизские сказки" диэн статистика до-кумуонунан кинигэҕэ чопчу бэрилли-бит уонна олохтоох дьон олохторо-дьаһахтара, бэйэлэрин дьарыктара ик-кис түһүмэххэ суруллан кирибит (46-51 с.).

Икки култуура
аатыһытыгар

Нуучча норуота, кескө ытыкты-быттар уонна почта сүүрдээччи дьаа-мыктар, кэлэн Хаҥалас улуутугар олохсуйбуттарын туһунан түспө түһүмэххэ хомуллан суруллубут (51-61 с.). Бу дьон Мадыабар нэһилиэгэ-ригэр олохсуйан, олохтоох саха дьонун кытта бодоруһан, сахаалы тылы ыһынан атас-досор онҕостор түгэннэ-рэ да баалара, кэлин нуучча-саха аҥардаах ыаллар үөскээбиттэрэ. Поч-таны таһан-сүүрдэн итиллэр дьаа-мыктар Хаҥалас олохтоох сахаалары-гар бурдук, хортуппуй, оҕуруот аһын үүннэрэр дьарыктарын аҕалытара. Кинилэр Аан дойду бастакы сэриитин кытыылаахтара буолбуттарын туһунан архыып докумуоннарыгар су-рулла сылдьар (138-143 с.). Олортон бириэ Дьура дьаамыктарын киһигэ ис-торияба кирибит: ити Петров Н.А.-Ве-ликий, Бэликий диэн хос ааттаах оҕоньору билэрим. Кини Аан дойду бастакы сэриитин уонна Улуу Өктөөл өрөбөлүүсүгэтин, Петроградка Зим-нэй дыбарыаһы ыытытын кытыылааҕа этэ. В.И.Ленины көрбүт, тыл этэрин ис-тибит киһи буолар. (140-141 с.). "Ве-ликий Ленин көрбүтүм" диэн кэпсэ-битин иһин "Великий" диэн хос аат интэриһибитэ.

Оскуолаба биригэ үөрэммит доҕотторум истэригэр нуучча оҕо-ло баалара. Бу мадыа-таба, чэгиэн эт-

эпитигэр-хааммытыгар инмит итэҕэ-лаар. Агдаакылар сирдэригэр Хаххаа ойуун диэн сүрдээх күүстээх ойуун олоҕо сылдыбытын истэр-билэр эти-бит (90-92 с.). Кэли нуучча дьонно, дьаамыктар сахалартан көрөн-үөрэ-нэн сорох сирэ-туому туһунан буол-бутара. Оттон христианство Саха си-ригэр кэлбитигэр Агдаакы сорох саха-лара Таһара дьэтигэр сүрэхтэммиттэ-рэ. Ити курдук нуучча да, саха да итэҕэллэрэ буккуһан сирэ-туом да уларытыта көстөр. Ыһыагы, хри-стианскай Троицаны, Ньюкула күнүн олохтоох дьон бэлиэтиллэрэ. Кини-гэҕэ Синэтээҕи Воскресенскай Таһара дьэтин туһунан түспө архыып докумуонугар олоһуран сырдаттылы-быт. Нуучча аҕабытытара улахан сыа-лара олохтоох сахаалары христианскай итэҕэлэ килэрии этэ. Христианство итэҕэлэ сахаалары үөрэххэ сыйыары-га улахан оруолу оонньообута биллэр (92-110 с.).

Сэбиэскэй кэмгэ

Сэбиэскэй былааһы олохтоһуун Агдаакыны түмүкүтэ. Нэһилиэгэр уонна дьаамыктар станцияларын, Өлүгэ өрүс биэрэктэринэн суолла-нан бу сирдэри тайаан үрүт да, кыһыл да этэрээттэр аһаллара (162-180 с.). Агдаакы олохтоохторо бу улахан ула-рыһыга ыал-ыһынан, биригэ төрөөбүт хаан-уруу да дьоннор икки аныгы хаһан ким "үрүт", ким "кыһыл" этэрээтигэр (үгүһүн өрүттэр күүс өтүһүн) сылдыбытара. Ини-биилэр бэйэ-бэйэлэригэр кыр өстөөх кэриэ-тэ буолан история мизингсэтигэр мэ-лилибиттэрэ. Итини кинигэҕэ Христо-форовтар дьылааларын туһунан су-руллубут туһулуур (166-167 с.). Аас-туор кытаанах сылларга агдаакы-ларбыт өлөн-охтон биэрбэккэ, инни-лэрин хоту испиттэрэ.

Хаҥалас эдэр көлүөнэтэ саҥа олоһу сайаастык көрсүбүтэ уонна эрчимнээхтик колхозну туһууга кыты-быта. Хаҥалас кырдык олохтооҕо Гордеев Н.Д. суруйуунан бастакы комсомольскай ячейка 1921 с. олох-томмута (180 с.). "Создание колхозно-го строя. Колхозы в годы Великой Оте-чественной войны" диэн түһүмэххэ ки-нигэҕэ оройон хаһыатын ыстатыйа-ларыгар, архыып докумуоннарыгар уон-на үлэ, сэри бэтэрээннэрин ахтыла-рыгар олоһуран, колхоз тутуутун, олоһун-дьаһаһын, үлэтин-хамнаһын, кыайытын туһунан бэрт ситэриилээх-тик кэпсэммит (180-221 с.).

Киһини үлэ киэргэтэр

"Үлэһэн киһи киһи буолар". Олох дьоло ытыска ууран бирии буолба-та. Биһиги эһэлэригэр-эбэлэригэр, ийэ-лэригэр-аҕаларыгэр Аба дойду сэри-ин сылларыгар атык омуктары кытта тэнгэ сэрии уотун ортогуар, үлэ-

1877 сыллаахха Сиинэҕэ оскуола арыллыбыта. Кытыла 1910 сыллаахха бири кылаастаах начальнай оскуола аһыллыбыта (235-244 с.). Саха дьонно үөрэҕи ылыгас-сыстаас буолан, бар-ы үчүгэйгэ, сырдыкка-сайдыыга тар-дыһан испитэ. Агдаакы истэригэр ай-дарылаах суруйааччы дьон үүм-мүттэрэ.

V Мадыабар орто оскуола Саха билиилээх фронтвик-суруйааччыта, биһиги бириэ дойдулаахпыт И.П.Ни-ки-форов аатын сүгэр. Кини туһунан "Пи-сатели земли Агдаакы" аабыт (284-285 с.). Бу оскуолаттан учуутал ыла-лар-династиялар Мордовскойдар, Ни-колаевтар, Тимофеевтар-Лотовтар баар буолбутара

Киэн туттабыт

Кинигэ бэһис баһа "Гордость земли Агдаакы" диэн сабаланаар. Биһиги, хаҥаластар, киэн туттар дьом-мут үлэ-хамнас, үөрэҕири-сырдатыы, айыы-тутуу үөһүгэр сылдыбытара. Билигин да эдэр көлүөнэ ити үтүө үүнүүлээх үгэһи-сирэ сабыы оло-рор. Бу түһүмэххэ государство үрдүк наһараадалаахтарын, үтүөлээх үлэһи-тэрин, наука доктордарын, кандидатта-рын, Саха сирин уонна Хаҥалас улуутун бочуоттаах дьонун, мантан төрүттээх суруйааччыларын туһунан аабыт (245-315 с.).

Кэрэ-дыкти айылбалаах, уйгу-бийан олохтоох Агдаакы сирэ Ытык кэрэ сирдэринэн Саха сиригэр киэнтик биллэр-көстөр. Бу кэпси-риниэм бүтэһик түһүмэҕэр Агдаакы сирин-дойдуун аата-суола бэрт кэр-эхсэбиллээхтик суруллубут. Олох-тоох дьонго, эдэр көлүөнэҕэ уонна география, история учууталларыгар, итини таһынан "Предания и легенды" уонна "Фольклор" диэн кинигэ стра-ницаалара саха литературатын уонна саха төрүт култууратын үөрэтэр дьонго, оскуола оҕолоругар туһалаах матырыйаал буолуоҕа дин саныыбын (316-359 с.).

"Агдаакы" диэн кинигэ ааптарда-рыгар, бириэ дойдулаахтарбар Галина уонна Юлия Шадриналарга ис сүрэх-питтэн улахан махталбын, үөрүүбүн тирдэһим. Биһиги, Агдаакы төрүүхтэ-рэ, төрөөбүт-үөскээбит төрүт сирбит туһунан уус-уран үһүсүһүннэрэ, исто-рическай матырыйаалара, олохтоох дьон ахтыылары кинигэ буолан тахсы-быта олус кэрэхсэбиллээх. Үүнэр көлүөнэҕэ төрүттэригэр олохторо үйэ-лэр тухары умнулубат, өлбөт-сүппэт өйдөбүл буолун, агдаакылар олохто-рун аартык суоллара үүнэ-сайда ту-рохтун!

Эбэрдэни кытта Кытыл Кыһына - ТОГОШИЕВА (ТИМОФЕЕВА)
Клавдия Афанасьевна, Бурятия
Национальной библиотэктин
сурунмүүр библиографа.
Улан-Удэ к.

